SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
44 – 45/2017
28. október 2017

Cena 1,- €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO: BANDERA BY MAL RADOSŤ! Strana 4.

KISKOVO PLUS–MÍNUS ALEBO Z EXTRAVILÁNU INTRAVILÁN Strana 6.

ÚČELOVÁ KAMUFLÁŽ S MIGRANTMI NEPRESTÁVA Strana 8.

ŠPEKULANTI S PÔDOU UŽ ĽAHKO NEPOCHODIA Strana 13.

BRILANTNÝ KRESLIAR A ANIMÁTOR VIKTOR KUBAL Strana 17.

SLOVO O SLOVENSKU

Tohoročný dvadsiaty ôsmy október je aj naším sviatkom, aj naším veľkým dňom. Bez ohľadu na to, že deň vzniku Česko-Slovenskej republiky, ešte s rozdeľovníkom, ešte rok s rozdeľovníkom, nie je štátnym sviatkom. Vlastnú štátnosť a národnú suverenitu sme získali neskôr a za okolností, ktoré nemáme právo si hrdo pripomínať . Dvadsiaty ôsmy október a tridsiaty deň v tom mesiaci sú však bez ohľadu na okolnosti, charakter prvej republiky aj na nezmyselnú ideu československého národa významné dni – ten druhý preto, že sme sa slávnostne a s nadšením prihlásili žiť s bratským českým ľudom v spoločnom slobodnom štáte. Veľkoryso odpusťme jeho predstaviteľom nedodržané sľuby o federácii (história ich nevymaže z pamäti!), dokonca aj nezmysel o „československom národe“ a „československom jazyku“, v ktorom slovenčina bola nárečím ako doudlebský dialekt z českého juhozápadu, sliezska lechičtina alebo hanáčtina z nášho susedstva. Pochopiť znamená odpustiť. Českí politici sa báli trojmiliónovej nemeckej menšiny, neveľmi menšej ako boli sami, zato požadovačnej a z roka na rok agresívnejšej – takto bolo Čechoslovákov zrazu desať miliónov! Neuznanie slovenčiny ako jazyka bolo len dôsledkom – ak Slováci nie sú národ, slovenčina nemôže byť jazykom! Otrasná logika. No, čo už? História si to pamätá. Aj demontáž strojov z našich tovární v čase krízy a ich odvoz do Česka, zo zvolenskej fabriky Union zostali len pusté haly, chátrajúce ako otrasný pamätník kapitalizmu a českých podnikateľov.

Bol to však pre nás skok do moderny. Na samom začiatku republiky vznikla naša prvá novoveká univerzita a na jej sklonku aj prvá technická vysoká škola. Zrodila sa slovenská veda, ekonomika, zdravotníctvo, administratíva, školstvo, obchod, dôstojnícky zbor v armáde a polícii, podmienky na suverénnu existenciu. Vyrástli také skvosty architektúry, akými sú Bradlo, Zelená žaba, liečebňa tuberkulózy vo Vyšných Hágoch alebo nemocnica na Bezručovej ulici, s jej hanebným koncom v našej súčasnosti – to je len pár diel z tých čias. Stali sme sa moderným národom, keď sme ním oficiálne ani neboli. Zázrak, ktorý sa začal 28. 10. 1918. Je to práve sto rokov.

Ján ČOMAJ

R - 2017042

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 45

9 770862 882007

Poslanec Národnej rady SR Peter MARČEK: Prezident si nesplnil zákonnú povinnosť

Kuje Kiska so Sorosom pikle?

Maroš SMOLEC – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

„Odpoveď Romana Krpelana, poradcu prezidenta, na moju žiadosť o sprístupnenie informácií týkajúcich sa stretnutia Andreja Kisku s George Sorosom nepovažujem za relevantnú a mám za to, že hlava štátu si nesplnila povinnosť uloženú jej zákonom. Dvadsiateho siedmeho septembra som interpeloval priamo prezidenta republiky Andreja Kisku žiadosťou o odpovede na sedem konkrétnych otázok v zmysle zákona o prístupe k informáciám v súvislosti s jeho stretnutím s kontroverzným finančným špekulantom George Sorosom v New Yorku počas zasadnutia VZ OSN,“ zhodnotil odpoveď prezidenta A. Kisku poslanec NR SR P. Marček (nezávislý) na jeho otázky, o ktorých sme v SNN informovali vo vydaní 42 v príspevku pod názvom Andrej Kiska a americký mecenáš.

Namiesto prezidenta poslancovi odpovedal jeho poradca Roman Krpelan, bývalý aktívny redaktor poplatného denníka SME. Už na začiatku listovej odpovede urobil vážnu chybu, keď ústavného činiteľa oslovil „Vážený pán Marček“. „Ak prezident nemá ani toľko slušnosti a právnej zodpovednosti k občanom nášho štátu, že nedá ani len podpis pod odpoveď, ktorú mu zjavne spolu s prejavmi píšu ‚poradcovia‘, považujem to za facku občanom, demokracii a za povyšovanie sa prezidenta nad zákon.“

■ ŽIADNA ODPOVEĎ

„Pri všetkej úcte, nejaký poradca, hoci aj hlavy štátu, nenesie priamu zodpovednosť voči občanom a zákonu, nie je ústavným činiteľom ani povinnou osobou, na ktorú sa vzťahuje §2 ods. 2 zákona o slobodnom prístupe k informáciám,“ dodal pre SNN poslanec. Napriek skutočnosti, že poslanec položil jednoznačne niekoľko jasných a zrozumiteľných otázok, odpoveď prezidentovho poradcu neprekročila rámec utajovania prezidentových „aktivít“ počas ostatných týždňov – ako sú kauzy okolo obchádzania daňových zákonov jeho firmy alebo podozrivé nadobudnutie pozemkov pri obci Slavkov pod Tatrami. Odpovedal len to, čo už Kiska zverejnil. „Stručnú odpoveď pána Krpelana, že prezident sa stretol s George Sorosom, ktorý aj stretnutie mal iniciovať, a že témou bola rómska otázka, nepovažujem za splnenie si povinností uloženej citovaným zákonom ani za vyčerpávajúcu odpoveď. Minimálne verejnosť doteraz nevie, akým spôsobom a cez aký komunikačný kanál či osoby miliardár kontaktuje prezidenta Slovenskej republiky, z akého dôvodu ho žiada o stretnutie a k akým záverom alebo záväzkom došlo na utajovanej schôdzke. Prezident nielenže neuviedol všetky odpovede na konkrétne a zrozumiteľné otázky, ale si tiež nesplnil povinnosť poskytnúť zápis zo stretnutia, o ktorý som výslovne žiadal a ktorý má Kancelária prezidenta podľa § 5, odseku 3, písmena a) viesť aj sprístupniť,“ dodal poslanec P. Marček.

■ OPAKOVANÁ VÝZVA

Poslanec sa rozhodol zaslať prezidentovi svoje nesúhlasné stanovisko a opakovanú výzvu, aby sám odpovedal na otázky o jeho stretnutí s G. Sorosom. Takýto kontakt je znepokojujúci v súvislosti s únikom informácií, ktoré o. i. zverejnil portál DC Leaks. Z viac než dvetisícpäťsto e-mailov Sorosových organizácií vyplýva, že miliardár míňa značné sumy aj na ovplyvňovanie politiky Európskej únie a mnohých iných štátov, financuje nositeľov ideológií rozvracajúcich tradičné hodnoty, režimy a dehonestujúcich slušných politikov. Poslanec P. Marček napokon dodal, že sa prezidenta opýta aj na podozrivé nadobudnutie pozemkov pri Slavkove – ich pôvodní majitelia pripravujú civilnú žalobu, aby pozemky získali späť. Podľa zverejnených informácií by mohlo ísť aj o podvodné konanie.

3 OTÁZKY PRE:

doc. PhDr. Ivana MRVU, CSc., riaditeľa Slovenského historického ústavu MS

Predstavy občanov o Česko-Slovensku boli iné

● Na budúci rok si pripomenieme sté výročie vzniku Česko-Slovenska. S akým zámerom pripravuje Matica slovenská konferenciu o tejto historickej udalosti?

Chceme sa detailnejšie pozrieť na vznik „spoločného“ štátu Čechov a Slovákov a na jeho jestvovanie v európskom kontexte až do roku 1992. Aký mal prínos pre slovenský národ, čo mu dal a čo zobral, akým spôsobom sa vyvíjali politické štruktúry. Ide nám o komplexný pohľad na vznik Česko-Slovenska a jeho vývoj až do zániku. Česko-Slovensko je zaujímavý fenomén, lebo málokde na zemeguli by sme našli štát, ktorý sa dvakrát rozpadol – v roku 1939 a 1992. V skratke možno povedať, že Česko-Slovensko bol štát, ktorý nenaplnil očakávania svojich občanov.

● Je nevyhnutné pripomínať vznik štátu po sto rokoch? Nie sú všetky okolnosti s jeho vznikom a existenciou známe?

Niečo je známe, iné sa nespomína, ba dokonca až zamlčiava. Aj vzhľadom na to, že republika mala pre Slovákov ambivalentný charakter. Priniesla dosť pozitívneho: poslovenčenie verejného života, škôl, istý stupeň demokratizácie, ale aj ohromnú korupciu a byrokraciu, ktorú sme dovtedy nepoznali. Slováci boli občania druhej kategórie. Po hospodárskej stránke stagnovali. Hospodársky stratili. Až v druhej polovici tridsiatych rokov sa dostali na úroveň z roku 1913. Slováci sa rozutekali zo svojej vlasti za chlebom ešte viac ako za Uhorska. Len promile sa uplatnilo v riadiacich orgánoch, na ministerstvách, v dôstojníckom zbore, žandárstve, na železnici... Hovorilo sa, že nejsou lidi... Ale ľudia boli. Počas Uhorska sme mali štyridsaťpäť gymnázií, ktoré každoročne vyprodukovali tisícpäťsto až dvetisíc vzdelaných ľudí. Boli síce poznačení maďarizáciou, ale málokto dostal príležitosť vrátiť sa k svojim slovenským koreňom.

● Je rozdiel medzi prvou a druhou Česko-Slovenskou republikou?

Áno, mýtus československého národa bol v druhej republike potlačený do úzadia. Samozrejme, v päťdesiatych rokoch riadiace orgány ovládali dosadení českí komunisti. Slováci boli vždy podozriví zo separatizmu a z nacionalizmu a ďalej znevýhodňovaní. Až po roku 1968 sa začal viac uplatňovať princíp parity, usiloval sa o to najmä G. Husák. Nie vždy úspešne...

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

V SNN 46/2017 SI PREČÍTATE

- **Najbližšie vydanie nášho týždenníka SNN č. 46 vyjde s dátumom 11. november 2017**
- **Prof. Martin Homza prináša Presvedčivé dôkazy o slovenskom kráľovi Svätoplukovi**
- **Na severovýchode Slovenska v Nižnej Polianke sa bojovalo ako pred sto rokmi vo Veľkej vojne**

Literárnu cenu Zlaté pero Ladislava Ťažkého získal profesor Ivan LALUHA

Svedectvo cesty k slovenskej štátnosti

Pavol REMIÁŠ, predseda OZ Benedikt – Foto: archív SNN

Už štvrtý raz zneli v Zlatej sále Bojnického zámku fanfáry pri udeľovaní literárnej ceny Zlaté pero Ladislava Ťažkého počas ďalšieho ročníka Literárnych Bojníc. Od roku 2013 cenu udeľuje Občianske združenie Benedikt, združujúce priateľov literatúry, umenia a histórie hornej Nitry.

„Lacko Ťažký bol pre členov nášho občianskeho združenia pomocou a inšpiráciou. Jeho smrť pred takmer šiestimi rokmi nás všetkých zarmútila. Na jeho pamiatku odvtedy udeľujeme literárnu cenu Zlaté pero Ladislava Ťažkého," vysvetlil jeden zo zakladateľov združenia novinár Marián Ondáš.

■ DÔSTOJNÉ MIESTO

Organizátori ho našli v Bojnickom zámku. Zlatá sála je najreprezentatívnejší priestor tejto národnej kultúrnej pamiatky. Pozoruhodný je jej kazetový strop, ktorý je kópiou stropu z Akadémie krásnych umení v Benátkach. Tohtoročný laureát prof. Ivan Laluha si prevzal symbolické Zlaté pero z rúk čestného prezidenta združenia Jána Papca a primátora Bojníc Františka Táma. Ivan Laluha sa narodil 20. novembra 1932 v Tekovských Lužanoch v okrese Levice. Otec Ján pochádzal z osady Laluhovia, v katastri obce Terchová. Matka Ružena bola z Banskej Bystrice a bola učiteľka. Ľudovú školu vychodil v Starej Turej a Bošanoch, gymnázium v Banskej Bystrici, Topoľčanoch a vo Zvolene. Vysokoškolské štúdium histórie absolvoval na univerzitách v Odese a v Moskve v rokoch 1951 – 1957, postgraduálne študoval sociológiu v Belehrade v (1967). Potom pôsobil ako vysokoškolský učiteľ. V roku 1968 bol aktívnym účastníkom obrodného demokratizačného procesu, za čo ho v roku 1970 vylúčili z komunistickej strany a musel opustiť fakultu aj so zákazom publikovať, prednášať a verejne vystupovať. V rokoch 1970 – 1990 pôsobil vo Výskumnom ústave životnej úrovne a vo Výskumnom ústave sociálneho rozvoja a práce, v ktorých v roku 1967 obhájil prácu kandidáta vied a o rok neskôr aj docentskú habilitačnú prácu. V roku 2005 obhájil aj svoju inauguračnú prácu s problematikou kvality života.

■ VEREJNÁ ČINNOSŤ

Po novembri 1989 sa opäť zapojil do verejnej činnosti. V rokoch 1990 – 1992 bol za Klub Obroda Slovenska v rámci Verejnosti proti násiliu poslancom Federálneho zhromaždenia a predsedom sociálneho a kultúrneho výboru Snemovne ľudu. V rokoch 1992 – 1994 bol za HZDS poslancom NR SR a predsedom jej Zahraničného výboru. Aktívne pôsobil pri utváraní zvrchovanej a demokratickej Slovenskej republiky a pri utváraní parlamentnej diplomacie a jej prvých kontaktov s európskymi integračnými zoskupeniami a členskými štátmi spoločenstva. Pôsobil v Spoločnosti Alexandra Dubčeka. Je autorom a spoluautorom publikácií, scenárov, dokumentárnych filmov, projektov, pamätných dní a domácich i medzinárodných konferencií a výstav venovaných Dubčekovi a jeho odkazu. K desiatemu výročiu vzniku SR mu prezident SR udelil Rad Ľudovíta Štúra II. triedy. V roku 2002 mu udelili Cenu Slovenskej akadémie vied za popularizáciu vedy. V roku 2003 ho poctili pamätnou medailou Univerzity v Bologni a Ekonomickej univerzity v Bratislave. Je čestný občan obce Uhrovec.

Štvrtým laureátom literárnej ceny Zlaté pero Ladislava Ťažkého sa stal profesor Ivan LALUHA (vľavo). Na snímke zo slávnostného aktu mu ocenenie v Zlatej sále Bojnického zámku odovzdáva primátor Bojníc František TÁM.

Ako autor alebo spoluautor vydal osem kníh, jednu publikáciu venoval spisovateľovi Ladislavovi Ťažkému. Občianske združenie Benedikt oceňuje jeho doterajšiu publikačnú a literárnu činnosť a najmä ostatnú knihu O ceste k slovenskej štátnosti v rokoch 1990 – 1992. Je to doteraz unikátny súhrn osobných spomienok na časy, ktoré autor prežil ako politik v centre diania, keď sa rodila samostatnosť Slovenskej republiky.

Na Slovensku sú dva druhy mimovládok – tie vlastenecké štát prehliada

Národné povedomie udržujú za vlastné

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Občianske združenia Rastic, Dedičstvo otcov, Panslovanská únia, Vospolnosť, Spoločnosť A. Hlinku, Magnificat, Aliancia za nedeľu, Konzervatívne Slovensko, Slovakia plus, Korene, Kongres slovenskej inteligencie – a mohli by sme menovať ďalšie, sú zlatým pokladom Slovákov, lebo uchovávajú národné povedomie aj bez inštitucionálneho zastrešenia a podpory zo strany štátu. Dalo by sa povedať, že na Slovensku rozvíjajú činnosť dva druhy mimovládok: na podporu národného povedomia a na jeho potieranie. Zarážajúce pritom je, že čističi národnej identity, platení zvonku, dostávajú finančné prostriedky aj zo štátnej kasy.

Nedávno boli zo zdrojov TIPOS-u, národnej lotériovej spoločnosti, ktorá prevádzkuje štátnu lotériu a jediným jej akcionárom je štát, vyčlenené financie a dané k dispozícii Nadácii otvorenej spoločnosti. Sorosova nadácia teda dostala od štátu päťstotisíc eur, aby ich rozdelila „na účely humanitárnych projektov organizáciám poskytujúcim praktickú pomoc v zhoršujúcej sa utečeneckej kríze". Čiže na podobné projekty, aké ešte v roku 2015 ponúkal syn súčasného kandidáta na post župana BBSK Jakub Lunter. Imigrantom valiacim sa do Európy ponúkal nátierky a tofu zadarmo. S dôrazom, že sú vhodné pre moslimov, lebo všetky sú „kosher a halal".

■ PODOBY ČECHIZÁCIE

O mimovládnych organizáciách zameraných na pestovanie národného povedomia sa médiá takmer vôbec nezmieňujú. Panslovanská únia napríklad k roku stého výročia vzniku Česko-Slovenska vydaním zborníka Skutočná povaha čechoslovakizmu vo výrokoch pripomína, aký bol vzťah najmä českých politikov a inteligencie k Slovákom. Čechizáciu Slovenska mala vo svojom programe nielen Benešova strana, ale aj čsl. vláda po druhej svetovej vojne. Zostavovateľ zborníka a šéf Panslovanskej únie Milan Janičina v jeho úvode pripomína, že v súčasnosti sa opäť dvíhajú hlasy za obnovenie česko-slovenského štátu a v prípade rozpadu Európskej únie by mohli nabrať na reálnej sile.

„Preto treba podstatu čechoslovakizmu ukazovať v jej skutočnej podobe," nabáda Janičina. Pripomeňme si niekoľko výrokov, aby sme nezabudli, čím museli prejsť predchádzajúce generácie Slovákov. „Preboha, veď dohovor v Clevelande vznikol pred troma rokmi, zatiaľ čo Slovensko a Slováci sú vo svete neznámymi pojmami. Uvedomte si, páni, že ste v situácii nulových veličín!" – T. G. Masaryk vyjednávačom zo slovenského krajanského vedenia.

■ Z OTTOVHO SLOVNÍKA

„Ani v dobe najväčšej perzekúcie prevažná väčšina nášho národa nezľavila nič z maximálneho českého programu, ktorého jadrom bol suverénny český štát z Čiech, Moravy, Sliezska a Slovenska, lebo pripojenie Slovenska má dôvod v práve hospodárskom, národnostnom a prirodzenom." – II. zväzok Ottovho obchodného náučného slovníka z roku 1921.

„Slovenské povstanie splnilo svoju úlohu. Ak nedostane pomoc, nikdy vám to nebudem vyčítať, pretože nechceme byť ako Poliaci." – Apel Beneša v súvislosti s kvázi ultimátom britskej vlády Stalinovi zo 4. septembra 1944.

Nie všetky mimovládne organizácie pracujú na rozvrate spoločnosti. Sú aj také, ktoré združujú nadšencov za slovenskú vec a plnia úlohy, ktoré by mal vykonávať štát. Aj bez štátnych peňazí. A už vôbec nemôžu rátať s podporou zo zahraničia.

VŠIMLI SME SI

Predseda Slovenskej národnej rady Andrej Danko bol na návšteve Ruskej federácie. Spáchal tým takmer hrdelný zločin. Teda taký, za ktorý sa stínajú hlavy – aspoň tie politické. Lebo Ruská federácia je pre určitú skupinu zadubených hlásateľov jedinej prijateľnej demokracie čosi ako infekcia, prinajmenšom však ako prehrešok proti dobrým mravom...

Vôbec nie zlý nápad

Я к вам пишу – чего же боле?
Что я могу еще сказать?

Možno úplne na okraj významu tejto návštevy Andrej Danko poznamenal, že by bol za nejaké tie hodiny výučby ruského jazyka na našich školách navyše... Asi ani nemá zmysel zdôrazňovať, že napríklad v susednej Viedni sú jazykové kurzy ruštiny stále vypredané a patria k najdrahším. Ovládať ruský jazyk je totiž obrovská investícia do budúcich schopností mladého človeka uplatniť sa na pracovnom trhu nielen na Slovensku, ale najmä v „západných" krajinách Európskej únie. A kto sa dokáže dokonalejšie naučiť plynule konverzovať a používať aj na iné ciele ľubozvučnú ruštinu ak nie práve Slovák? Predsa dobre vieme, že ani susedom z Českej republiky sa to nedarí, nech ako chcú.

Ovládať ruský jazyk je skoro kvalifikácia. A iba tak, na margo... Po odchode Veľkej Británie z Európskej únie sa angličtina v tomto zväzku štátov bude javiť naozaj iba ako technicky dorozumievací jazyk, ale oficiálnym jazykom Únie budú iba tie jazyky, ktorými sa hovorí v členských krajinách.

Angličtina sa u nás vyžaduje ako kvalifikačný predpoklad už aj na pozíciu manažérky „klíningu", teda napríklad i upratovačky staničných WC. Kto neovláda angličtinu, ako keby ani nebol, hoci môže hovoriť plynule napríklad hneď ďalšími desiatimi svetovými jazykmi.

Ťažko to však vysvetľovať niekomu, kto nečítal Turgeneva či Čechova v ruštine, kto nevie, kto bol Čajkovskij, či nemá potuchy o nejakej Kareninovej, alebo o láske Tatiany k akémusi Oneginovi. Alebo tomu, kto ani len netuší, aké percento celosvetového objemu medzinárodného obchodu sa tvorí na území Ruskej federácie.

Ján ČERNÝ
Ilustrácia: ZATL

Každý les má aj verejnoprospešné poslanie a celospoločenskú funkciu

Les nie je len drevo na predaj

Ministerstvo pôdohospodárstva SR pripravilo vyhlášku o poskytovaní podpory v lesnom hospodárstve na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov. Jej cieľom je motivovať obhospodarovateľov lesov, aby uplatňovali prírode blízke a trvalo udržateľné hospodárenie.

Podpora smeruje do takých lesov, kde primárnym cieľom nie je zisk, ale plnenie ich verejnoprospešných a mimoprodukčných funkcií. Lesy totiž plnia nielen produkčné, ale aj mimoriadne, priam až existenčne dôležité environmentálne a celospoločenské funkcie.

Celkom budú k dispozícii dva milióny eur s priemernou sadzbou na hektár 5,56 eura. „Lesy slúžia nielen ako zásobáreň dreva, ale plnia aj významné ochranné, environmentálne a celospoločenské funkcie. Verejnosť dosť často považuje tieto mimoprodukčné funkcie lesov za samozrejmosť, ktorá si nevyžaduje osobitné úsilie alebo pozornosť. Faktom však je, že aj o tieto lesy sa treba starať a stojí to nemalé peniaze. Uvedomujeme si dôležitosť takýchto lesov a chceme podporiť tých, čo sa o ne starajú. To bolo dôvodom, prečo sme pripravili vyhlášku o poskytovaní finančnej podpory v lesnom hospodárstve na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov," vyhlásila ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Gabriela Matečná.

Cieľom vyhlášky je teda motivovať obhospodarovateľov lesov, aby hospodárili trvalo udržateľným spôsobom a uplatňovali prírode blízke hospodárenie, ktorých primárnym cieľom nie je zisk, ale plnenie verejnoprospešných a mimoprodukčných funkcií lesov. K dispozícii na podporu takéhoto hospodárenia budú dva milióny eur a bude ju poskytovať Pôdohospodárska platobná agentúra. Odmena pre obhospodarovateľa lesa zo strany štátu bude určená na poskytovanie netrhových úžitkov.

ČO INÍ NEPÍŠU

Mimoprodukčné vlastnosti lesa vedia oceniť najmä turisti a športovci.

Ako sa bude podpora vyplácať, vysvetlil Jaroslav Regec, generálny tajomník služobného úradu MPRV SR: „Podpora sa bude obhospodarovateľovi lesa poskytovať za trvalo udržateľné hospodárenie, ktoré vedie k požadovanej kvalite lesa a schopnosti plniť verejnú objednávku. V prípade lesov, v ktorých sa uplatňoval princíp prírode blízkeho hospodárenia, bude sadzba zvýšená na jeden hektár lesných pozemkov o polovicu."

Žiadateľom o podporu môže byť osoba, ktorá je evidovaná ako obhospodarovateľ lesa v programe starostlivosti o lesy v čase predloženia žiadosti o podporu. Výška podpory bude vypočítaná ako súčet súčinov výmer obhospodarovaných lesných porastov v hektároch za príslušný hospodársky súbor lesných typov a sadzby za hospodársky súbor lesných typov. Uvedený súčin sa urobí osobitne pre porasty pestované prírode blízkym spôsobom. Priemerná sadzba na jeden hektár bude 5,56 eura. Ministerstvo odhaduje, že počet žiadostí o podporu by mohol dosiahnuť číslo 1 150. Predpokladaný dátum vyplatenia podpory je 10. december tohto roku.

Štefan ZLATOŠ
Foto: TASR – zdroj: www.teraz.sk

Rekviem za nebohými aupairkami

Ľudovít ŠTEVKO

V prvej polovici 20. storočia bolo snom európskeho prisťahovalca do Ameriky stať sa z kamelota milionárom. Titul rovnomennej knihy Dominika Hansa z roku 1943 bol pre obdobie vysťahovalectva z Európy do zámoria po dvoch zničujúcich svetových vojnách príznačný: Amerika bola vytúžený svet bohatstva a neobmedzených možností. Písalo sa vždy viac o úspechoch prisťahovalcov zo starého kontinentu a málo o ich sklamaniach. Pre dnešnú Slovenku, ktorá hľadá živobytie vo Veľkej Británii, Nemecku alebo Rakúsku, je snom stať sa z aupairky aspoň manažérkou prosperujúceho hotela. Lenže šťastných Sloveniek, ktorým sa splní sen, je veľmi málo. Sú to skôr výnimky, ktoré tlač pred storočím, ale aj dnes uvádza ako príklad úspechu životaschopných príslušníkov slovenského národa v bohatej cudzine. Lenže pravda je iná, pre väčšinu obyčajných ľudí, čo hľadajú prácu za hranicami svojho domova, skôr žalostná, plná odriekania a ponižovania.

Záujem médií o armádu slovenských aupairiek a opatrovateliek v zahraničí sa prebudil až po tragickej udalosti, keď počas rozvozu opatrovateliek z Rakúska na východ Slovenska zahynulo pri dopravnej nehode okrem vodiča sedem žien, väčšinou matiek niekoľkých detí. Po ženách v najlepšom veku zostanú doma siroty a manželia bez práce. Udalosť je to prinajmenšom rovnako smutná (aj bez vyhlásenia štátneho smútku), ako keď zahynú slovenskí vojaci v cudzích službách na vojnovom poli kdesi v Afganistane.

Aká je to slasť tvrdo drieť prakticky dvadsaťštyri hodín denne počas dvoch turnusových týždňov, by mohlo rozprávať tých štyridsaťtisíc slovenských žien a dievčat, ktoré sú obeťami často neserióznych agentúr parazitu-

KOMENTÁR

júcich na ich práci v Rakúsku. Konečne sme si začali všímať naše novodobé otrokyne a počúvať ich príbehy odlúčenosti od rodín a detí. Akoby sa po sto rokoch opakovala naša slovenská história. Pravda, dnes v modernejšom kapitalistickom vydaní, zabalená v krajšej pozlátke z vyspelejšieho Západu. Daň za prácu v zahraničí je však neraz neúmerne vysoká: citové živorenie, odcudzenie aj rozpad rodiny. Ale aspoň deti nehladujú, môžu si dopriať jogurt, zmrzlinu aj školu v prírode. Takú výsadu nemajú na Slovensku všetky deti.

Emigrovať za prácou do vzdialenej či blízkej cudziny bola vždy krajnosť, ktorou si Slováci riešili svoje existenčné problémy. V USA neďaleko sochy Slobody na Ellis Island je múzeum imigrácie, pomník vďaky národom, ktoré budovali v pote tváre americkú prosperitu. Vo vstupnej hale čnie nad hlavami návštevníkov obrovská čiernobiela fotografia mladej ženy v čičmianskom kroji s dieťaťom na rukách. Dodnes mám v hlave obraz tejto slovenskej madony, ktorá opustila svoj domov, aby našla lepšiu budúcnosť pre svoje dieťa. Nevedno, či ju naozaj našla, kroniky na Ellis Island o tom nepíšu. Možno pracovala ako slúžka u bohatej americkej rodiny alebo sa skromne živila ako kuchárka svojich mnohopočetných rodákov, ktorí robili v baniach Pennsylvánie v dvanásťhodinových šichtách. Slováci a Slovenky sa neodťahovali ani od tých najťažších prác. V Ameriike na začiatku 20. storočia v zamestnávateľských kruhoch platilo: Keď nemôžeš nájsť na ťažkú prácu človeka ani Íra, ani černocha, nájdi Slováka – určite pochodíš...

Ak dnes navštívite v New Jersey slovenskú komunitu pri oslavách Nového roka, stretnete stovky mladých ľudí najmä z východného Slovenska, z ktorých mnohí pracujú načierno pri stavbách rodinných domov. Búrajú staré domy z dosák a stavajú domy z plastov, ako je zvyčajné v týchto končinách, upravujú trávniky podľa jednotného strihu alebo obsluhujú benzínové pumpy a umývajú podlahy v reťazcoch McDonald´s. Vo vyľudnených dedinách na východe Slovenska im ukladajú zarobené peniaze ich starí rodičia v nádeji, že sa po rokoch vrátia domov z cudzieho sveta.

A slovenské madony zarábajú na chlieb pre svoje deti v USA, vo Veľkej Británii, v Nemecku, ale najmä v susednom Rakúsku ako slúžky. Niektoré, ešte slobodné sa tam vydajú a zapisujú do štatistík svoje šťastnejšie slovenské príbehy. V posledných rokoch odišlo za prácou do zahraničia tristotisíc Slovákov. Tretina národa žije a pracuje mimo svojej vlasti. Ako kedysi. Tie nepresné a neúprosné štatistiky neveštia pre Slovensko nič dobré.

Sorosove dietky prosperujú

Eva ZELENAYOVÁ

Osobnosti, ktoré mediálne šíria názory a formujú istým spôsobom verejnú mienku, musia rátať s tým, že sa stretnú aj s nesúhlasnou reakciou. Medzi často obsadzovaných politických analytikov na televíznej obrazovke nepochybne patrí Eduard Chmelár. Keďže z jeho prejavov vyplýva, že patrí k ľavičiarom, mali by médiá vyvažovať jeho prítomnosť politickým komentátorom s konzervatívnym pozadím. Konzervativizmus v zmysle orientácie na kresťanské a národné hodnoty je najbližší slovenskej identite. Aj sociálny rozmer čerpá z kresťanského učenia. Nie marxistického. Pre absenciu kresťanstva nemožno Chmelára akceptovať ako hovorcu slovenskej spoločnosti. Aj keď neraz triafa do živého...

Nedávno ho k zamysleniu nad našou spoločnosťou vyprovokoval komentátor denníka Korzár Peter Schutz, ktorý ho pomenoval menejcenným kreténom. O niekoľko dní neskôr ho známy aktivista Juraj Mesík v komentári nazval „Rusmi dlhé roky živeným komentátorom“. Chmelár sa priznal, že nikdy

POZNÁMKA

sa nesúdil s médiami, ale niekde predsa musí existovať právna hranica... Nie, Chmelár sa na svojom portáli nezaoberal etikou médií, ako by sa dalo predpokladať. Najskôr podrobil svojich oponentov neľútostnej kádrovačke a urobil akúsi deliacu čiaru medzi tretím sektorom plus médiá a spoločnosťou. A položil si otázku: „Kto sú títo ľudia, ktorí mätú svojím odsudzovaním fašizmu a komunizmu, no sami sa usilujú okresať slobodu na minimum a prenasledovať všetkých, ktorí sa nezmestia do ich videnia sveta?“ Chmelár si skutočne myslí, že sa to predstaviteľov moci netýka? Ani toho najvyššieho?

Nechce sa veriť, že Chmelár objavil tretí sektor až teraz, keď tvrdí, že viacerí predstavitelia proamerických think-tankov sa tu zjavili z čistého neba bezprostredne po Majdane...! Analytik, a mnoho iných, žije vo svojom svete, do ktorého sa dali dobrovoľne zatvoriť. Slovenskú realitu začali vnímať až od roku 1998, lebo obdobie predtým to bol predsa mečiarizmus! Ibaže výsledkom mečiarizmu bol funkčný štát! Chmelár sa vyhýba priamemu označeniu tretí sektor a uchyľuje sa k pomenovaniu proamerické think-tanky. Ale ony vznikali už od roku 1992! Napríklad M.E.S.A. 10. Medzi jej zakladateľov patria poslanec NR SR František Šebej, Mikuláš Dzurinda, Ján Langoš, Ivan Mikloš či Gabriel Palacka.

V súčasnosti má na Slovensku Sorosova nadácia rôznorodú sieť think-tankov.

Susedné Maďarsko Sorosov tretí sektor zákonom odmietlo. Preto sa má Soros stretnúť s najvyššími predstaviteľmi EÚ, aby riešili neposlušného predsedu vlády Viktora Orbána. Finančného špekulanta Sorosa v najvyšších politických kruhoch EÚ prijímajú ako rovnocenného partnera!

Aj Slovensko má s ním svoju skúsenosť. V roku 1993 tohto amerického finančníka mimo protokolu a len niekoľko týždňov po zvolení za prezidenta Slovenskej republiky prijal Michal Kováč. Na čo ho zaviazal, môžeme len tušiť. Faktom je, že sa Sorosovým dietkam na Slovensku dobre darí. A za tie desaťročia doviedli slovenskú spoločnosť na pokraj zrútenia štátu.

Chmelár vyjadruje hlboké znepokojenie nad tým, že v tomto štáte nikto nikomu nedôveruje a že jednotlivé tábory nevedia nájsť spoločný záujem. Ako by mohli? Keď jedným ide o štát a druhým o jeho likvidáciu? Dodnes na to páni analytici neprišli?

SPOZA OPONY

Prečo mal Gergiev také ovácie

Dušan D. KERNÝ

Jednou z pozoruhodných epizód tohtoročného päťdesiateho tretieho ročníka Bratislavských hudobných slávností sa stal záver koncertu svetoznámeho Symfonického orchestra Mariinského divadla zo Sankt Peterburgu – skandovaný potlesk obecenstva, ktoré postojačky vyprevádzalo muzikantov po poslednej skladbe, sa nekončil, až kým zo scény neodišiel posledný hudobník. To sa len opakovala atmosféra, ktorá sprevádzala toto teleso a jeho svetoznámeho dirigenta Valery Gergieva po celý večer. Ruský veľvyslanec sa zo svojej lóže s prekvapeným zadosťučinením pozeral na nekaždodennú situáciu...

Isteže, boli tiež iné vrcholy BHS. Nemálo milovníkov hudby aj výrazných postáv slovenského hudobného života považuje celkom pochopiteľne neďaleká hudobnú Viedeň za vrchol všetkého muzikantského. Tentoraz však oceňovali toto známe ruské teleso, lebo okrem iného vie dať do skladieb ruských autorov to, čo nikto iný. Vo Vtákovi Ohnivákovi bol prítomný Igor Stravinskij. Ten suitu napísal pre Ruský balet Sergeja Ďagileva na motívy ruských ľudových rozprávok a ruskí tanečníci ešte pred prvou svetovou vojnou ním slávili triumf v Paríži. V Bratislave bol opäť zreteľne prítomný aj Dmitrij Šostakovič vo svojej 15. symfónii – jeho poslednej z roku 1971. Pre hudobne orientované publikum je tiež lahôdkou aj preto, že vsala do seba viacero hudobných citácií, motívov, ktoré publikum pozná z iných svetoznámych hudobných diel. V nej i v celom koncerte mali návštevníci BHS možnosť počuť mimoriadne výkony tak jednotlivých hráčov, ako aj strhujúco podmanivého súzvuku orchestra. Ten súlad a precízna orchestrálna symbióza všetkých nástrojov a dirigenta dali i laikovi vedieť, prečo sa Mariinka a Gergiev tešia svetovému renomé. Autorka programového bulletinu neuvádza, či sa táto Šostakovičova symfónia v podaní tohto telesa hrala v Bratislave po prvý raz, ako sa domnieva autor týchto riadkov. Nie je to však podružné. Už i preto nie, že Bratislava vstúpila do bilancie Šostakovičových diel a dejín svetovej hudby aj tým, že bola prvým európskym a do istej miery prvým mestom na svete, kde uviedli jeho operu Lady Macbeth z Mšenského újazdu ešte v tridsiatych rokoch minulého storočia – operu, ktorá bola vystavená krutej Stalinovej neľúbosti!

Bulletin sa nevyhol pripomienke „bytostného prelínania skladateľovej osobnosti s tragikou sovietskej spoločnosti“, ale nechal bokom osud dirigenta Gergieva (ročník 1953). Dnes je šéfdirigentom Mariinského divadla a Mníchovskej filharmónie, ako aj generálnym riaditeľom petrohradskej Mariinky. Okrem svetového renomé tohto syna Kaukazu a osetského národa Valery Abisaloviča Gergieva v roku 2008 sme ho spoznali aj ako vlastenca. Mariinský orchester pod jeho vedením hral na ruinách juhoosetského mesta Chinvali. Gergiev vtedy neváhal a obvinil gruzínsku vládu vtedajšieho prezidenta Gruzínska z etnickej čistky, z masakry Osetov, počas ktorej zahynuli dve tisícky civilných osôb. Koncert – Čajkovského V. symfóniu s jej dôrazom na jej ruský ľudový charakter a Šostakovičovu impozantnú VII. symfóniu, preslávenú aj ako Leningradská, sme mohli v priamom prenose sledovať v ruskej televízii z ruín zbombardovaného Chinvali... Treba tiež obdivovať technickú a manažérsku schopnosť tejto televízie, keď celú potrebnú techniku letecky dopravili do starodávnej sýrskej Palmýry vzápätí po tom, čo ju ruské jednotky spoločne s armádnymi jednotkami prezidenta Assada oslobodili po rokoch okupácie a ničenia teroristami z takzvaného Islamského štátu. Symfonický orchester Mariinského divadla pod vedením Valery Gergieva v priamom prenose odohral takmer dvojhodinový koncert Prokofievovej I. symfónie! Bol to hudobný, technický, obrazový a zvukovo dokonalý unikát v špičkovej kvalite uprostred vojny.

V západnej Európe proti Gergievovi dlho viedli ostrú kampaň, lebo sa údajne neangažoval proti prezidentovi Putinovi, pokiaľ išlo o práva LGBTI. V Nemecku zaznievali hlasy, aby mu nedovolili byť šéfdirigentom v Mníchove. Tiež sa dostal na západoeurópsky pranier, lebo jeho meno na webe ministerstva kultúry RF uviedli medzi umelcami, ktorí podporili prinavrátenie Krymu k Ruskej federácii. Ukrajina mu zakázala pôsobnosť na svojom území. A to v čase, keď svetoznámy Gergiev bol jedným z dirigentov Londýnskeho symfonického orchestra a nahrával s viedenskými filharmonikmi svetovú ruskú klasiku.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Michael Haller, nemecký žurnalista a mediálny znalec v publikácii Die „Flüchtlingkrise“ in den Medien. Tagesaktueller Journalismus zwischen Meinung und Information (2017), spracoval problematiku mediálneho stvárňovania migračnej a utečeneckej problematiky v nemeckej mediálnej sfére a na základe výsledkov vedeckovýskumných aktivít prezentoval dvadsať aspektov mediálneho obrazu prichádzajúcich ľudí v rokoch 2015 a 2016. Cieľom článku je predstaviť niekoľko z nich.

Migranti v médiách II.

Už v prvej polovici roka 2015 tematika migračnej a utečeneckej problematiky nadobudla vysokú frekvenciu medializovania a médií, ako napr. tagesschau.de, spiegel.de, welt.de, svojim čitateľom prinášali veľké množstvo správ o sledovanej problematike. S narastajúcim počtom prichádzajúcich ľudí na európsky kontinent sa tematika opäť dostala do popredia a zdramatizovala počas letných mesiacov júl a august. V čase kumulovania problematiky v sledovaných nemeckých médiách bolo publikovaných sedemnásť správ za dvadsaťštyri hodín, pričom tematický pôdorys správ bol zložený z dvoch častí, a to 1. zúfalí utečenci, ktorí sa chcú z posledných síl dostať do Európy cez Stredozemné more, mnohokrát končia tragicky a 2. nezhody najmä medzi európskymi štátmi, ktoré museli priamo čeliť masovému príchodu ľudí a hľadať spoločné politické riešenia.

V ďalšej časti publikácie autor poukazuje na to, že na základe analýz mediálnych komunikátov troch vedúcich médií (sú za ne spoločensky považované) – Frankfurter Allgemeine Zeitung, Süddeutsche Zeitung a Die Welt – sa ukázalo, že štyri percentá textov patria k dialogickým formátom, šesť percent predstavuje autentické správy (napr. reportáže) a každý piaty text je komentujúci, čo predstavuje nezvyčajne vysoký podiel v rámci medializovania jednej témy.

Pri hľadaní odpovedí na otázky, kto všetko sa dostal k slovu v rámci procesu medializácie sledovanej problematiky, autor dospel k záverom, že dvaja z troch aktérov sa radia k politickým činiteľom, deväť percent predstavujú zástupcovia rôznych funkcií súvisiacich s udržiavaním poriadku v spoločnostiach, a to policajti, sudcovia, obhajcovia a iní, 3,5-percentnú časť zastupovali ľudia, dobrovoľníci ochotní pomôcť migrantom a utečencom. Experti a odborníci z rôznych sfér vzťahujúcich sa k problematickým aspektom migrácie, zaoberajúcich sa napr. problematikou nenávisti voči cudzincom, etnickými rozdielnosťami, manželským a rodinným právam v islamských spoločnostiach, išlo o pomer 1:100. Samotní migranti, utečenci a žiadatelia o azyl sa pohybujú okolo štyroch percent.

Pri celkovom pohľade vyššie uvedené médiá v procese medializácie sledovanej sociálnej a spoločensko-politickej problematike ponúkli najširší priestor domácim nemeckým politickým činiteľom, príp. jedincom zastupujúcim zahraničné politické inštitúty. Väčšina politických činiteľov pochádzala z troch vládnych strán. Zástupcovia opozičných strán sa k slovu dostali v priemere každých desaťkrát. Nemecká krajne pravicová strana AfD sa k slovu takmer nedostala.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
FF UMB v Banskej Bystrici

Hlinkovi ľudovci a národniari presadzovali národnú svojbytnosť

Martinská deklarácia z 30. októbra 1918

Zhovával sa Štefan ZLATOŠ – Foto: archív SNN

Tí slovenskí dejatelia, ktorí koncipovali Martinskú deklaráciu slovenského národa z 30. októbra 1918, nemali celkom jasno v samotnom pojme slovenský národ. Urobili však rozhodujúci krok k tomu, aby v troskách monarchie povstal štátny útvar, o ktorý sa usilovali predstavitelia českej i slovenskej elity. Pri príležitosti výročia vzniku prvej ČSR, ale už aj v kvase protirečivých názorov sprevádzajúcich jeho blížiacu sa storočnicu poskytol našim novinám rozhovor historik PhDr. Peter MULÍK, PhD.

● Aký bol zástoj Slovákov v prípravách na vyhlásenie samostatnosti ČSR?

Ak by sme mali objektívne posúdiť z hľadiska kolektívneho vedomia slovenského národa, či sa pripravoval nejakým spôsobom na vyhlásenie česko-slovenského štátu, museli by sme odpovedať záporne. Na prípravách vytvorenia, nie však vyhlásenia, tohto štátu sa podieľali len slovenské elity a je takmer isté, že v tom prípade zohrávali väčšiu úlohu slovenské elity v zahraničí ako doma v Uhorsku, čo je celkom prirodzené vzhľadom na to, že v zahraničí žila vyspelejšia, a predovšetkým slobodnejšia časť národa. Kým v domácom prostredí Rakúsko-Uhorska museli byť Slováci najmä počas prvej svetovej vojny rakúsko-uhorskými patriotmi, v zahraničí mohli slobodne uvažovať aj o alternatívach rozpadu tohto súštátia a štátoprávnych možnostiach Slovákov v budúcnosti.

● Zazneli už v čase tesne pred pádom monarchie nejaké teórie, na základe ktorých by sa mali v ČSR usporiadať vzťahy dvoch dominantných národov – Čechov a Slovákov?

Česko-Slovensko sa pripravovalo ako spoločný štát Slovákov a Čechov, ale reálne bolo vyhlásené (Washingtonskou deklaráciou 18. 10. 1918 a vyhlásením Národného výboru v Prahe 28. 10. 1918) ako unitárny štát jedného fiktívneho národa bez akejkoľvek zmienky o nejakom „spoločnom štáte“. Vyhlásenie nezávislosti československého národa, ktoré odovzdal T. G. Masaryk, a ktoré podpísal aj M. R. Štefánik, americkej vláde vo Washingtone 18. októbra 1918, doslova uvádza: „Požadujeme pre Čechov právo, aby boli spojení so svojimi slovenskými bratmi zo Slovenska, kedysi súčasťou nášho národného štátu, odrhnutej neskôr od nášho národného

Matičný historik PhDr. Peter MULÍK, PhD.

tela...“ Prirodzene sa tým popreli predchádzajúce úsilia našich elít o vyhlásenie spoločného štátu Slovákov a Čechov, kde by toto spojenie bolo presne definované. Slovenská komunita v USA si ako hovorca národa v októbri 1915 uplatnila právo Slovákov na sebaurčenie v súštátí dvoch národov. Slovenská liga uzavrela v Clevelande dohodu s Českým národným združením, kde sa požaduje „spojenie českého a slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov, s úplnou národnou autonómiou Slovenska, vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou ... so štátnym jazykom slovenským“. Aj Kyjevský zápis z októbra 1916 slovenských dejateľov v Rusku deklaruje: „Samostatné Slovensko a samostatné české zeme spojujú sa v jeden štátny celok.“ Pittsburská dohoda z mája 1918 medzi slovenskou a českou reprezentáciou už je iba veľmi slabým odvarom jasných federatívnych požiadaviek Clevelandskej dohody. Trvá však na požiadavke osobitosti Slovákov a Čechov. Na domácej pôde sa sformulovalo niekoľko politických stanovísk, ktoré sa hlásili k spojeniu s Českými krajinami, ale programovo to bližšie nedefinovali. Najviac konfliktným dokumentom (ktorého originál sa nezachoval) medzivojnového obdobia slovenských dejín je však Deklarácia slovenského národa z 30. 10. 1918, ktorá by mala byť považovaná za prihlásenie sa slovenského národa k Česko-Slovenskej republike. V terminologicky zmätočnom texte používa výraz československý národ aj slovenský národ, a hoci je vyhlásením slovenského národa, v texte hovorí „v mene československého národa bývajúceho v hraniciach Uhorska“. Za škandalózny treba považovať prvý bod (dodatočne upravený) deklarácie „Národnej rady československého národa v Uhorsku“, kde sa tvrdí, že „Slovenský národ je čiastka i rečovo i kultúrno-historicky jednotného československého národa.“

● Prezident Masaryk vo svojich prácach tvrdil, že existuje iba československý národ narážal pritom na nejaké protiargumenty?

Zástancovia teórie čechoslovakizmu boli názorovo a argumentačne pomerne nejednotní. Okrem Masarykovej predstavy politického československého národa (bola odlišná od francúzskej alebo americkej predstavy politického národa, zahrňujúcej aj všetky menšiny) väčšina českých politikov na čele s Karlom Kramářom vysvetľovala československú národnú jednotu etnicky. Druhá, menšia časť českých politikov, ale najmä slovenských politikov (hlasisti), chápala československý národ politicky ako národ, ktorého jednota už sčasti je alebo len bude dosiahnutá. Kramářova nacionalistická vízia predpokladala postupnú asimiláciu Slovákov. Slovenská politická scéna bola v otázke svojbytnosti slovenského národa celé medzivojnové obdobie rozštiepená. Väčšina „občianskych“ strán stále na báze čechoslovakizmu. Ľavicové strany v určitých obdobiach rešpektovali slovenskú národnú osobitosť. Jedine Slovenská ľudová strana a Slovenská národná strana uznávali slovenskú národnú svojbytnosť a požadovali aj administratívnu a politickú samosprávu Slovenska.

● Skúsme zbilancovať – čo pozitívne, ale aj negatívne na neskorší vývoj života národov v spoločnom štáte malo založenie ČSR v podobe, v akej vznikla?

Historik by nemal týmto spôsobom hodnotiť dejiny, lebo minulosť sa nedá meniť ani revidovať a cieľom historiografie je vecne a objektívne opísať dejinné udalosti. V. Šrobár a ďalší prívrženci hlasistického hnutia v úsilí „vytrhnúť Slovákov zo smrteľného maďarského zovretia“ ich jednoducho pričlenili k Čechom. Vrátili sa k anachronickým koncepciám literárnej a politickej jednoty Slovákov a Čechov, ktorá žila od 17. storočia najmä medzi slovenskými evanjelikmi, ale ktorú prirodzený vývin zavrhol ako umelú, ba pre Slovákov škodlivú. To, čo sa po roku 1918 mocensky presadilo, bolo preto vopred odsúdené na zánik. Nový štát sa totiž oficiálne prezentoval ako štát jedného československého národa. V roku 1938 došlo v ČSR po 6. 10. 1938 k uznaniu existencie politického slovenského národa. Už nikdy v nasledujúcom období tento výdobytok nebol spochybnený, aj keď Slováci sa o svoju štátnu emancipáciu usilovali nepretržite. Česko-Slovensko sa v 20. storočí dvakrát rozpadlo a vždy to bolo na prospech slovenského národno-emancipačného a štátoprávneho vývoja.

MEDZI NAMI

Stepan Bandera by mal radosť

Ľudovít ŠTEVKO

Nový ukrajinský školský zákon, ktorý schválila Najvyššia rada Ukrajiny a podpísal prezident Porošenko, je drakonickým nariadením proti menšinám žijúcim v tomto štáte. Problémom zákona, mimochodom schváleného aj veľvyslanectvom USA v Kyjeve, je článok 7, podľa ktorého štát bude garantovať verejné vzdelávanie od piatej triedy základných škôl len v ukrajinskom jazyku. Príslušníci národnostných menšín, tvoriaci v Ukrajine dvadsať percent obyvateľstva, sa môžu vzdelávať v materinskom jazyku iba v materských školách a na nižšom stupni základných škôl. O tom, že tento zákon ide proti elementárnym európskym hodnotám, netreba pochybovať. Ukrajinská vláda, parlament i prezident Porošenko sa ustanovením tohto zákona hlásia k ideám neofašistického Pravého sektora: „Jedna rasa, jeden národ, jeden jazyk!“

Hľadanie ukrajinskej národnej identity postupnou likvidáciou jazyka a kultúry národnostných menšín, ktoré sa stávajú nežiaducimi občanmi v štáte, je scestné a destabilizujúce pre samotný štát. Nacionalistická nenávisť, namierená najmä proti osemmiliónovej ruskej menšine, sa hlboko dotkne aj Maďarov, Rumunov, Slovákov, Poliakov, Grékov, Moldavcov, Bulharov a iných početných národností žijúcich v Ukrajine. Je prirodzené, že vlády mnohých európskych štátov (okrem Slovenska) ostro protestujú proti plánovanej ukrajinizácii svojich rodákov. V súvislosti s novým ukrajinským školským zákonom sa ministri Rumunska, Maďarska, Grécka a Bulharska obrátili spoločným listom na generálneho tajomníka Rady Európy aj vysokého komisára Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) pre otázky národnostných menšín, v ktorom upozorňujú, že článok 7 je v rozpore s ukrajinskou ústavou zaručujúcou bez obmedzenia výučbu v materinskom jazyku, ako aj slobodné používanie jazykov a v rozpore so zákazom diskriminácie na základe jazyka zakotvenom v dohodách ratifikovaných Ukrajinou, zvlášť v Európskej charte regionálnych či menšinových jazykov.

Paradoxom je, že Slovenská republika, hlásiaca sa k európskym hodnotám vari najviac spomedzi štátov V4, mlčí. Zdá sa, že minister Miroslav Lajčák má svoje záujmy v New Yorku, vyplývajúce z novej funkcie, a na „marginálnu“ sedemnásťtisícovú slovenskú menšinu v Zakarpatskej Ukrajine nemá čas. Vlažný postoj Slovenska k svojim národnostným menšinám je notoricky známy. Tradičný záujem a konkrétna pomoc Matice slovenskej Slovákom v zahraničí je povzbudzujúca a prospešná, ale samotná Matica so svojimi skromnými prostriedkami na úlohu zachovávať a prehlbovať identitu našich rodákov v Maďarsku, Zakarpatskej Ukrajine či Poľsku sama nestačí. Úloha štátu je pomáhať svojim doma i vo svete. Prirodzene, nejde len o materiálnu pomoc, ale aj o politickú podporu, ktorá v porovnaní s inými štátmi pokrivkáva. Nielen v prípade protimenšinového školského zákona v Ukrajine, ale aj skrytej odnárodňovacej politiky voči Slovákom v Maďarsku i Poľsku. Naopak, niekedy predstavitelia na našich ambasádach v zahraničí postavili slovenskú menšinu namiesto podpory do nepriaznivého svetla. Niekdajšia veľvyslankyňa SR vo Varšave Magda Vášáryová sa vo svojej knihe Polnočný sused, ktorú vydala v poľštine (Sasiad o północy), pustila do tamojších Slovákov, že na svojom sneme Spolku Slovákov v Poľsku spievali fašistickú pieseň Rež a rúbaj... Bola to bohapustá lož, proti ktorej sa bránil predseda spolku Ľubomír Molitoris trestným oznámením za ohováranie na krakovskom súde. Slováci na sneme naozaj spievali, lenže pieseň Kto za pravdu horí. Bývalej herečke v úlohe veľvyslankyne to však neprekážalo v kariére, bez hanby sa otriasla a naďalej loví aj v politickom dôchodku v protislovenských vodách. Všetko je zabudnuté.

Žiaľ, pre nový ukrajinský školský zákon odíde do zabudnutia aj slávnostné otvorenie Štvrtej všeobecnovzdelávacej školy s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským na Županatskom námestí v Užhorode 1. septembra 2011. Vtedy pred bránami užhorodskej školy prestrihol pásku predseda Matice slovenskej v nádeji, že sa oživí slovenský život v Zakarpatskej Ukrajine. Dnes vieme, že slovenské nádeje i peniaze slovenskému vzdelávaniu v Ukrajine nepomôžu. Ukrajinský školský zákon je hanebnou kapitolou vývoja Ukrajiny po Majdane. Maďari ústami svojho zahraničného ministra protestujú najhlasnejšie, ale pridávajú sa aj predstavitelia Poľska, Rumunska a Grécka. Náš prezident Andrej Kiska, ktorý sa nedávno stretol na pôde OSN so svojím priateľom Porošenkom, nepovedal na obranu Slovákov národne živoriacich v Ukrajine ani slovo. Určite neprotestoval, lebo inak by o tom bola v Sme a Denníku N aspoň správička. Keby žil Stepan Bandera, mal by z nášho prezidenta neskrývanú radosť.

Sarajevská justícia sa, žiaľ, prepožičala na manipuláciu dejín

Facka obetiam vojnových zverstiev

Martin JARINKOVIČ – Foto: ZATL

Oslobodením obžalovaného Nasera Oriča, niekdajšieho veliteľa 28. moslimskej divízie zo Srebrenice začiatkom októbra tohto roka, speje k očakávanému finále súdneho procesu s jedným z protagonistov špinavej vojny v Bosne a Hercegovine z rokov 1992 – 1995. Usmiata Oričova tvár po výroku Súdu Bosny a Hercegoviny v Sarajeve potvrdila, že súd je politickým nástrojom Sarajeva, ktorý má súdnou cestou dokonať manipuláciu dejín.

Aj keď ide len o rozhodnutie prvostupňovej inštancie, už teraz nie je ťažké predpokladať, akým smerom sa prípad vyvinie. A nebude to prvý raz. Oriča už v roku 2008 zbavil viny za vojnové zločiny spáchané na srbskom obyvateľstve oblasti Podrinia aj Haagsky súd. Srbsko sa nevzdalo vymáhania spravodlivosti a na Oriča prostredníctvom Interpolu vydalo nový zatykač, tentoraz na základe obvinenia z vraždy troch srbských civilistov, ktorých mal v roku 1992 v okolí Srebrenice usmrtiť spolu so Sabahudinom Muhičom. Oriča v júni 2015 zadržali vo Švajčiarsku a v januári 2016 vydali na proces do Bosny a Hercegoviny. Zástupcovia obetí po skúsenostiach s bosnianskou justíciou si od toho veľa nesľubovali, lenže úplné oslobodenie Oriča (i Muhiča) vyvolalo v Srbsku i v Republike Srbskej vlnu rozhorčenia, ako aj pocit frustrácie zo skutočnosti, že život Srba nemá podľa Sarajeva nijakú cenu a zabiť Srba je beztrestné rovnako ako kedysi za osmanskej nadvlády.

■ PORTRÉT ZLOČINCA

Aby sme pochopili tragiku celého prípadu, musíme predstaviť jeho hlavného protagonistu. Kariéra vojnového hrdinu bosnianskych moslimov začala v osemdesiatych rokoch 20. storočia, keď bol príslušníkom špeciálnych jednotiek Juhoslovanskej ľudovej armády, neskôr slúžil v špeciálnej polícii v Belehrade, začiatkom deväťdesiatych rokov bol nakrátko prevelený do Kosova. Po návrate do Belehradu začas pôsobil dokonca ako telesná stráž samotného Slobodana Miloševiča. V auguste 1991 ho preložili na policajnú stanicu v Sarajeve a koncom roka 1991 do Srebrenice, kde po rozpútaní vojnového konfliktu v Bosne zohral kľúčovú úlohu v pozícii veliteľa štábu Teritoriálnej obrany Srebrenice. V rokoch 1992 – 1995 jej jednotky, neskôr

Na vytváranie obrazu vinníka môže propagande poslúžiť aj takáto starostlivo aranžovaná scéna a príslušné kulisy.

včlenené do 28. divízie moslimskej Armády Bosny a Hercegoviny, podnikali útoky na okolité srbské obce. Výsledkom týchto systematických etnických čistiek bola likvidácia pol stovky srbských obcí v oblasti Podrinia. Obce moslimovia vyrabovali, vypálili, pričom zavraždili vyše dvetisíc ich obyvateľov (niektoré zdroje hovoria o vyše troch tisícoch). Vraždy často uskutočnili beštiálnym spôsobom, obete najprv vystavili mučeniu i znásilneniam.

■ PÁN ŽIVOTA I SMRTI

Toto systematické vraždenie príslušníkov jedného etnika s cieľom jeho úplného fyzického vyhladenia v oblasti Podrinia okolo Srebrenice na základe jeho príslušnosti k srbskému národu, ktorému boli vystavení bez rozdielu muži, starci, ženy aj deti, nikto na Západe hystericky neoznačuje za genocídu, aj keď jej definícii zodpovedá väčšmi ako odsúdeniahodný zločin v Srebrenici, spáchaný bosniansko-srbskými jednotkami na srebrenických mužoch po obsadení mesta ako odveta za

Začiatok zrodu srebrenického mýtu – zlyhanie ochranných síl OSN v etnickom konflikte...

Oričov teror. Orič bol skutočným pánom života a smrti v oblasti.

Podľa autorov nórskeho dokumentárneho filmu Zradené mesto nehanebne kšeftoval s humanitárnou pomocou dodávanou hladujúcemu mestu. Psychologický profil sadistu dokresľujú svedectvá ľudí, ktorí s ním prišli do kontaktu. Jedno z nich uviedol politológ Aleksandar Pavič v relácii Post faktum Rádiotelevízie Republiky Srbskej, ktorý citujúc kanadského novinára Billa Schilera uviedol: „Orič je desivý človek a hrdí sa tým. Spoznal som ho v januári 1994 v jeho dome v Srebrenici, obklopenom Srbmi. Počas chladnej zasneženej noci som sedel v jeho obývačke a sledoval šokujúcu video verziu niečoho, čo by sa mohlo nazvať Najväčšie hity Nasera Oriča. Boli tu domy v plameňoch, mŕtve telá, odseknuté hlavy a ľudia, ktorí utekajú. Orič sa celý čas rehotal obdivujúc vlastné činy...“

■ POLITICKÝ KAPITÁL

So svojimi výčinmi sa hrdil aj verejne, naposledy na zhromaždení v bosnianskej obci Nezuk v júli 2017. Patologickej štruktúre osobnosti zločinca zodpovedá fakt, že prepady dedín a lúpežné vraždy ich obyvateľov považuje za legitímne ciele vojenskej operácie, pričom – ako sa chválil – ak bolo treba, sám neváhal vziať nôž do ruky. Tak to bolo aj v prípade sudcu Slobodana Iliča, ktorého nožom oslepil a vzápätí zavraždil. K úplnosti profilu „hrdinského obrancu“ dodajme už len skutočnosť, že pred pádom Srebrenice sa nechal prepraviť helikoptérou do bezpečia, pričom svojich rodákov nechal napospas bezuzdnej pomste Srbov.

Vyčíňanie N. Oriča napokon prinieslo veľký politický kapitál Izetbegovičovmu Sarajevu. Podľa výpovede vojnového veliteľa polície v Srebrenici Hakiju Meholjiča moslimský líder Izetbegovič rátal s tým, že Srebrenica raz padne, a kalkuloval, že nahromadená nenávisť podrinských Srbov prinesie odvetný masaker, ktorý vyvolá americkú vojenskú intervenciu proti bosnianskym Srbom. Podľa Meholjiča mu Izetbegovič povedal, že mesto musí padnúť, a vraj mu prezident Clinton prisľúbil, že ak pri tom bude päťtisíc obetí, Amerika bude mať zámienku intervenovať. A tu sme sa dostali ku koreňom mýtu menom Srebrenica, v ktorom Orič hrá dôležitú rolu hrdinu. Tu je aj príčina jeho trestnej nedotknuteľnosti – Orič ako odsúdený zločinec by vážne narušil starostlivo pestovaný jednostranný obraz nielen srebrenického zločinu, účelovo označovaného za genocídu, ale aj celej vojny v Bosne.

Európski politici diskutovali o bezpečnostnej politike aj v Bratislave

Nové výzvy obrany Európy

Spracoval: Maroš SMOLEC – zdroj: MZV SR

Bezpečnostná politika Európy, ale aj Slovenska, je aktuálna politická problematika najmä v súvislosti so stupňujúcimi sa teroristickými útokmi práve na európskej pôde. Otázky slovenskej bezpečnosti má na starosti mladý štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí SR Lukáš PARÍZEK, ktorý sa uchádza aj o post bratislavského župana. V októbri privítal na Slovensku novozvoleného generálneho tajomníka Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) Thomasa Gremingera. Spolu s ním otvoril 11. ročník Slovenského bezpečnostného fóra v Bratislave.

Slovenské bezpečnostné fórum predstavovalo vrcholné stretnutie diplomatického zboru, parlamentných poslancov, zástupcov medzinárodných organizácií, akademickej obce, tretieho sektora, súkromnej sféry a verejnej správy. Vyše stopäťdesiat účastníkov hodnotí prácu rezortov a inštitúcií v diskusiách a prezentáciách.

■ PREDSEDNÍCKA TROJKA

V januári 2018 sa Slovensko stane súčasťou tzv. Predsedníckej trojky Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a od 1. januára 2019 bude na rok predsedať tejto organizácii. Hlavnými témami diskusie bola príprava SR na predsedníctvo OBSE v roku 2019, spolupráca SR so sekretariátom OBSE počas prípravy a samotného výkonu predsedníctva OBSE, aktuálna bezpečnostná situácia vo svete s dôrazom na situáciu na východnej Ukrajine, migračná kríza a aktivity OBSE v boji proti terorizmu. Zdôraznená bola vysoká miera angažovanosti OBSE pri riešení a stabilizácii krízy na východe

Lukáš PARÍZEK a tajomník OBSE Thomas GREMINGER na konferencii o bezpečnosti kontinentu.

Ukrajiny prostredníctvom Trilaterálnej kontaktnej skupiny, Osobitnej monitorovacej misie a Pozorovateľskej misie na dvoch rusko-ukrajinských hraničných priechodoch. V súvislosti s prípravou predsedníctva SR v OBSE L. Parízek tlmočil záujem o posilnenie spolupráce so sekretariátom OBSE a s inštitúciami OBSE pri príprave tematických zasadnutí počas predsedníctva. Medzi oblasti, ktoré SR vníma na pôde OBSE citlivo a chce aj prostredníctvom svojho predsedníctva v 2019 prispieť k ich riešeniu, patrí oblasť migrácie, energetickej bezpečnosti, reforma bezpečnostného sektora, kybernetická bezpečnosť, boj proti terorizmu a extrémizmu, ale aj rozvoj inštitúcií právneho štátu.

OBSE je najväčšou regionálnou bezpečnostnou organizáciou s päťdesiatimi siedmimi štátmi Európy, Strednej Ázie a Severnej Ameriky. Bola vytvorená podľa kapitoly VIII Charty OSN a všetky účastnícke štáty OBSE majú rovnaké práva a rozhodnutia sa prijímajú konsenzom. Vznikla tak unikátna platforma, ktorá spája všetky krajiny ako rovnocenných partnerov a vytvára priestor pre dialóg o otázkach bezpečnosti a vzájomných vplyvov. „Predsedníctvo v OBSE predstavuje príležitosť pre Slovenskú republiku prispieť k úsiliu o posilnenie mieru, stability a prevencie konfliktov v našom susedstve aj v euroázijskom priestore ako celku,“ uviedol štátny L. Parízek.

■ KYBERNETICKÁ OBRANA

Štátny tajomník viedol slovenskú delegáciu aj na bezpečnostnej konferencii vo Varšave. Rokovanie ministrov zahraničných vecí vo Varšave v októbri bolo zamerané na spoločný postup krajín B9 pri príprave samitu NATO 2018, nové bezpečnostné hrozby vrátane kybernetických a úlohy vo východnom a južnom susedstve NATO. Bukureštská deviatka, označovaná ako B9, spája krajiny východného krídla NATO – Vyšehradskú štvorku, Baltickú trojku, Rumunsko a Bulharsko. Predstavuje platformu na akčnú spoluprácu Aliancie a krajín na východnom krídle a riešenie vojenských konfliktov, hybridných útokov, utečeneckú krízu a teroristické útoky.

Kľúčové posolstvo, ktorým je jednota Aliancie a spoločný postup proti najväčším hrozbám doby, je dôležitým východiskom pre samit NATO v roku 2018. Krajiny B9 spoločne formulujú svoje očakávania, ale najmä úlohy v obrane. „Potvrdili sme zvýšenie obranného rozpočtu, budeme sa ďalej angažovať v Pobaltí a v budovaní obranných kapacít v Iraku, a tým budovať obrannú dimenziu Európskej únie,“ uviedol vo Varšave štátny tajomník Lukáš Parízek, ktorý kandiduje aj na post bratislavského župana. V kybernetickej obrane je hlavnou úlohou Aliancie chrániť informačné a komunikačné systémy v štruktúrach NATO a zabezpečiť spoluprácu členských krajín. „Uvedomujeme si však, že hlavná zodpovednosť za kybernetickú bezpečnosť a obranu však leží na pleciach členských krajín. Primárnou úlohou každej krajiny je budovať a posilňovať národné kybernetické spôsobilosti v plnom spektre a následne ich môžeme využiť pre potreby kolektívnej obrany NATO,“ uzatvára Lukáš Parízek.

■ HYBRIDNÉ HROZBY

Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Slovenská republika posilňujú spoluprácu vo formáte B9 od novembra 2015, keď sa stretli prezidenti a pokračujú rokovaniami ministrov zahraničných vecí. V novembri 2016 v Bukurešti boli prijaté deklarácie o potrebe posilnenia vojenskej prítomnosti NATO na východnom krídle, na hraniciach v Poľsku, Estónsku, Lotyšsku a Litve. Následne na výsledky v tejto oblasti sa formácii B9 a jej aktivitám dostalo uznania na medzinárodnej úrovni.

Výsledkom rokovania bolo prijatie deklarácie, ktorej odkazom je spoločné vnímanie bezpečnostného prostredia vrátane hrozieb a prejavili záujem aktívne spolupracovať do samitu NATO v budúcom roku.

FINANČNÝ SERVIS

Euro je síce spoločná mena všetkých členských štátov eurozóny, ale nie je pre fungovanie ich ekonomík rovnako výhodná, a preto celý rad členských krajín váha vstúpiť do eurozóny. Euro ako napokon každá mena má svojho krstného otca. Tým je centrálna banka a tá stanovuje výmenný kurz voči ostatným svetovo obchodovateľným menám, refinančný úrok, za ktorý predáva peniaze ostatným účastníkom finančného trhu, a depozitný úrok, za ktorý uchováva peniaze od ostatných účastníkov vo svojich sejfoch. Dnes ECB ponúka peniaze ostatným účastníkom finančného trhu za jednopercentný úrok.

Smernica ATAD

Preto je dnes úrok na úvery a vklady taký dehonestujúco nízky a za uschovanie peňazí v trezoroch banky dokonca pýta zaplatiť 0,4 percenta. Deje sa tak preto, aby komerčné banky peniaze neukladali, ale ich požičiavali, a teda aj s určitým rizikom investovali. Jedna úroková sadzba eura pre všetkých je prvým zásadným problémom, ktorú môže meniť len ECB, a treba povedať, že nikdy nebude vyhovovať všetkým. Jej percento má zásadný vplyv na fiškálne rozpočty štátov eurozóny s doterajšími rozdielnymi daňovými sadzbami, ale aj s rozdielnymi výpočtami ich daňových základov. Preto bude potrebné v daňovej oblasti členských štátov eurozóny uskutočniť zmeny zodpovedajúce potrebám fiškálnej únie. Ďalšou slabinou eurozóny je výmenný kurz, ktorý bol pre každú budúcu členskú krajinu stanovený už vopred, a ten sa nedá po vstupe do eurozóny devalvovať alebo revalvovať tak, aby zodpovedal potrebám domácej ekonomiky. Keď k tomu pridáme neschopnosť Európskej komisie zakročiť proti chronicky zadlženým štátom EÚ, ochotu euroskupiny poskytovať ako na bežiacom páse zadlženým štátom eurozóny ďalšie záchranné balíčky a menovú politiku ECB, ktorá neprestáva vykupovať štátne dlhopisy, teda verejné dlhy už spomínaných štátov, nemôžeme sa čudovať, že doterajší nečlenovia eurozóny hľadia na jej fungovanie skepticky.

Dostať menovú politiku ECB a fiškálne politiky členských štátov eurozóny do súladu si bude vyžadovať vznik fiškálnej únie aj s približne rovnakými konsolidovanými základmi dane z príjmov právnických osôb najprv bez rovnakých daňových sadzieb, čo nebude pre Slovensko výhodné, lebo nízkymi daňami chceme aj naďalej lákať zahraničných investorov. Keďže chceme byť v európskom jadre, ktorého vznik súvisí s tým, že celoeurópska integrácia nie je, a podľa všetkého nebude ani možná, tak musíme počítať aj so zrušením niektorých brzdiacich mechanizmov, ako trebárs právo veta, viac prispieť k riešeniu migračnej krízy a čo bude najdôležitejšie – aktívne sa podieľať na reštarte spoločného európskeho projektu v daňovej oblasti. Od budúceho roka zavádzame európsku smernicu ATAD, ktorá má zabrániť vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, a tak vytvoriť spravodlivejší systém zdaňovania. Podstatou jej fungovania je vzájomná výmena informácií medzi finančnými spravodajskými jednotkami v prípade výskytu podozrivých daňových transakcií.

Róbert HÖLCZ

Kauza Slavkov nie je osobným sporom premiéra s prezidentom

Plus-mínus alebo z extravilánu intravilán

Štefan ZLATOŠ – Foto: Štefan KAČENA

Vzájomný vzťah oboch vysokých postáv domácej politiky sa po období určitého prímeria opäť nedávno vyostril. Pokoj zbraní prekvapivo neukončil ani prezident, ani predseda vlády, ale nečakaným vyhlásením v istej súkromnej televízii jeden z podpredsedov Slovenskej národnej strany. A nebol to iba výstrel naslepo...

Do veľmi napätej atmosféry vzťahov v našej politickej špičke vstúpili na začiatku septembra tri bratislavské paláce. Bývalý Lippayho arcibiskupský, v ktorom sídli predseda vlády Slovenskej republiky, Paluďaiho palác, ktorý je súčasťou komplexu budov ministerstva zahraničných vecí, a palác Grassalkovičov, sídlo hlavy štátu. Prezident Andrej Kiska v rozhovore pre Trend vtedy tvrdil, že prezident jednej z moslimských krajín, ktorá je členom Bezpečnostnej rady OSN, sa ho v New Yorku v OSN spýtal, či nenávidíme moslimov. „Bola to hanba. Musel som vysvetľovať, že názory niektorých politikov nereprezentujú zahraničnopolitický postoj našej krajiny," reagoval.

Kto by nechcel mať kus svojho imania v takomto malebnom prostredí?

■ JEGOROVOV ANONYM

O niekoľko dní sa na Slovensku „objavil" anonym istého občana Jegorova. Andreja Kisku obvinil z nedovolenej optimalizácie daní z nákladov v rámci prezidentskej kampane. V médiách sa spomínala firma KTAG (patriaca Andrejovi Kiskovi), pričom sa prípadu ujala vládna strana Smer-SD, ako aj jej predseda Robert Fico. Podstatou anonymu bolo, že podľa neho sa firma KTAG mala v minulosti – v čase prezidentskej volebnej kampane, dopustiť daňového podvodu. Pravdou je, že finančná správa jej dodatočne vyrubila daňovú povinnosť. Sumu firma následne uhradila. Podstata podvodu mala spočívať v tom, že ľudia z blízkeho okolia prezidenta z prostredia firmy KTAG mali neoprávnene účtovať do nákladov firmy aj časť výdavkov na prezidentskú kampaň.

■ PRIŠIEL SLAVKOV

Udialo sa to vlastne v známej nedeľnej politickej diskusnej televíznej relácii. Podpredseda koaličnej Slovenskej národnej strany Jaroslav Paška naznačil, že jeden z ústavných činiteľov priznal v majetkovom priznaní vlastníctvo pozemkov vo Veľkom Slavkove. Neskôr na konkrétnu otázku denníka Pravda, či myslel Andreja Kisku tým ústavným činiteľom, odpovedal: „Blížite sa k tomu." „Konečným užívateľom tohto pozemku sa stal ústavný činiteľ, ktorý vie, že pozemok je scudzený, a nechce ho vrátiť jeho skutočnému majiteľovi. Najskôr im ho zobrali komunisti. Po reštitúcii ho dostali späť a otec im to venoval darom ako dedičstvo. No o rok nato sa udiala na katastri taká transakcia, kde bol na základe nejakých falošných dokladov počas dvoch mesiacov pozemok trikrát prevedený a skončil u ústavného činiteľa," spresnil svoje indície Jaroslav Paška.

■ PREZIDENTOVA OBRANA

„Bolo to v roku 1998 alebo 1999. S vtedajšou manželkou sme uvažovali, že by sme si kúpili pozemok a postavili rodinný dom. Keď sa ide do Vysokých Tatier hore do Smokovca, naľavo som videl, že sa začínajú stavať domčeky. V Novom čase na prvej strane som videl inzerát, že tam niekto predáva pozemky. Ozval som sa na inzerát. Kúpil som stavebné pozemky plus-mínus okolo 5 000 metrov štvorcových rádovo po 1 000 korún za meter štvorcový. Keď som to kupoval, tak sa ma chalani v realitke spýtali, či nechcem kúpiť aj pozemok napravo. Je to pozemok, o ktorom sa teraz vedie táto diskusia. Je to extravilán. Sú to pasienky. Povedal som, že tá oblasť môže byť v budúcnosti zaujímavá, keďže je to cesta do Tatier. Nebolo to veľa peňazí. Kúpil som to za normálnu komerčnú cenu. Bolo to plus-mínus nejakých päť korún za štvorcový meter. Povedal som si, veď to kúpim, možno sa podarí urobiť z extravilánu intravilán," povedal prezident Andrej Kiska krátko po spomínanej nedeľnej relácii denníku Pravda.

■ ZVLÁŠTNY PRÍPAD

Podľa Jaroslava Pašku prípad vyšetrovala aj polícia, ale konštatovala, že skutok sa nestal. „Samozrejme, poškodený sa občas súdi, ten súdny spor prebieha a ústavný činiteľ, ktorý týmto spôsobom nadobudol majetok, tvrdí, že ho získal, ak by aj došlo k tomu, že to bolo nezákonné, tak že ho získal vydržaním a že si teda chce tento majetok ponechať," vyhlásil podpredseda SNS. Prezident podľa listu vlastníctva pozemok kúpil ešte v roku 1999 a podľa Romana Krpelana z kancelárie hlavy štátu ho žiadny vyšetrovateľ nikdy nekontaktoval. „Andrej Kiska vo svojom majetkovom priznaní od zvolenia do funkcie v roku 2014 uvádza vlastníctvo pozemkov v extraviláne, lúk a pasienkov v katastri obce Veľký Slavkov. Pozemky vo výmere 1,2 hektára riadne kúpil pred takmer dvadsiatimi rokmi, v roku 1999, a nikdy ho nekontaktoval žiadny vyšetrovateľ," povedal médiám Roman Krpelan. Andreja Kisku podľa hovorcu nikdy nekontaktoval ani nijaký súd.

■ KOMUNIKAČNÉ TICHO

Slovenské národné noviny požiadali priamo podpredsedu SNS Jaroslava Pašku o konkrétnejšie vyjadrenia. Z tlačového odboru strany však dostali vcelku korektnú odpoveď v nasledujúcom znení: „Prosím o ospravedlnenie pána 1. podpredsedu Jaroslava Pašku, ktorý z dôvodu rôznych ciest po Slovensku nemá teraz kapacitu sa vám plne venovať a riadne odpísať v bodoch na vaše otázky. Veľmi by sme vás chceli poprosiť, či môžeme termín posunúť na neskorší termín, a to o týždeň." Logické, pochopiteľné, akceptovateľné. O podobnú reakciu a vysvetlenie sme požiadali aj Kanceláriu prezidenta Slovenskej republiky, a to v ten istý deň, dokonca aj v tú istú hodinu. Ani deň po uzávierke (ktorý sme rezervovali pre prípadnú odpoveď) sme však žiadnu reakciu ani odpoveď na prosbu nedostali.

■ VÁŽNEJŠIE VECI...

„Ja potrebujem koncentrovaného prezidenta aj koncentrovaného predsedu NR SR. Aby sme spolu dokázali reagovať na veci. Nie som v žiadnom spore s pánom prezidentom," vyhlásil nedávno predseda vlády Robert Fico. Potrebujeme to všetci. Predseda vlády SR Robert Fico odmieta, že by mal spor s prezidentom SR Andrejom Kiskom. Deklaroval to aj v diskusnej relácii Slovenského rozhlasu Sobotné dialógy s tým, že on nemá záujem o žiadny konflikt s kýmkoľvek.

A nedá sa nespomenúť si na jednu z vari najznámejších legiend z našej histórie – na legendu o troch prútoch. „Synovia moji, ak budete žiť svorne a vzájomne si budete pomáhať, budete silní a nijaký nepriateľ vás nepremôže. Tak ako ste ani vy nemohli zlomiť tie tri prúty, keď boli zviazané spolu. Ak však budete nesvorní, budete sa hádať a ríšu si podelíte na kúsky, nepriateľ vás poľahky ako ten prút premôže a vy zahyniete." Tak povedal kráľ Svätopluk. Bratia sa po týchto múdrych slovách zmierili a kráľ Svätopluk odovzdal moc nad Veľkomoravskou ríšou do rúk najstaršieho syna.

Dočkáme sa známeho naplnenia porekadla: Aká práca, taká pláca?

Hranice štátov chuť zarábať nebrzdia

Róbert HÖLZ

Slovenskú ekonomiku zasiahla v tomto roku eufória výraznejšieho zvyšovania platov nielen v súkromnej, ale aj v štátnej sfére vrátane minimálnej mzdy a celého radu nočných, víkendových a sviatočných príplatkov. Podľa štatistických údajov sa ekonomike darí, rastie produktivita práce, zvyšuje sa dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile, ktorá citeľne chýba, a tak treba zaplatiť tých lepších, aby nám neodišli do zahraničia.

Na nedávnej konferencii európskych odborov v Bratislave slovenský minister práce Ján Richter pred novinármi vyhlásil, že za rovnakú prácu, na rovnakej pracovnej pozícii, v rovnakej korporácii v EÚ by zamestnanci mali dostať aj rovnakú mzdu. Priemerné slovenské platy a ich porovnanie s priemernými najvyššími a najnižšími platmi v rámci EÚ vychádzajú z tohto porovnania biedne. Hodnotí sa daňové a odvodové zaťaženie, uskutočňujú sa prepočty platov ku kúpnej sile, ale takmer nič sa nehovorí o tom, prečo slovenské mzdy zaostávajú za mzdami na rovnakej pracovnej pozícii v tej istej medzinárodnej spoločnosti?

■ MZDOVÝ VÝVOJ

Terajšia nízka mzdová úroveň súvisí s historickým vývojom po roku 1989, keď slovenskú ekonomiku ťahal ťažký priemysel. Ten bol zlikvidovaný a Slovensko zasiahla obrovská nezamestnanosť. Nasledoval transformačný proces s rôznymi formami privatizácie, keď do rúk privatizérov prešlo vyše dvadsaťtisíc malých prevádzkových jednotiek. Počas prvej Mečiarovej vlády pokračovala privatizácia tzv. slovenskou cestou a vytváraním slovenskej kapitálotvornej vrstvy, o čom má každý svoje poznatky. Zhrňme, že nie všetky priame predaje

ZA OPONOU

sa podarili, pri niektorých došlo k reprivatizácii na prospech zahraničných vlastníkov. Prišli dve vlny kupónovej privatizácie, v ktorých občania investovali priamo alebo cez investičné fondy pridelené investičné kupóny. Výsledkom bola nízka technologická a technická úroveň v predmete podnikania, keďže sa prednostne splácali úvery poskytnuté na sprivatizované bývalé štátne podniky, čo, samozrejme, malo dosah na nízku úroveň produktivity práce, a tým aj na nižšie mzdy. Po vstupe do EÚ k nám prišlo množstvo zahraničných firiem, ktoré za každé vytvorené pracovné miesto dostávali investičné stimuly aj daňové prázdniny. Technická základňa sa však výrazne zlepšila, rástla produktivita práce aj mzdy. Vyšším mzdám bránila viac ako desaťpercentná nezamestnanosť a tiež slabá odborová organizovanosť. Popri spomínaných privatizačných formách treba ešte spomenúť oddlženie troch slovenských bánk pred ich privatizáciou zahraničným vlastníkom. To slovenských daňových poplatníkov stálo vyše sto miliárd slovenských korún. A tieto peniaze niekde v štáte chýbali. Ďalšie obrovské úniky kapitálu za hranice Slovenska prinieslo okrem miliardových dividend zahraničných manažérov a vlastníkov akcií aj zdaňovanie ziskov v daňových rajoch. Všetky spomínané kapitálové straty pre Slovákov znamenali chýbajúce prostriedky na vyššie mzdy. Tie sa síce dnes zvyšujú, ale stále sú pod úrovňou tých v zahraničí .

■ DVOJROČNÝ POSUN

Po prílive zahraničných investícií s naším členstvom v EÚ, rastom HDP a produktivity práce, ktorá dokonca bola v rámci krajín V4 najvyššia, a tiež vyššou rokovacou schopnosťou odborových organizácií, ktoré poukazovali na rozdielnosť zárobkov v domácich filiálkach a ich materských zahraničných firmách, začali mzdy rásť, vytvorili sa podmienky na rast platov zamestnancov štátnej a verejnej správy, pridané dostanú aj učitelia, a to aj napriek tomu, že stále nedokážu pripraviť potrebné množstvo absolventov, aby uspokojili požiadavky trhu práce. Nádejou na zmenu je návrat k duálnemu vzdelávaniu. V súčasnosti rastú mzdy v štátnom a vo verejnom sektore vyšším percentom, ako rastie HDP, pritom vláda má krku záväzok, že od roku 2020 bude hospodáriť s vyrovnaným štátnym rozpočtom, aj keď to pôvodne avizovala už od roku 2018.

Ako sa teda priblížiť k zárobkom na Západe? Všetci vieme, že sme jeho montážnou dielňou. Platí to aj pre náš automobilový priemysel, ktorý sa na našom exporte podieľa najviac. Slovenská marža na HDP je okolo tridsaťpäť percent, zatiaľ čo Nemecko ju má viac ako päťpercentnú, a preto aj platy sú tam oproti našim výrazne vyššie.

■ PRIDANÁ HODNOTA

Ako povedal terajší hlavný ekonóm nášho ministerstva financií Biswajit Banerjee, ktorý vyše dvadsaťpäť rokov pôsobil v Medzinárodnom menovom fonde, slovenská ekonomika potrebuje zvýšiť pridanú hodnotu exportu aj preto, že jej podiel na HDP je len päťdesiatpercentný, zatiaľ čo podiel pridanej hodnoty na HDP trebárs v Číne dosahuje až osemdesiat percent.

Štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš PARÍZEK exkluzívne pre matičný týždenník

Kreslíme a doplňujeme mapu úspešných ciest

Zhovával sa Dušan D. KERNÝ – Foto: MZVaEZ

Predstaviteľ novej generácie slovenskej diplomacie Lukáš PARÍZEK s rozsiahlou agendou od krajanských otázok až po celoeurópsku bezpečnosť a spoluprácu sa profiluje aj v župných voľbách Bratislavského samosprávneho kraja – je to výnimočne originálny prejav novej komunikácie. Práve to nás podnietilo k otázkam dokumentujúcim profil tohto osobitého kandidáta a diplomata.

● V ostatných mesiacoch sa vaša aktivita výrazne zamerala na to, čo by sa dalo nazvať ekonomickým rozmerom diplomacie. V tejto súvislosti ste sa aktívne zúčastnili na ekonomickom fóre s Vietnamom, rokovali ste v Izraeli a teraz ste sa práve vrátili z Indie. Kam chcete posunúť víziu slovenskej ekonomickej diplomacie a s kým? Ako presadzovať slovenské záujmy v zahraničí?

V uplynulom období sme spolupracovali na rôznych formách prezentácie a podpory slovenských podnikateľov vo svete. Na mape úspešných ciest za uplynulé obdobie pribudla Nigéria, Tadžikistan, Uzbekistan, Kuba, Rusko, Vietnam, Izrael a India a vyše tridsať firiem. Rád by som na to nadviazal a posunul víziu ekonomickej diplomacie ďalej. Dôležitejšie ako hľadanie investorov je vyhľadávanie talentov. Ak má ekonomická diplomacia podporovať záujmy Slovenska, musí mať v sebe odvahu, vedomosti aj kreativitu. Mám za to, že ekonomických diplomatov treba povzbudzovať v kreatívnom prístupe a nových nápadoch. Naďalej budem podporovať slovenských podnikateľov na zahraničných trhoch a spoluprácu na medzirezortnej úrovni s ministerstvom hospodárstva a financií, ako aj s profesijnými zväzmi. Formou spolupráce sú pracovné skupiny, podnikateľské misie alebo spoločná prezentácia na podujatiach. Aj v indickom Bangalúre bola v našej delegácii skupina podnikateľov na vlastné náklady. Nijaké výhody a komfort vládneho špeciálu. Múdri obchodníci si uvedomujú potenciál trhu a dlhodobé dobré vzťahy oboch krajín a takáto cesta môže byť pre nich vynikajúcou investíciou. Zároveň stále zostáva aktuálna moja výzva, aby slovenskí podnikatelia indikovali svoj záujem o potenciálne trhy a kontrakty a my im cez naše ambasády, zatupiteľstvá a podnikateľské centrum poskytneme podporu a poradenstvo. Ak by som mal našu úlohu vyjadriť obrazne, tak by som povedal – dajte nám vedieť, o ktoré trhy máte záujem, a my vám otvoríme dvere.

● V indickom Bangalúre ste otvárali prvý slovenský honorárny konzulát v tomto centre vedy, výskumu, informačných technológií ; nasadáme do tohto vlaku možností dvojstrannej spolupráce včas?

Paradoxne otvárame ďalší konzulát v Indii, pretože máme dobré vzťahy niekoľko desaťročí a slovenský priemysel tam má cveng ešte z čias bývalej federácie. Slovensko sa medzičasom stalo významným miestom na svetovej IT mape z hľadiska bezpečnosti, navigácií, počítačových hier a využívania virtuálnej reality. Nie je už otázka „kedy“, ale „čo všetko“. Obrovský potenciál má veda a aplikovaný výskum a transfer poznatkov do praxe.

● India je náš dlhodobý partner. Aký potenciál po rozhovoroch s ministrom obrany vidíte pre slovenské podniky a ako ich podporiť v prenikaní na indický trh?

India je významný regionálny politický a ekonomický hráč a netají sa ambíciami zvyšovať svoj vplyv v globálnom svete. Je to krajina s mimoriadnym ekonomickým i ľudským potenciálom. Slovensko a India sú tradične dobrými partnermi aj v oblasti obranného priemyslu. Nastal čas revitalizovať vzťahy a posunúť ich na vyššiu úroveň s využitím potenciálu slovenských podnikateľských subjektov. Hovoril som o tom aj so štátnym ministrom obrany Indie S. Bhamrem. Súčasťou delegácie boli predstavitelia Ministerstva obrany SR a zástupcovia slovenských firiem, ktorým sme pripravili stretnutia a podujatia na podporu ich uplatnenia na indickom trhu.

Diplomat Lukáš PARÍZEK rozširuje sféru profilácie kandidatúrou v župných voľbách.

Defence Research and Development Organisation (DRDO) je organizácia v pôsobnosti Ministerstva obrany Indie, ktorá sa venuje výskumu a vývoju zbrojných systémov pre pozemnú armádu, letectvo a námorníctvo a pracuje pre ňu v krajine päťtisíc vedcov v päťdesiatich dvoch výskumných centrách. Historicky prvé prijatie slovenskej delegácie v tejto organizácii nám umožnilo prezentovať Slovensko ako spoľahlivého a pripraveného partnera na spoluprácu v technologickom vývoji. Nehovoríme už iba o potenciáli, hovoríme o konkrétnych krokoch.

● V januári 2018 sa Slovensko stane súčasťou tzv. Predsedníckej trojky Organizácie pre pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a od 1. januára 2019 bude na rok predsedať tejto organizácii. Aká je úloha vášho rezortu?

Nedávno navštívil Slovensko novozvolený generálny tajomník OBSE Thomas Greminger, s ktorým sme diskutovali o príprave na naše predsedníctvo OBSE. Už teraz posilňujeme spoluprácu so sekretariátom OBSE a s inštitúciami pri príprave tematických zasadnutí našich priorít počas predsedníctva. Administratívne aj odborne je to mimoriadne náročná úloha pre celý rezort. Najcitlivejšími témami sú v súčasnosti situácia vo východnej Ukrajine a migračná kríza. Medzi oblasti, ktoré vníma Slovensko citlivo a chce aj prostredníctvom svojho predsedníctva prispieť na ich riešenie, patrí migrácia, energetická bezpečnosť, reforma bezpečnostného sektora, kybernetická bezpečnosť, boj proti terorizmu a extrémizmu, ako aj rozvoj inštitúcií právneho štátu.

● Vzdelaním a účasťou v práci ministerstva ste si získali aj autoritu a kapitál pre širšie pôsobenie – nastal čas profilovať sa aj v domácej politike? Napokon, spájate odbornú a medzinárodnú skúsenosť s energiou mladosti nastupujúcej generácie.

Prijal som nomináciu na predsedu Bratislavského samosprávneho kraja za vládnu Slovenskú národnú stranu. Nominácia je pre mňa záväzok. Pracujem vo vysokej pozícii v štátnej správe a výsledky mojej práce kontroluje široká verejnosť, odborníci, a dokonca aj medzinárodné prostredie. Odmietam viesť konfrontačnú kampaň. Som diplomat, hľadám riešenia, nie konflikty. Verím, že kraj sa dá riadiť zodpovedne a v spolupráci na všetkých úrovniach, od samosprávy po ministerstvá. Je to hlavné mesto a nie je to ďaleko do Viedne. Náš kraj musí ísť príkladom.

Slováci si akosi neuvedomujú, že peniaze na bežných účtoch nezarábajú

Opasky povoľujeme a siahame na úspory

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Ľubomír KOTRA

V komerčných bankách je stále viac peňazí, ktoré si tam sporiví Slováci odkladajú. Podľa údajov Národnej banky Slovenska majú na bežných účtoch takmer dvadsať miliárd eur, zatiaľ čo na sporiacich a termínovaných vkladoch „len“ jedenásť miliárd...

O peniazoch na bežnom účte nemôžeme hovoriť ako o úsporách. Neprinášajú nijaké úroky a za ich spravovanie platíme komerčnej banke stále vyššie bankové poplatky. Domácnosti ich využívajú na automatické uhrádzanie trvalých príkazov a inkás, splátok úverov, na platenie rôznych bežných a nepredvídateľných výdavkov a pod.

Domácnosť navyše využíva bežný účet na bezpečnejšie uschovanie peňazí, akoby by ich mala doma strčené v pančuche.

FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ

V ostatnom období však dochádza k poklesu úspor v komerčných bankách. Pokiaľ vlani si Slováci uložili do týchto bánk každý mesiac okolo dvesto miliónov eur, teraz sú mesačné vklady len okolo dvadsaťsedem miliónov eur. Klesá aj suma peňazí uložená na termínovaných vkladoch z polovice na tretinu...

■ NÍZKE ÚROKY

Za terajšie nízke úroky v komerčných bankách je zodpovedná Európska centrálna banka. Nedávnu finančnú krízu riešila bezprecedentným tlačením a následnou distribúciou ničím nekrytých peňazí do bankového sektora. Ten z pochopiteľných podnikateľských dôvodov nemal nijaký záujem na zhodnocovaní peňazí domácností, ale napokon aj firiem. Preto i domácnosti nemali nijakú motiváciu sporiť. Samozrejme, nemožno vylúčiť, že domácnosti si svoje lepšie zarobené peniaze chcú aj viac „užiť“. Upúšťajú od rigorózneho šetrenia či tzv. myslenia na zadné kolesá, ale doprajú si bez pôžičky viac predmetov dlhodobej spotreby, zadovažujú nehnuteľnosti, viac financií dávajú na podnikanie a najnovšie aj na cestovanie po celom svete. O tom, že slovenské domácnosti teraz výrazne viac utrácajú, svedčí aj narastajúci podiel domácej spotreby na raste HDP, ktorý je dnes dokonca vyšší ako podiel nášho exportu, čo je pre mnohých obrovské prekvapenie. Právom sa očakáva, kedy a či vôbec sa slovenské domácnosti pustia smelšie do investovania dočasne voľných peňazí do akcií, ktorých hodnota v súčasnosti neustále rastie a pri vyše desaťpercentných výnosoch z nich budú ochotní niesť aj vyššie investičné podnikateľské riziko.

Kedy teda môžu domácnosti počítať s vyššími úrokmi na sporiacich a termínovaných účtoch? Všetko bude závisieť od vývoja makroekonomických ukazovateľov, najmä inflácie. Podľa všetkého budú centrálne banky na priaznivé ekonomické údaje najprv reagovať znižovaním miliardových objemov nakupovaných štátnych dlhopisov, ktorými sa nafúkli ich bilancie v rámci kvantitatívneho uvoľňovania. Predpokladá sa tiež, že v druhej polovici budúceho roka môžeme počítať so zvyšovaním úrokov nielen na úvery, ale aj na vklady. O niečo skôr k tomu dôjde v prípade americkej centrálnej banky, ktorá po zreteľnom raste zamestnanosti otvorene hovorí nielen o znižovaní vlastnej bilancie v tomto roku, ale aj o zvyšovaní úrokov.

■ SIGNÁLY Z NBS

V tejto oblasti nastane pohyb aj v eurozóne, čo už naznačujú opatrenia Národnej banky Slovenska, ktorá sprísňuje podmienky poskytovania nielen hypotekárnych, ale aj spotrebných úverov, keďže oprávnene očakáva možné problémy s ich splácaním pri vyšších úrokových sadzbách a tiež pre spomínaný pokles vlastných úspor domácností. Ak sa teda domácnostiam teraz končia termínované vklady, mali by byť opatrné pri ich prolongovaní na ďalšie obdobie. Nemalo by byť dlhšie ako dva roky, keďže sa dá počítať s nárastom úrokov na vklady. Treba tiež opatrne reagovať na terajšie ponuky komerčných bánk, keď banka ponúka vyšší úrok na termínovaný vklad len v kombinácii s investíciou do podielových fondov. Podľa všetkého je v ovzduší cítiť potrebu znormalizovať po rokoch doterajšie menové politiky centrálnych bánk. Ako zmeny úrokov na vklady ovplyvnia aj ceny dlhopisov, a najmä akcií, je predčasné špekulovať, ale terajší rast akciových indexov tiež nemôžeme pokladať za reálny obraz globálnej ekonomiky, a preto treba rátať s ich poklesom.

RECENZIA

Autorka názvom románu Tvoje meno ťa predchádza potvrdzuje, že nie je nezaujatou kritičkou ukrajinských pomerov. Jej vzťah k Ukrajine je vzťahom Poliaka, ktorému odtrhli kus jeho krajiny. Dej románu sa odohráva v Ľvove, v dnešnom najväčšom meste západnej Ukrajiny. Mesto má pohnutú históriu. Od roka 1250, keď ho založil „prvý kráľ Rusi“, prešlo s rozličnými dobyvateľmi do Poľska, Rakúska, Sovietskeho zväzu a v roku 1991 sa stalo súčasťou nezávislej Ukrajinskej republiky. Zloženie jeho obyvateľstva sa menilo podľa toho, kto sa mesta zmocnil. V roku 1931 tvorili Poliaci až 63,5 percenta obyvateľstva a židovské obyvateľstvo 24,1 percenta. V súčasnosti žije v meste len 0,9 percenta Poliakov a 0,3 percenta Židov...

Vývozcovia demokracie

Poznanie historického pozadia Ľvova, a tým aj súčasnej Ukrajiny môže čitateľovi pomôcť zorientovať sa v mnohých aktuálnych problémoch tejto krajiny. Slovenskí autori Ľudovít Števko, Marek Mahút a Vladimír Mohorita v knižke Vojna v tieni Majdanu s podtitulom Pravda o ukrajinskom konflikte vytvorili podstatne iný obraz udalostí a osobností vytvárajúcich dnešnú realitu na Ukrajine, než predostiera oficiálna propaganda, prúdiaca z masmédií hlavného prúdu. Nurowska sa svojím románom priblížila k podporovateľom Majdanu.

Dej má strhujúcu fabuláciu a nemusí byť celkom nereálna. Američan sa nadchne domácimi bojovníkmi za demokraciu, spolupracuje s nimi a jedného dňa sa jeho manželka dozvie, že sa na Ukrajine stratil. Ide ho hľadať a objaví jeho milenku vo väzení a syna v detskom domove. Jej strastiplná, ba až dobrodružná cesta po Ukrajine, Rusku a Čečensku, prelínajúca sa s rodiacim sa novým vzťahom, iste zaujme čitateľa. I jej opisovanie bežného života na Ukrajine. Ten je však v prudkom kontraste s nepresvedčivým komentovaním politických udalostí, najmä pre informovaného čitateľa. Píše tiež o budovaní „socializmu s ľudskou tvárou“ v roku 1968 v Ukrajine, čo jej slovenský čitateľ sotva uverí. Nurowska oplýva skvelým rozprávačským talentom a je škoda, že ho v tomto románe použila na politickú propagandu.

Anna HROMJÁKOVÁ

ANALÝZA

Falošná integrácia je zdroj terorizmu a protispoločenských činov

Účelová kamufláž s imigrantmi neprestáva

Július HANDŽÁRIK – Foto: archív SNN

Už niekoľko rokov trvajúca masová a zákulisne riadená imigrácia sorosovských imigrantov do Európy naráža v ostatnom čase na čoraz aktívnejší odpor európskej verejnosti. Tento odpor má najmä dve objektívne príčiny. Prvou je dokázateľne vysoká kriminalita asociálnych živlov medzi týmito „sorosovskými deťmi“ a druhou je neschopnosť hostiteľských krajín ekonomicky pokryť požiadavky na integráciu prišelcov, ktorí zväčša nemajú ani základnú školskú prípravu na vykonávanie akejkoľvek kvalifikovanej práce. Hostiteľským štátom sa z pozície Európskej únie totiž vrchnostensky nariaďuje, aby týmto imigrantom zabezpečili zdarma „účinný prístup k ekonomickým a sociálnym právam, k primeranému bývaniu, zdravotnej starostlivosti, potravinám i právam na ochranu rodiny a čo najrýchlejšie začlenenie do vzdelávacieho procesu“ – teda k takým „právam“, či skôr výsadám, aké neposkytujú, a nie sú schopné poskytnúť ani svojim vlastným štátnym občanom!

O povinnostiach imigrantov voči hostiteľskému národu a štátu sa v týchto „odporúčaniach“ a kvótach Európskej únie nehovorí vôbec nič, zato sa v nich a vo všetkých médiách hlavného prúdu donekonečna omieľa fráza integrácie imigrantov do nového prostredia, čo sa vysvetľuje asi tak, že prišelci a ich potomkovia sa naučia úradný jazyk hostiteľského štátu a budú rešpektovať jeho zákony a spolu s nimi aj kultúrne a náboženské zvyklosti hostiteľského národa, a tým už budú dokonale integrovaní. Zámerne sa pritom zamlčuje fakt, že v občianskom zmysle skutočnou integráciou imigranta je až jeho úplné stotožnenie sa so záujmami hostiteľského národa a štátu, ktorého pohostinnosť on a jeho potomkovia v podobe udeleného štátneho občianstva požívajú.

Stratili vraj všetko, len nie mobily a správny smer...

■ FALOŠNÁ INTEGRÁCIA

Bez dôkladného stotožnenia sa so záujmami hostiteľského národa a štátu, minimálne v takom rozsahu, ako sú definované v základných dokumentoch OSN, je akákoľvek integrácia imigranta a jeho potomkov len účelová kamufláž! Najlepšie to vidno práve na tom, že väčšinu brutálnych teroristických činov v štátoch západnej Európy a v USA v ostatných rokoch vykonali ich vlastní štátni občania – práve takto formálne „integrovaní“ potomkovia imigrantov druhej, tretej či ikstej generácie!

Pravda, po príklady falošnej integrácie imigrantov a ich potomkov nemusíme chodiť do zahraničia či dokonca až do zámoria, takýchto príkladov máme aj my sami doma viac, ako by bolo zdravé. Aj na dnešnom území Slovenska, aj keď je podľa exaktných genetických zistení v strednej Európe krajinou s najväčším podielom autochtónneho prapôvodného obyvateľstva, máme dnes istý počet občanov, ktorí nie sú autochtónnymi obyvateľmi Slovenska, ale sú to (ďalej len PI), čo pred desaťročiami či staročiami prišli alebo privandrovali do našej vlasti. Evidujeme ich ako národnostné či náboženské menšiny, poskytujeme im všetky občianske práva a k tomu navyše ešte aj nemalé nadpráva či výsady, ktoré farizejsky nazývame menšinovými právami, na ktoré však príslušníci štátotvorného národa ani pri všetkej deklarovanej občianskej rovnosti nemajú nárok a ani ich nepožívajú. Dokázateľne sú teda PI na Slovensku oproti hostiteľskému slovenskému národu občiansky i materiálne zvýhodňovaní a sú tu všetky objektívne dôvody na to, aby sa plne stotožňovali so záujmami nášho národa a štátu. Pozrime sa teda na mieru ich dlhodobej integrácie a na jej reálne prejavy a výsledky.

■ ROZHODUJÚCE KROKY

Niektorí z PI dosiahli pozoruhodné profesionálne úspechy, ich aktivity prinášajú Slovensku viaceré materiálne, kultúrne i politické pozitíva a ich nositelia si naozaj zaslúžia naše uznanie a úprimnú vďaku. To by sme mali mať vždy na zreteli.

A ako je to s integráciou tých ostatných PI na Slovensku? To najobjektívnejšie zistíme, keď reálne posúdime ich postoje, resp. správanie ich demokraticky ustanovených predstaviteľov v zlomových situáciách Slovenska. Takých zlomových situácií bolo po páde komunistického režimu za uplynulé štvrťstoročie naozaj neúrekom a bolo by zbytočné ísť do podrobností a posudzovať ich všetky iba z aspektu postojov a správania PI. Sústreďme sa teda iba na tie zlomové udalosti, v ktorých sa rozhodovalo o naplnení nezadateľného práva slovenského národa na zvrchovanosť v samostatnom demokratickom štáte a o rozhodujúcich krokoch, ktoré formovali a formujú politickú, ekonomickú a sociálnu štruktúru tohto štátu, a tým aj kvalitu života všetkých jeho občanov.

Takže poďme k jednotlivým rozhodujúcim udalostiam pred zánikom Česko-Slovenska a posúďme, koľko PI sa k našim spoločným záujmom postavilo pozitívne a koľko negatívne:

7. 3. 1990 bola zaregistrovaná obnovená Slovenská národná strana, požadujúca v zmysle základných dokumentov OSN aj pre slovenský národ sebaurčenie v nezávislej a demokratickej Slovenskej republike. Koľko PI ju podporovalo?

29. 3. 1990 bol v „pomlčkovej vojne“ prijatý vo FZ absurdný český návrh nového názvu štátu v dvoch podobách. Koľko predstaviteľov PI podporilo český návrh tohto komického zákona, ktorý potom musel byť už 22. 4. 1990 zrušený a nahradený novým názvom ČSFR?

25. 10. 1990 prijala SNR jazykový zákon, ktorý ani zďaleka nezodpovedal návrhu širokých vrstiev občanov a štátoprávnym záujmom SR.

11. 9. 1991 Spoločnosť slovenskej inteligencie Korene uverejnila výzvu o potrebe vyhlásenia zvrchovanej SR ako subjektu medzinárodného práva, ktorú podpísalo množstvo občanov SR. Následne politickí predstavitelia SR vydali dve kontroverzné vyhlásenia: Za zvrchované Slovensko (G. Kaliská, R. Kaliský, V. Mečiar, J. Prokeš, D. Slobodník a iní) a Za spoločný štát (Ľ. Feldek, M. Lasica, M. Vášáryová a iní). Kto podporil ktorý z týchto dokumentov?

7. 5. 1992 na zasadaní SNR bola na programe diskusia o vyhlásení suverenity SR. Predseda SNR (!) F. Mikloško vyhlásil suverenitu za „ľahkomyseľný krok“, za ktorý KDH neberie zodpovednosť, a predseda vlády SR (!) J. Čarnogurský varoval pred vyhlásením suverenity. SNR schválila vyhlásenie suverenity SR hlasmi 73 poslancov, proti hlasovalo 51 poslancov. Na verejných podujatiach sa prijímali stanoviská k tomuto vyhláseniu. Kto zaujal aké?

30. 5.1992 z iniciatívy zoskupenia Zvrchované Slovensko sa konala na Donovaloch pracovná porada slovenskej inteligencie, ktorá sa vyslovila za úplnú štátnu suverenitu SR a na tento cieľ založila občianske združenie Kongres slovenskej inteligencie.

16. 6. 1992 po víťazstve HZDS v predčasných parlamentných voľbách predseda Maďarského kresťanskodemokratického hnutia B. Bugár vyhlásil, že v prípade zriadenia samostatného slovenského štátu jeho hnutie predloží požiadavku maďarskej územnej autonómie. Ktorí z PI sa postavili proti uvedenému vyhláseniu, narúšajúcemu územnú celistvosť SR?

17. 7. 1992 SNR schválila Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Podpísal ju predseda SNR I. Gašparovič a predseda vlády SR V. Mečiar a z balkóna budovy SNR ju verejnosti prečítal podpredseda J. Prokeš. Za prijatie deklarácie hlasovalo 113 poslancov HZDS, SNS a SDĽ, proti bolo 24 poslancov KDH a maďarského Spolužitia a zdržaním sa proti prijatiu deklarácie sa postavilo desať poslancov Spolužitia a SDĽ maďarskej národnosti. Na toto legitímne a suverénne rozhodnutie SNR reagoval V. Havel už 20. 7. 1992 tým, že sa „vzdal“ funkcie prezidenta ČSFR, do ktorej ho Federálne zhromaždenie 3. 7. 1992 pre nesúhlas slovenských poslancov nezvolilo!

1. 9. 1992 SNR schválila Ústavu Slovenskej republiky. Pred hlasovaním zasadaciu miestnosť SNR demonštratívne opustili poslanci za MKDH a Spolužitie; za ústavu hlasovalo 114 poslancov HZDS, SDĽ a SNS, 16 poslancov za KDH hlasovalo proti a štyria poslanci maďarskej národnosti za SDĽ sa zdržali hlasovania.

25. 12. 1992 Federálne zhromaždenie ČSFR schválilo ústavný zákon o zániku ČSFR uplynutím dňa 31.12.1992, ktorý obidvom nástupníckym štátom zakazoval používať štátne symboly zaniknutej ČSFR. Proti zániku federácie hlasovali zo Slovenska siedmi poslanci za KDH a štyria poslanci za SDĽ. Záverom ešte Federálne zhromaždenie 17. 12. 1992 prijalo uznesenie o zániku ČSFR a o vzniku nástupníckych štátov, čím bola kapitola bývalého spoločného štátu legitímne a definitívne uzavretá.

Pri všetkých týchto udalostiach síce hlasovaním v orgánoch priamo rozhodovali zvolení zástupcovia občanov, ale na príprave a formovaní obsahu prijatých dokumentov sa prostredníctvom aktivít politických strán, hnutí a rozličných organizácií i prostredníctvom verejných podujatí a demonštrácií mohli nepriamo podieľať vlastne všetci občania SR vrátane PI. Také sú princípy pluralitnej demokracie a tak to má byť! Posúďme teda nezaujato a z hľadiska základných legitímnych záujmov slovenského národa, a tým aj záujmov prichýlených prišelcov pomer pozitívnych a negatívnych postojov PI pri týchto rozhodujúcich udalostiach.

■ USTAVIČNÝ ZÁPAS

Od ustanovenia súčasnej Slovenskej republiky ustavične prebieha nepretržitý a mnohovrstevný zápas o jej ovládnutie tými živlami, ktoré vždy stáli proti jej vzniku a urobili, čo bolo v ich silách, aby sa legitímne právo na sebaurčenie slovenského národa v suverénnom a demokratickom slovenskom štáte nemohlo realizovať. Aktivity týchto živlov postupne gradujú a v niektorých prípadoch nadobúdajú dokonca až podoby cieleného rozkladu štátnosti i rozkladu celej spoločnosti.

S podrobnosťami sa tu nemožno z priestorových dôvodov zaoberať, posúďme však sami, aká je účasť PI na jednotlivých týchto aktivitách, aby sme získali obraz, kto v skutočnosti za týmito aktivitami a za ich aktérmi stojí...

■ ROVNAKÉ TVÁRE

Demonštruje sa za všeličo a naozaj za hocičo. Napríklad za suché handry na dne morskom – čiže za absenciu korupcie pri vnútenej privatizácii obrovského národného majetku! Alebo za zrušenie tzv. Mečiarových amnestií – teda za likvidáciu slovenského štátu, lebo štát je právne definovaná veličina a retroaktívne zrušenie fundamentálneho právneho aktu (zákona, amnestie) je v diametrálnom rozpore s principiálnym pojmom právnosti a štátu. Aj keď na týchto demonštráciách vidno vždy zhruba tie isté tváre, vykrikujú sa na nich takmer vždy rovnaké heslá a na tribúnach vystupujú takmer vždy tie isté politické „celebrity“, prezlečené síce už do kaftanu tretej či štvrtej „politickej strany“, ešte nikdy som na nich nezahliadol transparenty s nápisom, povedzme: Poberáme granty z tej a tej mimovládky alebo Dotuje nás tá a tá nadácia! Takže konkrétna identifikácia demonštrujúcich aktérov, a predovšetkým ich zákulisných ideológov a sponzorov je značne sťažená. Lenže...

... Lenže demonštratívna drzosť a nízky inteligenčný kvocient demonštrantov toto prísne strážené tabu nedávno celkom nečakane prelomili. Na jednej z demonštrácií na bratislavskom Hviezdoslavovom námestí totiž demonštranti verejnosti v podobe dvoch veľkých a profesionálne perfektne vyhotovených transparentov predviedli, že to všetko robia, vyjadrené lapidárnymi slovami geniálneho Jana Wericha, ... částečně z blbosti a částečně za cizí peníze!

■ TRANSPARENTNÁ HLÚPOSŤ

Prvým bol transparent s nápisom ANI ZA BOHA, ANI ZA NÁROD! A ten vlastne nepriamo odhaľoval ideologicko-etnickú identitu demonštrantov a ich zákulisných sponzorov. Jeho nápis je totiž narážkou na politicko-etnické pomery na Slovensku za prvej ČSR. Vtedy stúpenci Slovenskej ľudovej strany, ktorí sa usilovali o samosprávu kresťanského Slovenska bez cudzieho dirigovania, demonštrovali pod heslom Za Boha a za národ! Ich protivníci demonštrovali pod inými heslami. Napríklad vyznávači stalinského komunizmu pod heslom Za červené Slovensko, nemeckí PI demonštrovali za hitlerovský Grossdeutschland až po Ural, maďarskí PI za horthyovský fašistický Nagymagyarország až po Tatry, ba v rovnakom duchu si „zademonštrovali “aj naši židovskí PI dokonca až na diplomatickej úrovni.

Druhý transparent už len lapidárne potvrdzoval to, čo prvý naznačil. Mal výrazný a jednoznačný nápis MY NIE SME NÁROD, otŕčali sa s ním akísi mladí šašovia s prihlúplymi úsmevmi na naivných tváričkách a bol zrejme určený na orientáciu tých najmenej chápavých či celkom hlúpych účastníkov demonštrácie, ktorí ešte celkom nepochopili zmysel hesla z prvého transparentu týchto demonštrujúcich PI.

Poznatky z vyššie uvedených i neuvedených udalostí by nám mali slúžiť na reálne posúdenie miery a úprimnosti integrácie cudzích imigrantov a ich potomkov v našej vlasti a ich predpokladateľných postojov k hostiteľskému slovenskému národu a štátu. Ak v rozhodujúcich chvíľach oni sami alebo ich predstavitelia nestáli celkom jednoznačne na strane základných záujmov hostiteľského národa, mali by sme z toho vyvodiť logický záver, že ich voliči v našom demokratickom štáte bez ohľadu na ich národnosť svojimi hlasmi nesmú alebo len veľmi opatrne a maximálne selektívne môžu delegovať do vedúcich politických, spoločenských či iných riadiacich funkcií. A pre bezpečnostné orgány štátu by po objektívnom posúdení uvedených postojov a udalostí mala vyplynúť povinnosť osobitného sledovania tejto skupiny občanov, lebo poznatky zo zahraničia signalizujú, že práve skupiny nedostatočne či iba formálne integrovaných imigrantov a ich potomkov sú najväčším potenciálnym zdrojom páchateľov budúcich teroristických útokov alebo iných protištátnych a protispoločenských činov.

Príloha Slovenských národných novín pre matičný svet

Valné zhromaždenie Matice slovenskej 2017

Liptovský MIKULÁŠ 10. – 11. novembra 2017

Pohľad na stanovy aj na prvé valné zhromaždenie Matice slovenskej

Matičná zlatá bula a ako to bolo na začiatku

Pavol MADURA – Foto: archív MS a Igor VÁLEK

V Liptovskom Mikuláši sa schádzajú matičiari na svojom ďalšom valnom zhromaždení. Aj teraz je správny čas, aby sme si pripomenuli, ako to bolo na začiatku. Archív Matice slovenskej uchováva množstvo klenotov. Významnými dokumentmi, spojenými so vznikom samotnej Matice slovenskej, sú Stanovy Matice slovenskej a Zápisnica prvého valného zhromaždenia Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine dňa 4. augusta 1863 vydržiavaného.

„Toto je naša zlatá bulla! To je náš priepustný list, snímajúci z nás bremeno a väzby nevole a dávajúci nám prvý pôžitok slobody. To je náš občiansky diplóm, vyhlasujúci nás dosavádnych cudzincov vo vlastnej našej otčine za občanov tejže otčiny...“ Týmito slovami zhodnotil Ján Francisci schválenie stanov Matice slovenskej. Panovník František Jozef I. povolil Maticu slovenskú a potvrdil jej stanovy 21. augusta 1862. Ide o najvzácnejší klenot Archívu MS a jediný jeho dokument, ktorý získal štatút národnej kultúrnej pamiatky. Sú začlenené do archívneho fondu Matica slovenská I. (1857) 1863 – 1875 (1912) pod poradovým číslom 17. Okrem samotných stanov sú v ňom uložené ďalšie tri dokumenty: potvrdzovacia klauzula uhorskej miestodržiteľskej rady č. 38441 z 31. mája 1863; oznámenie o doručení jedného exemplára potvrdených stanov i Franciscimu z 8. júna 1863 a vyhlásenie G. Izáka o získaní stanov z archívu spolku FEMKE. Pre svoj význam sú uložené v ochrannej koženej kazete v trezore. Stanovy pozostávajú z dvoch častí: prvou je ozdobný obal, druhou samotný text. Obal zhotovila a ručne vyšila podľa návrhu maliara J. B. Klemensa manželka J. Francisciho Amália. Zdobený obal je symbolický. Vznik MS na tisíce výročie príchodu Cyrila a Metoda na naše územie symbolizuje cyrilo-metodský dvojkríž na troch vrchoch. Súčasníci považovali rok 1863 za pamätný aj pre všetkých Slovanov. Symboliku vzájomnosti dokladá uvedenie textu STANOVY MATICE SLOVENSKEJ v latinke aj cyrilike. Text je rozvrhnutý na šestnástich stranách do dvoch stĺpcov. V ľavom je uvedený v maďarskom jazyku, v pravom po slovensky. Zvláštnosťou je preklad názvu v maďarskom jazyku v podobe A szláv Matica Alapszabályai, čo znamená Stanovy Matice slovanskej... V prvom paragrafe stanov sa nachádza hádam najviac citovaná matičná veta v jej dejinách:: „Slovenská Matica je jednota milovníkov národa a života slovenského a jej cieľ: v členoch slovenského národa mravnú a umnú vzdelanosť budiť, rozširovať a utvrdzovať; slovenskú literatúru a krásne umenia pestovať a podporovať, a tým i hmotný dobrobyt slovenského národa napomáhať a na jeho zvelebení pracovať.“ Zvyšná časť stanov je venovaná typickým spolkovým záležitostiam – poslaniu, cieľom, členskej základni, funkcionárom, valnému zhromaždeniu a podobne. Sú datované 5. februára 1862 v Budíne a podpísané predsedom dočasného výboru Matice slovenskej J. Franciscim a jeho členmi J. Gotčárom, V. Pauliny-Tóthom a J. Palárikom. Po zavretí Matice slovenskej (1875) sa stanovy ocitli spolu s ostatnými zbierkami a majetkom v cudzích rukách a objavili sa až v roku 1918. Získal ich Gustáv Izák, o čom svedčí jeho písomný záznam o tejto udalosti: „Dňa 13-ho novembra 1918. roku tieto stanovy pôvodné Slovenskej Matice z maďaronskej ruky boli mi doručené ,ako – vraj – vzácny dar´ z úcty k mojej osobe. Patričný ma požiadal, aby som ho pred nikým nemenoval a hovoril, že Stanovy cieľom opatrenia vzal pred rokmi z archivu Femki v Nitre. Turčiansky Svätý Martin 15. novembra 1918.“ Ďalej nasleduje doplnený rukopisný text: „Pre bezpečnosť na radu Cyrilla Kresáka Stanovy uložil som do pancierovanej kassy Tatry.“ Na výborovom zasadnutí 24. augusta 1920 ich opätovne vrátil do opatery Matice. Stanovy boli v roku 2012 aj s finančnou podporou MK SR reštaurované na oddelení laboratórneho konzervovania a reštaurovania SNK. Reštaurátori upozornili, aby sa v nijakom prípade nevystavovali ani nezapožičiavali. Pri výnimočnej manipulácii sa musia používať archívne rukavice a vzhľadom na pečať otvárať s maximálnou opatrnosťou.

Symbolická plastika „Matice“ od Jána KULICHA pred budovou inštitúcie v Martine.

Zápisnica z ustanovujúceho zhromaždenia v roku 1863.

HISTORICKÝ DOKUMENT

Zápisnica patrí do archívneho fondu Matica slovenská I (1857) 1863 – 1875 (1912) s priradeným inventárnym číslom 41. Jej originál, priam rodný list Matice slovenskej, je chránený v trezore. Dokument prepísali dve osoby. Autora prvých dvadsiatich dvoch strán sa nepodarilo identifikovať, zvyšnú časť prepísal tajomník MS Michal Chrástek, ktorý ju i koncipoval. Pozrime sa bližšie na obsah dokumentu a priebeh historicky prvého valného zhromaždenia MS. Rokovaniu predchádzali svätá omša v katolíckom kostole a služby Božie v evanjelickom kostole. Po cirkevnej časti sa zhromaždenie presunulo na námestie pred stoličný dom, kde mesto postavilo „z dreva priestrannú dočasnú miestnosť“. Ján Francisci ako predseda dočasného výboru MS otvoril rokovanie vznešenou rečou, z ktorej bolo cítiť radosť nad zavŕšením dlhoočakávaných túžob: „... Slávne zhromaždenie! Hlboké pohnutie naplňuje srdce moje a pocit nepoznanej dosiaľ radosti a sviatočnosti odôstojňuje ducha mojeho nad velikosťou doby tejto, nad vznešenosťou úlohy našej. My opustené siroty osirelého slovenského národa zhromaždili sme sa, aby sme si oživotvorili svoju túžobne vyčkávanú Matičku; my nosičovia a predstavovatelia dosiaľ z milosti zákona vytvoreného národnieho života slovenského zhromaždili sme sa, aby sme zasvätili sviatok našeho uzákonenia; my synovia slovenského národa, ktorý nemal prítulku, kde by sklonil hlavu svoju pred krivdou, zhromaždili sme sa, aby sme položili uholný kameň, na ktoromž spočívať má chrám a pevnosť zákonitosti slovenského národnieho života.“

Veľkú zásluhu na prípravných prácach, ktoré boli zamerané na založenie Matice, mal Francisci a Michal M. Hodža. Zapisovateľom sa stal M. Chrástek a dočasné predsedníctvo zverili do rúk Štefana Moysesa. Francisci informoval o aktivitách, vedúcich k založeniu Matice, keď prečítal Zprávu Jána Francisciho jako predsedu dočasného výboru Matice slovenskej o konaniach dočasného výboru a o imaní a stavu Matice slovenskej. Potom navrhli, aby biskup Moyses už teraz prevzal predsedníctvo Matice a zhromaždenie prešlo k voľbe „úradníkov“. Po tomto návrhu Moyses predniesol reč, kde povedal aj toto: „... Boh mi je svedkom, svedkom mi je a môže byť i vys. vláda, že som sa i tejto biskupskej hodnosti vyhnúť všemožne usiloval, kde je ale otázka o službe národu môjmu slovenskému a ochotnosti k službám týmto, ako i obetiam k rozkvetu národa našeho nikdy som sa neodťahoval, ani sa nejdem, ani nechcem, ani nebudem. Tak teda hodnosť predsedu Slovenskej Matice prijímam...“

Potom pristúpili k voľbe ďalších hodnostárov. Za prvého podpredsedu MS navrhli azda toho najpovolanejšieho – J. Francisciho, no ten funkciu s pokorou odmietol: „Čo som konal, konal som pre dobro národa svojho, ako som znal a mohol...“ Po Franciscim navrhli Štefana M. Daxnera, ten funkciu takisto neprijal. Do tretice zvolili Karola Kuzmányho. Okrem dvoch najvyšších funkcionárov, ktorými sa stali poprední predstavitelia dvoch najväčších konfesií, historicky prvými funkcionármi či „úradníkmi“ MS sa stali – druhý podpredseda: Ján Országh, prvý tajomník: Pavol Mudroň, druhý tajomník: Michal Chrástek, pokladník: Tomáš Červen, prvý účtovník: Fraňo Filo, druhý účtovník: Jozef Škultéty, pravotári: Michal Mudroň, Fraňo Martinovič, Ambro Pivko, opatrovník zbierok: Jozef Markus. Výbor MS tvorilo tridsať členov (pätnásť zakladateľov a pätnásť riadnych členov). Spomedzi zakladateľov to boli: Adolf Ivanovič Dobriansky, Štefan M. Daxner, Fraňo Hánrich, Michal M. Hodža, Ján Gotčár, Jozef M. Hurban, Martin Čulen, Ján Čipkay, Andrej Radlinský, Ján Seberíny, Jozef K. Viktorin, Viliam Pauliny-Tóth, Gustáv Zechenter, Ľudovít Turzo-Nosický, Alexander Androvič. Z riadnych členov: Ctiboh Zoch, Michal Algöver, Fraňo Blaha, Jozef Bielek, Fridrich Baltík, Daniel Bórik, Jozef Bella, Emil Černý, Pavol Dobšinský, barón Gregor Friesenhof, Ján Kadavý, Andrej Murčič, Ján Ondrisík, Andrej Švehla a Matej Benko. Po voľbách Moyses vyhlásil Maticu slovenskú za „spolok ustrojený“. Na zhromaždení sa venovali ďalším návrhom a otázkam, spomeňme aspoň vyslanstvo k panovníkovi a známe je i Daxnerovo vystúpenie proti okypteniu stanov. Zhromaždenie na Hurbanov návrh schválilo, že „Matica slovenská založila a ustrojila sa na tisícročnú pamiatku nášho pokresťančenia a založenia slovesnosti slovanskej“.

Predstavujeme kandidátov na predsedu Matice slovenskej

Na valnom zhromaždení Matice slovenskej budú matičiari voliť zástupcov do najvyšších orgánov inštitúcie. Popri členoch výboru MS a dozorného výboru MS sa o hlasy na posty predsedu Matice slovenskej a predsedu dozorného výboru (DV) MS uchádza štvorica mužov, všetko dlhoročných členov Matice. Na post predsedu MS je to JUDr. Marián Gešper a Mgr. Roman Michelko, na post predsedu DV MS JUDr. Štefan Martinkovič a Jozef Steiner. Je dôležité a zaujímavé zároveň poznať ich vzťah k Matici, názory na jej činnosť a predstavy ďalšieho smerovania inštitúcie aj hnutia... O tomto všetkom a ďalších súvislostiach sa dočítate v rozhovoroch s nimi.

Právnik Marián GEŠPER: Stabilita a rozvoj Matice...

Zhováral sa Igor VÁLEK – Foto: archív M. G.

● Prejdime hneď na úvod k takpovediac „veciam meritórnym“. Ak sa totiž človek uchádza o najvyšší post v akejkoľvek inštitúcii, musí poznať jej históriu aj súčasnosť a mať k nej vzťah. Najlepšie pozitívny. Čo pre vás znamená Matica slovenská?

Nedá mi neparafrázovať dávny výrok presvedčeného národovca a matičiara Františka Hrušovského, ktorý geniálne charakterizoval našu Maticu ako „veľkolepý chrám vzdelanosti, kde sa národná kultúra slovenská spája s kultúrou svetovou, aby povznášaním vzdelanosti vlastného národa prispievala k mravnému i kultúrnemu povznášaniu ľudstva“. Matica je nielen symbolicky, ale aj historicky palác národnej vedy, prameň slovenskej národnej kultúry, ohnisko národného života a najmohutnejší pomník, ktorý vybudovali naši národovci na dôsledné uplatňovanie slovenských národných a kultúrnych práv. Bez ohľadu na mediálne tlaky môžem s reálnou skúsenosťou z matičných podujatí miestnych odborov v rôznych kútoch Slovenska povedať, že Matica je naďalej vo vedomí národa najstaršia a najvýznamnejšia celonárodná, kultúrna, vedecká ustanovizeň, jediná, ktorá zastrešuje všetkých Slovákov, a to bez ohľadu na náboženské vyznanie a miesto, kde sa nachádzajú. Som hrdý, že som jej členom už od študentských čias.

● Ktoré míľniky bohatej histórie výnimočnej inštitúcie, ktorou určite Matica dlhodobo je, sú podľa vás dôležité nielen pre ňu samotnú, ale aj pre celý slovenský národ?

Už samotné Memorandové zhromaždenie v roku 1861 a vznik našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne je dôležitým dejinným prelomom, bez ktorého si nevieme predstaviť formovanie moderného slovenského národa. No z hľadiska príkladu pre súčasné fungovanie Matice slovenskej chcem vyzdvihnúť dve udalosti. V roku 1932 sa pripravoval skutočne bezprecedentný útok čechoslovakistickej ideológie na pomyselné srdce slovenského národa, ktorý bol nebezpečný v tom, že mohol mať strategický presah na desaťročia dopredu. Počeštené pravidlá slovenského pravopisu plánovali zmeniť slovenčinu... V reakcii na to práve Matica slovenská združila vo svojom kruhu národovecké osobnosti, a nielenže odmietla daný pravopis, ale na valnom zhromaždení MS 12. mája 1932 schválila komisiu pre nový slovenský pravopis. To spustilo aj novú vlnu matičnej vedeckej činnosti – a podotýkam, že v úzkej súčinnosti s členskou základňou. Je to ponaučenie pre nás. V súčasnosti sa MS často vyjadruje k rôznym témam so striedavým a niekedy slabým účinkom. Vtedy sa MS vedela skoncentrovať na skutočne dôležité témy. Nevyjadrovala sa často, ale ak tak urobila, malo to obdivuhodný dosah na národný vývoj! Druhou udalosťou je odvážny postoj Matice slovenskej voči urážke slovenského národa zo strany vtedajšieho prezidenta Antonína Novotného v roku 1967. A v neposlednom rade následné prispenie MS k obrodnému procesu koncom šesťdesiatych rokov 20. storočia. To koniec koncov smerovalo k obnove členskej základne, a aj keď na krátke

Súčasný podpredseda Matice slovenskej JUDr. Marián GEŠPER.

obdobie k obnove svojbytného národno-kultúrneho života.

● Ktoré princípy a mechanizmy fungovania sú tak trochu všeobecne platné a navyše inovatívnym spôsobom inšpiratívne aj pre slovenskú spoločnosť 21. storočia?

Dovolím si odpoveďou ísť aj za slovenský horizont. Matica svojou nadkonfesijnosťou, nadstraníckosťou, zjednocujúcim celonárodným charakterom, ktorý prekonáva v mene zachovania národného celku rôznorodé politické či spoločenské názory, je príkladom nielen pre slovenský vývoj 21. storočia, ale aj pre kultúrnu spoluprácu rôznorodých slovanských národov. Práve model Matice slovenskej sa dá aplikovať aj v širokom slovanskom i európskom priestore. Matica v dejinách ukázala, že je možné zjednotiť v prelomových historických okamihoch aj na prvý pohľad rozdielne slovenské intelektuálne prúdy. Pre súčasné slovenské organizácie chcem vyzdvihnúť demokratický princíp spočívajúci v tom, že predstavitelia MS – vrátane členov výboru MS, sa nemôžu samozvane nanominovať do ďalšieho funkčného obdobia, môžu tak s rozhodujúcim hlasom urobiť iba matičné odbory.

● Najmä ostatné roky sú stretom europeizujúcich mechanizmov, do praxe vovádzaných teórií globalizovania sveta a na strane druhej obhajovania tradičných hodnôt spojených s prirodzeným vlastenectvom. Je zrejmé, na ktorej strane pomyselnej „barikády“ stojí Matica, ako však do bežnej životnej reality presadzovať to pronárodné tak, aby sa najskôr „obhájilo“ a vzápätí aj ujalo v národnom celku v čo najširšom meradle? Mám na mysli prostredníctvom štruktúr MS.

Odhliadnuc od súčasných problémov slovenskej spoločnosti a od toho, čím prechádza európsky kontinent od roku 2014, historickým výsledkom viac ako 150-ročného boja slovenských národovcov za uplatnenie práva na sebaurčenie, je od roku 1993 Slovenská republika. Náš samostatný štát, ktorý je charakterizovaný vlastnou ústavou, výkonnou a súdnou mocou, zákonodarstvom a, samozrejme, i prirodzeným vývojom slovenskej spoločnosti. Treba si uvedomiť, že vznikom Slovenskej republiky v roku 1993 sa zápas o našu svojbytnosť a samostatnosť neskončil! Práve naopak. Dejiny a súčasný vývoj v západnej a vo východnej Európe nám zase ukázali, že človek sa za celé stáročia veľmi nezmenil. Úloha Matice slovenskej udržiavať kolektívne národné vedomie, a predovšetkým kolektívnu historickú pamäť Slovákov, je aktuálnejšia než kedykoľvek predtým. V súčasnosti popri profesionálnych pracoviskách sa v matičnej práci združuje 491 MO MS, 31 OMM, ako aj 240 umeleckých kolektívov hlásiacich sa k MS. A práve prostredníctvom nich má možnosť Matica strategicky pôsobiť na slovenskú spoločnosť na desaťročia dopredu. Práve matičné, no najmä miestne štruktúry sú nielen súčasťou slovenskej národnej kultúry, ale ju aj samy bezpochyby formujú. Bez ohľadu na mediálne kampane proti MS mal som možnosť v rámci ciest na zasadnutiach a podujatiach zistiť, že Matica má v stredných a menších mestách či obciach stále silné postavenie. Je to vďaka osobnému nasadeniu predstaviteľov a členov miestnych odborov a odborov Mladej Matice, ktorí obetavo a vytrvalo pripravujú originálne kultúrne a spoločenské podujatia. Je to nielen zdravé matičné jadro, ale aj jadro širšieho národného hnutia.

● Čo profesionálne a vedecké pracoviská a výsledky ich práce? Keď sme pri štruktúre organizmu treba aj budúcemu predsedovi určite uvažovať o omladzovaní krvi i v spolkovom hnutí, ktoré je chrbtovou kosťou matičného tela. Zároveň však o prirodzenej spolupráci s generáciami starších matičiarov...

V minulosti matičná veda formovala nielen pomyselnú matičnú ideu, ale aj národnú ideológiu ako takú. Matičná veda mala zároveň v spoločnosti nespochybniteľnú autoritu, a to bez kontroverzností. Som presvedčený, že zlaté obdobie matičnej vedy bolo za Jána Bodeneka, Alexandra Hirnera, Františka Hrušovského, Júliusa Barča-Ivana a mnohých ďalších matičných vedcov tridsiatych až štyridsiatych rokov 20. storočia. K týmto koreňom sa veda a zvlášť profesionálne vedecké pracoviská musia vrátiť. Nespravodlivé odrhnutie Slovenskej národnej knižnice od Matice slovenskej zásadne matičnej vede ublížilo. Doba sa posunula a v nových zmenených podmienkach je nutnosťou, aby sa výsledky matičnej vedy a vedeckých pracovísk oveľa viac priblížili k miestnym odborom a členskej základni. V súčasnosti je skôr cítiť jej kabinetné ponímanie. V rámci prvých krokov ako predsedu chcem presadiť, aby sa zástupcovia vedeckých pracovísk zúčastňovali na dôležitých zasadnutiach krajských a okresných rád MS, a tak by práve matiční vedeckí profesionáli spojili sily s dobrovoľníkmi. Otázka profesionálnych pracovísk je oveľa širšia ako otázka matičnej vedy. V mnohých našich útvaroch pracuje iba pár zamestnancov, väčšinu pracovísk máme poddimenzovaných, no úlohy, ktoré sa vynárajú pred Maticou v tomto nepokojnom čase, kde sa spochybňuje všetko národné, sú značného rozsahu. Pozrime sa na mládež, ako málo vie o slovenských dejinách, osobnostiach a literatúre... Na podporu mladej generácie sme nástojčivo vyzývali ešte počas pôsobenia v Mladej Matici. Od roku 2010 sa mnoho podarilo, ale ešte raz taká práca v generačnom posune so zachovaním kontinuity so staršou generáciou a jej skúsenosťami nás čaká.

● Dôležitá je otázka financovania Matice...

Základ matičného hospodárenia spočíva v štátnej účelovej dotácii, dividendách z Neografie, a. s., ale v neposlednom rade z príjmov z podnikania, nájmu priestorov a prostriedkov získaných vlastnou vydavateľskou činnosťou. Kľúčové sú však finančné prostriedky, ktoré nám poskytuje štát na plnenie úloh vyplývajúcich zo zákona, a tých nie je nikdy dosť. Čo sa týka Neografie, a. s., tu sa musí Matica v dnešných tvrdých podmienkach správať prísne ako vlastník, keďže Neografia, a. s., je tu pre Maticu, a nie naopak! Musíme využívať svoj podnikateľský subjekt tak, aby trvalo prinášal finančné hodnoty, ktoré Matica prostredníctvom dividend ako majoritný akcionár bude využívať na rozvoj členskej základne, vedy a svojho základného chodu. To si vyžaduje osobné nasadenie matičného vedenia v tejto oblasti.

● Prečo ste sa rozhodli kandidovať na post predsedu Matice a aké by boli vaše prvé kroky v tejto funkcii v prípade úspešnej kandidatúry?

Ku kandidatúre ma presvedčili matičiari, s ktorými som spolupracoval dlhé roky, no predovšetkým kolegovia, ktorí pôsobia v miestnych odboroch a v Mladej Matici. Moju kandidatúru utvrdili následné nominácie matičných odborov a šiestich krajských rád. Môj osud sa spojil s Maticou v roku 2002, keď som vstúpil do jej radov počas vysokoškolských štúdií na právnickej fakulte v Košiciach, teda v období, keď aktivizácia v národnom hnutí bola okamžite spojená s pohŕdaním a výsmechom liberálne orientovaných študentov. Bol to čas vášnivých diskusií, ale aj odvážne organizovaných mládežníckych podujatí. Mal som možnosť začať od najnižších funkcií a v rokoch 2002 – 2010 som pôsobil ako radový člen výboru odboru MM vo Vranove nad Topľou, neskôr ako predseda MO MS a až o pár rokov ako člen krajskej rady. Väčšinu svojho pôsobenia som bol matičným dobrovoľníkom, a to platí aj pre funkciu podpredsedu MS. Zásadnejší pohľad na matičné ústredie som získal na prelome rokov 2010 a 2011, keď som bol zvolený v priamych voľbách do výboru MS a na VZ Mladej Matice za predsedu tohto záujmového odboru. Spolu s kolegami sme získali skúsenosti v riadení týchto matičných štruktúr, ale aj kritický pohľad na veci. Ak by mi matiční delegáti dali dôveru, moje prvé kroky budú smerovať k odstráneniu posledných byrokratických prekážok podpory členskej základne, k navýšeniu sumy na regionálnu kultúru pre MO MS, vytvoreniu osobitnej podpory matičným folklórnym skupinám, ktoré sme mali možnosť podrobne zmapovať na Členskom ústredí MS v rokoch 2016 a 2017. Moderná doba si vyžaduje prestavbu matičnej internetovej stránky, aby bola atraktívnejšia a zaujímavejšia pre matičiarov a verejnosť, to si vyžaduje nový prístup práce Informačného ústredia MS, a v neposlednom rade vyčlenenie väčšieho priestoru pre miestne odbory v SNN. Takmer okamžite musí začať činnosť nová komisia na prípravu matičného programu na najbližšie roky. Medzi prvé kroky bude patriť utuženie a rozvoj spolupráce s cirkvami, s národne i so slovansky orientovanými spoločenskými organizáciami a združeniami, keďže to národné, kresťanské, demokratické a slovanské sa nedá od Matice odpojiť.

Kandidáti do výboru MS

BOŽÍK JOZEF, BUDINSKÝ JÁN, ČERNÝ PETER, DUBOVCOVÁ ANNA, EŠTOK JÁN, GAJDOŠ JURAJ, GALLÍK MARTIN, GARAJ MICHAL, GARAJOVÁ EVA, GEŠPER MARIÁN, GEŠPER MIROSLAV, HAJNÍK MARTIN, HALKOVÁ ZLATICA, HANUSKA MAREK, HRANČOVÁ ŽOFIA, HUSÁR BRANISLAV, JURKOVÁ SLÁVA, KALAFA LADISLAV, KAŠČÁKOVÁ GABRIELA, KEREKANIČ MIROSLAV, KLEBAN PAVOL, KLEŠTINEC ĽUBOMÍR, KLUČKOVÁ LIBUŠA, KOMORA VILIAM, KOZOLKA PETER, KUŠNÍROVÁ MÁRIA, MACHALOVÁ DÁŠA, MAKARIV JOZEF, MATEČKA MICHAL, MEČIAR ANDREJ, MIHÁL PAVOL, MICHELKO ROMAN, NEMEC MAREK, OBERHAUSER VILIAM, PIECKA JOZEF, POLAKEVIČ PATRIK, POVAŽAN MIROSLAV, PRIBULA DUŠAN, REZKOVÁ ALENA, SEMAN JÁN, SLÁVIK MILOSLAV, SMOLEC MAROŠ, SMOLIGOVÁ JANA, ŠTEUČEK JÁN, ŠULKOVÁ INGRID, TERRAI MICHAL, TITKA PETER, TRŇANOVÁ DANIELA, TRUNGELOVÁ JARMILA, UHLÁR VLASTIMIL, VYŠNÁ MARGARÉTA, ZACHER RASTISLAV, ZUSKÁČOVÁ HELENA, ZVERINA MILOŠ.

Politológ Roman MICHELKO: Vnútorná konsolidácia Matice...

Zhováral sa Igor VÁLEK – Foto: archív SNN

● Prejdime hneď na úvod k takpovediac „veciam meritórnym“. Ak sa totiž človek uchádza o najvyšší post v akejkoľvek inštitúcii, musí poznať jej históriu aj súčasnosť a mať k nej vzťah. Najlepšie pozitívny. Čo pre vás znamená Matica slovenská?

Na túto otázku je, samozrejme, viacero odpovedí. Matica je verejnoprávna inštitúcia, ktorej cieľom je prehlbovanie pozitívneho vlastenectva, ale aj kultúrno-spoločenská inštitúcia, ktorá plní množstvo nezastupiteľných úloh v našej spoločnosti. Pre mňa je však po tých vyše dvadsiatich siedmich rokoch, odkedy v nej pôsobím, predovšetkým spoločenstvom ľudí , ktorí zdieľajú podobné hodnoty ako ja. Je to inštitúcia, v ktorej sa postupom času skoncentrovali ľudia, ktorým nie je ľahostajné ďalšie smerovanie našej vlasti, vytrvalo udržiavajú naše tradície, folklór, ale keď je treba, dokážu zviesť aj boj za neskreslenú interpretáciu našich dejín, kvalifikovane sa vyjadriť k smerovaniu našej spoločnosti. Verím, že Matica osloví intelektuálnu a morálnu elitu národa.

● Ktoré míľniky bohatej histórie výnimočnej inštitúcie, ktorou určite Matica dlhodobo je, sú podľa vás dôležité nielen pre ňu samotnú, ale aj pre celý slovenský národ?

Hlavné míľniky Matice sú jasné. Jej vznik v roku 1863, neskôr jej zrušenie brachiálnou uhorskou mocou v roku 1875. Opätovné oživotvorenie Matice v roku 1919 či boj za nové pravidlá slovenského pravopisu v roku 1931. Určite rok 1968, keď sa na istý čas obnovila jej spolková činnosť, a potom, samozrejme, rok 1990, keď znova začala pôsobiť v slobodných podmienkach. Veľkým míľnikom bol aj rok 1993, keď sa završilo národno-emancipačné úsilie Slovákov vznikom vlastnej štátnosti. Dejiny Matice a dejiny Slovenska boli vždy úzko previazané a Matica slovenská bola často neprehliadnuteľným majákom, ktorý vždy správne ukazoval tú správnu cestu.

● Ktoré princípy a mechanizmy fungovania sú tak trochu všeobecne platné a navyše inovatívnym spôsobom inšpiratívne aj pre slovenskú spoločnosť 21. storočia?

Pozitívne vlastenectvo je trvalá a pozitívna hodnota, ktorá však v našej spoločnosti nie je vôbec samozrejmá. Žijeme v dobe rozpadu hodnôt a relativizmu, aj preto je potrebné, aby inštitúcie ako Matica naďalej pôsobili.

● Najmä ostatné roky sú stretom europeizujúcich mechanizmov, do praxe vovádzaných teórií globalizovania sveta a na strane druhej obhajovania tradičných hodnôt spojených s prirodzeným vlastenectvom. Je zrejmé, na ktorej strane pomyselnej „barikády“ stojí Matica, ako však do bežnej životnej reality presadzovať to pronárodné tak, aby sa najskôr „obhájilo“ a vzápätí aj ujalo v národnom celku v čo najširšom meradle? Mám na mysli prostredníctvom štruktúr MS.

Je to, samozrejme, veľmi komplikované, a zároveň je to beh na dlhú trať. Najzásadnejšou podmienku na to, aby Matica mohla výraznejším spôsobom ovplyvňovať dianie na Slovensku, je znovuzískanie autority, ktorou kedysi disponovala. Druhou, veľmi dôležitou prioritou Matice je systematické a dlhodobé budovanie mienkotvorných matičných médií. Ukazuje sa ako nevyhnutné oveľa viac využívať nové médiá, sociálne siete, moderný a inovatívny spôsob komunikácie so slovenskou spoločnosťou. No a tretím nevyhnutným predpokladom je získať si a či prilákať celoslovensky známe osobnosti, dať im priestor, aby sa na matičnej pôde mohli plne profesijne realizovať. Matica potrebuje znalosti týchto ľudí, spoločenských vedcov, historikov, žurnalistov, politológov, etnológov, ale aj spisovateľov, literárnych vedcov, hercov recitátorov, divadelníkov a ďalších odborníkov, ktorí by boli schopní a ochotní stotožniť sa s matičnými ideami aj s myšlienkami a neúnavne ich šíriť v slovenskej spoločnosti. No a na štruktúrach MS je na jednej strane, aby tvorbu takýchto ľudí podporovali prostredníctvom vedeckých a záujmových, ale aj miestnych odborov a vedeckých ústavov, a na druhej strane cez sieť domov MS, oblastných pracovísk a, samozrejme, aj MO MS, aby ich ďalej šírili.

Súčasný člen predsedníctva Matice slovenskej Roman MICHELKO.

Čo profesionálne a vedecké pracoviská a výsledky ich práce? Keď sme pri štruktúre organizmu treba aj budúcemu predsedovi určite uvažovať o omladzovaní krvi i v spolkovom hnutí, ktoré je chrbtovou kosťou matičného tela. Zároveň však o prirodzenej spolupráci s generáciami starších matičiarov...

Základnou úlohou nového vedenia by malo byť posilnenie tohto segmentu Matice. Práve profesionálne odborné a vedecké pracoviská Matice ju prezentujú v spoločnosti. Bohužiaľ, dnes sú najviac podvyživené. Malo by byť primárnou ambíciou nového vedenia Matice, aby zabezpečilo dôstojné pracovné podmienky odvážnym a kvalifikovaným historikom, etnológom, literárnym vedcom a ďalším odborným pracovníkom. Dnes tieto zložky pripomínajú skôr popolušku, pritom práve vďaka kvalifikovanej a systematickej práci historikov sme otvorili a obhájili viacero veľkých tém. Len vďaka odbornej „podkutosti“ a nevyvrátiteľným argumentom matiční historici presadili do slovenskej historiografie, že Svätopluk bol kráľom, že naši predkovia neboli akísi Slovieni, ale starí Slováci. Budovanie a posilňovanie vedeckej základne sa musí stať prioritou nového vedenia, ak nechce rezignovať na zvýšenie vplyvu Matice v slovenskej spoločnosti... Som presvedčený o tom, že vedenie Matice by malo prejsť generačnou výmenou. To, samozrejme, neznamená, že nastane diskontinuita. Matica musí fungovať na prirodzenej spolupráci všetkých generácií. Treba stavať na znalostiach starších a skúsenejších, ale nové výzvy, pred ktorými Matica aktuálne stojí, potrebujú aj nových ľudí či priam tím motivovaných ľudí, ktorí už disponujú istými životnými skúsenosťami, ale zároveň majú ešte dosť energie a odvahy podujať sa na túto veľkú úlohu.

● Dôležitá je otázka financovania Matice...

Financovanie MS je v súčasnosti dvojzložkové. Značnú časť jej financií dnes zabezpečuje transfer zo štátneho rozpočtu. Len menšiu časť prostriedkov tvoria dividendy z Neografie, a. s., a vlastná ekonomická činnosť (prenájmy vlastných nehnuteľností, predaj výrobkov, kníh a podobne). Je jasné, že sotva môžeme očakávať zvyšovanie dividend z Neografie, a. s., keďže v rezorte polygrafie je obrovská konkurencia a kapacity sú podstatne vyššie než požiadavky vydavateľov. To znamená, že pred novým vedením Matice je veľká úloha. Na jednej strane dlhodobo a systematicky posilňovať postavenie MS v slovenskej spoločnosti, aby sa predišlo znižovaniu dotácií na činnosť MS z verejných zdrojov. Na strane druhej si, pochopiteľne, uvedomujeme, že hodnoty a videnie sveta, ktorých nositeľom je Matica, sú tŕňom v oku niektorých politických síl, a preto sa musíme pripravovať aj na krízový plán B. V strednodobom a dlhodobom horizonte je potrebné, aby Matica bola menej závislá od verejných zdrojov. Matica sa v minulosti veľmi popálila pri vlastnom podnikaní, preto je veľmi dôležité, aby vznikla jasná vízia, ako bezpečne a vhodným spôsobom zhodnocovať voľné zdroje, ktoré Matica má. Každé takéto rozhodnutie však musí padnúť po dlhej oponentúre a po všeobecnom vnútromatičnom konsenze. Inak povedané, Matica sa musí pripravovať aj na horšie časy, musí prebehnúť hlboká vnútromatičná diskusia, či všetky prostriedky, ktoré má, použije na svoju činnosť, alebo časť vyčlení a investuje do bezpečných a perspektívnych podnikateľských projektov.

Prečo ste sa rozhodli kandidovať na post predsedu Matice a aké by boli vaše konkrétne kroky v tejto funkcii v prípade úspešnej kandidatúry?

Kandidovať som sa rozhodol po dlhom zvažovaní a až po tom, keď bolo celkom jasné, že disponujem silnou podporou relevantnej časti matičiarov. V mojom prípade celkom jednoznačne nejde o naplnenie si akýchsi osobných ambícií. Moja kandidatúra je výsledkom množstva rozhovorov a diskusií, ako aj vedomia, že som schopný predložiť jasnú víziu pre Maticu, ktorá dokáže posunúť túto inštitúciu na novú kvalitatívnu úroveň. No a čo sa týka prvých krokov po prípadnom zvolení, hlboko si uvedomujem, že najväčšia hodnota každej spoločnosti či inštitúcie je v ľuďoch, ktorí ju tvoria. Preto by som jasne deklaroval, že vítam každého, kto sa chce podieľať na napĺňaní našej spoločnej vízie. Prvým krokom by teda bola vnútorná konsolidácia Matice. Každému by bolo jasné, že jediným kritériom pri hodnotení spolupracovníkov je ich schopnosť pomôcť spoločnému dielu. Zároveň by som dbal na to, aby v Matici bola otvorená a demokratická atmosféra. V prostredí otvorenej (aj kritickej) diskusie sa totiž najskôr podarí dospieť k najlepším riešeniam. No a konkrétne priority? Posilnenie spoločenskej prestíže Matice vytvorením podmienok na to, aby sa čo najviac zvučných mien s ňou identifikovalo. Posilnenie vedeckej bázy Matice získaním nových špičkových odborníkov do vedeckých ústavov MS. Dlhodobá a systematická mediálna práca, aby Maticu bolo viac vidieť a počuť, a to nielen v matičných médiách, ktoré musia byť top prioritou nového vedenia, ale aj v tých verejnoprávnych. No a v neposlednom rade mám aj celý rad opatrení na zvýšenie vnútromatičnej demokracie. Od nového spôsobu prerozdeľovania dotácií na činnosť miestnych odborov, ktoré by boli jasne a transparentne zadefinované, cez zavedenie akýchsi „matičných primárok“, keď by sa kandidáti na post predsedu MS a predsedu dozorného výboru MS prostredníctvom krajských rád ešte pred valným zhromaždením stretli so všetkými delegátmi valného zhromaždenia a prezentovali im svoj program a odpovedali na ich otázky. Zároveň som presvedčený o tom, že akejkoľvek prípadnej zmene stanov by mala predchádzať hlboká vnútromatičná diskusia a snem by ich mohol prijať až po prediskutovaní a zapracovaní pripomienok z krajských snemov. No a neposlednom rade som presvedčený o tom, že na výbere kandidátov na posty riaditeľov Domov MS by mali väčšinovo participovať ľudia z regiónu, kde budú pôsobiť, a personálne zmeny by mali nastať len vtedy, ak je s prácou týchto ľudí nespokojnosť v regióne, kde pôsobia. To sú len vo veľmi hrubých črtách priority mojej kandidatúry.

ROKOVACÍ PORIADOK

Článok I. – Základné ustanovenia
Rokovanie valného zhromaždenia MS 2017 (ďalej len VZ MS) riadi predseda MS alebo ním poverený člen pracovného predsedníctva. Pomáha mu pri tom pracovné predsedníctvo navrhnuté výborom MS, ktoré volí VZ MS verejným hlasovaním.
Pracovné komisie VZ MS sú volené VZ MS na návrh výboru MS a delegátov VZ MS, a to: mandátová komisia (najmenej 9 členov), volebná komisia (najmenej 9 členov) a návrhová komisia (najmenej 9 členov).
Činnosť týchto komisií sa riadi rokovacím poriadkom VZ MS. Volebná komisia sa riadi aj volebným poriadkom pre VZ MS, schváleným výborom MS v Banskej Bystrici 25. marca 2017.
Rokovanie pracovných komisií zvolávajú a riadia predsedovia komisií, ktorých si zvolia členovia jednotlivých komisií zo svojich radov. Komisia rozhoduje väčšinou hlasov. O rokovaní vedie zápis, ktorý overuje predseda komisie. Materiál komisií po skončení rokovania VZ MS preberie novozvolený orgán – výbor MS – a uloží do archívu Členského ústredia MS.
Mandátová komisia overuje právoplatnosť mandátov a uznášaniaschopnosť VZ MS, predkladá VZ MS najneskôr pred prvým hlasovaním správu o zložení delegátov a hostí a pre volebnú komisiu zoznam delegátov oprávnených voliť predsedu MS, výbor MS, dozorný výbor MS a predsedu dozorného výboru MS. Platnosť mandátov mandátová komisia overuje v súčinnosti s Členským ústredím MS.
Volebná komisia riadi priebeh volieb. O výsledku volieb podáva správu VZ MS a vypracuje záverečný protokol o výsledku volieb predsedu MS, výboru MS, dozorného výboru MS a predsedu dozorného výboru MS.
Návrhová komisia sleduje priebeh rokovania, prerokúva a spracúva pripomienky a návrhy delegátov k predkladaným materiálom, predkladá VZ MS návrh uznesení, prípadne ďalšie materiály.

Článok II. – Hlasovanie
Valné zhromaždenie MS je uznášaniaschopné, ak je prítomná nadpolovičná väčšina prihlásených delegátov, ktorí majú hlasovacie právo.
O voľbe pracovného predsedníctva, pracovných komisií, o programe VZ MS, o prijatí správ predložených VZ MS a uznesení sa hlasuje verejne. Hlasovanie vo voľbách do orgánov Matice slovenskej je priame a tajné.

Článok III. – Návrhy a pripomienky
Návrhy a pripomienky môže podávať každý delegát. Odovzdávajú sa pracovnému predsedníctvu a príslušným komisiám prostredníctvom usporiadateľov.
Pracovné predsedníctvo oznámi VZ MS, dokedy majú byť najneskôr odovzdané návrhy a námety pre návrhovú komisiu.

Článok IV. – Diskusia
Do diskusie sa môžu zapojiť všetci účastníci VZ MS a hostia. Delegáti i hostia sa hlásia do diskusie písomne. Maximálna dĺžka diskusného príspevku sa stanovuje na štyri minúty (výnimku povoľuje pracovné predsedníctvo VZ MS). O poradí diskutujúcich rozhoduje pracovné predsedníctvo na základe podaných a časovo evidovaných prihlášok. V rámci diskusie môžu delegáti reagovať na každý diskusný príspevok a vystúpiť len s jednou faktickou pripomienkou v trvaní jednej minúty.
Kandidáti na predsedu Matice slovenskej majú právo vystúpiť na VZ MS v rozsahu maximálne desať minút. Kandidáti na predsedu dozorného výboru Matice slovenskej majú právo vystúpiť na VZ MS v rozsahu maximálne desať minút.

Kandidáti na predsedu dozorného výboru Matice slovenskej

Zhováral sa Igor VÁLEK – Foto:archív SNN

JUDR. Štefan MARTINKOVIČ, súčasný predseda dozorného výboru MS.

Jozef STEINER, súčasný člen výboru MS.

● Ak sa človek uchádza o riadiaci post v akejkoľvek inštitúcii, musí poznať jej históriu aj súčasnosť a mať k nej vzťah. Čo pre vás znamená Matica slovenská?

Š. MARTINKOVIČ: Matica slovenská je jedinečná národná ustanovizeň, ktorá má základy v samotnom slovenskom národe. Vznikla z jeho vôle a v jeho záujme, aby ho chránila. Matica pre mňa znamená priestor na presadzovanie národných záujmov. Upevňovať naše národné spoločenstvo, rozvíjať materinský jazyk a kultúrne dedičstvo, spoločný duchovný život a kultúru. Matica sa však musí sústavne uchádzať o dôveru v národe, mať stanovený program, ktorý korešponduje s národnými záujmami príslušníkov národa, ale aj všetkých občanov našej domoviny. Jozef

J. STEINER: Moje prvé dotyky s MS možno datovať do sedemdesiatych rokov 20. storočia. Zdedil som vzťah k divadlu ako scenárista, režisér a organizátor celoslovenských divadelných prehliadok. Medzníkom bol pre mňa rok 1988 – celonárodné oslavy 125. výročia vzniku MS, na ktorých som sa organizačne podieľal. Tu niekde sa začal kódovať v mojom vedomí, ale nanovo i v slovenskej spoločnosti fenomén MS, ktorý sa rozvinul procesom oživotvorenia MS koncom deväťdesiatych rokov. V tom období som sa stal najmladším členom výboru MS, signatárom a spoluorganizátorom Stretnutí Slovákov južného Slovenska v Šuranoch, riaditeľom jedného z najaktívnejších Domov MS v Šuranoch, ktorý sa stal baštou matičného hnutia na južnom Slovensku, zaslúžil sa o obnovenie členskej základne na slovenskom juhu. Dodnes som predsedom OR MS v okrese Nové Zámky, v minulom období som bol predsedom KR MS Nitrianskeho kraja, v súčasnosti som jej podpredsedom. Prešiel som v MS rôznymi funkciami. Poznám prácu nielen profesionálnych pracovísk MS, ale najmä neoceniteľnú i nedocenenú prácu MO MS. Za takmer tridsať rokov som prechodil MO MS najmä po južnom Slovensku. Zrástol som s Maticou. Zažil som v nej vzostupy aj pády. Najviac som si na nej cenil obrovský národný potenciál, vysokú spoločenskú prestíž, schopnosť oslovovať slovenskú verejnosť, obetavosť a tvorivosť matičiarov, ich vnútornú pokoru, ale najmä zápal pre národné veci, príkladnú vnútromatičnú demokraciu a profesionalitu. Do jej sídla som sa vždy prišiel inšpirovať a poučiť. Dnes vnímam viac chladné a prázdne chodby, neúprimné medziľudské vzťahy, strach, rozdeľovanie sa na dobrých a zlých, starých a mladých. Cítim, že sa nám treba nanovo nadýchnuť, múdro a prezieravo začať opäť prenikať do povedomia slovenskej spoločnosti ponukou nových zmysluplných a originálnych projektov.

● Ktoré míľniky bohatej histórie výnimočnej inštitúcie, ktorou nepochybne Matica dlhodobo je, sú podľa vás dôležité nielen pre ňu samotnú, ale aj pre celý slovenský národ?

Š. MARTINKOVIČ: Nielen Matica, ale aj rôzne hnutia, ktoré tu boli a aktívne vyvíjali činnosť pred vznikom Matice slovenskej, zanechali hlbokú stopu v našom národnom vývoji. Všetky etapy slovenského národného obrodenia, aktívna činnosť Slovenského učeného tovarišstva, vznik bernolákovčiny (bernolákovská kodifikácia spisovnej slovenčiny ako prvá kodifikovaná forma), uzákonenie spisovnej slovenčiny štúrovcami, ukončenie jarma Uhorska a Rakúsko-Uhorska, následne spojenie s Čechmi v spoločnom štáte, ale aj de iure vytvorená prvá Slovenská republika, a nadovšetko – vznik Slovenskej republiky v roku 1993. Každá táto etapa v dejinách znamenala pre slovenský národ pokrok. Matica ako národná kultúrna ustanovizeň je povolaná v každej etape vývoja našej spoločnosti, a teda aj v 21. storočí, chrániť, rozvíjať a upevňovať svojou činnosťou všetko, čo rozvíja a upevňuje národné povedomie, národnú spolupatričnosť, národnú kultúru a jej dedičstvo

J. STEINER: Základná programová idea, ktorú dali MS do vienka jej zakladatelia a nestratila na svojom význame ani dnes, je jej národno-zjednocovacia úloha, a to bez ohľadu na konfesionálnu alebo politickú príslušnosť, ako aj nezištná dobrovoľná práca v prospech slovenského národa. MS sa mimoriadne zaslúžila o upevňovanie národného povedomia Slovákov, o spisovný jazyk či o rozvoj slovenskej literatúry, a netreba zabúdať, že položila aj základy slovenskej profesionálnej vedy. Svojou bohatou činnosťou na „národa roli dedičnej“ si Matica vydobyla v národe všeobecné uznanie a rešpekt a stala sa mienkotvornou inštitúciou. Ak chce zjednocovať národ, musí byť sama jednotná a musí mať moderný program, ktorým osloví národ. Matica bez inteligencie však nemá dobrú perspektívu.

● Ktoré princípy a mechanizmy jej fungovania sú všeobecne platné a inovatívnym spôsobom inšpiratívne aj pre slovenskú spoločnosť 21. storočia? Najmä ostatné roky sú stretom globalizovania sveta a obhajovania tradičných hodnôt spojených s prirodzeným vlastenectvom. Je zrejmé, na ktorej strane pomyselnej „barikády“ stojí Matica, ako však presadzovať to pronárodné tak, aby sa „obhájilo“ a ujalo prostredníctvom štruktúr MS?

Š. MARTINKOVIČ: Často sa hovorí o globalizácii, predovšetkým o jej nebezpečenstve. Globalizáciu nemôžeme zastaviť a ani nemáme na to sily, aby sme ju zastavili alebo zmenili v oblasti medzinárodných prepojení, napríklad v obchode, v medzinárodnej ekonomike, v životnom prostredí... To sa v podstate už deje, ale problém je v kultúre, ktorá má vo svete svoje veľké odlišnosti. Už začiatkom tohto tisícročia majster slova Milan Rúfus povedal, že do budúcnosti sa globalizácii nevyhneme. V tejto súvislosti ste použili správny termín – prirodzené vlastenectvo. To má svoje nezastupiteľné miesto v živote nášho národa. To je úloha Matice slovenskej – tento pojem správnym smerom v 21. storočí rozvíjať a upevňovať. Tvoriť jednotu v národe. Naša rozštiepenosť, národné sebazničovanie a absencia upevňovania národného povedomia dokumentujú, že v našom národe je málo hrdosti na svoju vlasť. Pritom sám majster Rúfus, a nielen on, nás nabáda, aby sa v procese globalizácie nevytratila originálna, národom vlastná koloratúra kultúry, ktorá pre jednotlivé národy tvorí historické kultúrne dedičstvo a ktoré bude len veľmi ťažké globalizovať. V tomto smere Maticu čaká v budúcnosti veľa práce. Učiť Slovákov milovať svoju vlasť a mať rád všetkých ľudí v nej.

J. STEINER: Všeobecne platným princípom je predovšetkým národno-zjednocovacia funkcia MS, ktorá presahuje hranice Slovenska a v súčasnosti sa týka nielen zahraničných Slovákov, ale aj novodobých slovenských vysťahovalcov; kultúrno-osvetová funkcia a výchova k slovenskej štátnosti a k upevňovaniu národného povedomia, ale v neposlednom rade aj starostlivosť o rozvoj miestnej a regionálnej kultúry...

● Čo profesionálne a vedecké pracoviská a výsledky ich práce? Dôležitá je otázka financovania Matice a kontrola náležitého využívania finančných prostriedkov, transparentnosť, rovnosť možností...

Š. MARTINKOVIČ: Profesionálne a vedecké pracoviská Matice slovenskej potrebujú vedecký program, systém jeho naplňovania a v danej dobe nové formy popularizácie jeho výsledkov. Tento priestor mi nedovoľuje analyzovať ich výsledky práce a otázka je skôr na našich vedcov a vedné ústredie, aby ju zodpovedali. Jedno je však isté, že neúnavnú, dobrovoľnú a pestrú národnú činnosť vykazujú naše miestne odbory (MO MS) za účinnej pomoci oblastných stredísk, pričom v tomto trende bude Matica aj naďalej pokračovať, pretože ona sa premieňa na tlmočenie kultúrneho dedičstva nášmu národu a ostatných s nami žijúcich spoluobyvateľov. Vedecké pracoviská MS by mali nastávajúcemu VZ MS navrhnúť reálny program, ktorý napovie, čo chceme vedeckým programom dosiahnuť a komu budú určené výsledky matičnej vedy... Niektorí starší členovia MS tvrdia, že v nedávnej minulosti bola dôsledná kontrola. Žiaľ, nebola. Svedčia o tom skutočnosti, nechoďme ďaleko – Národný poklad, ktorého kauza na dlhé roky pošramotila dobré meno Matice slovenskej, a to neprávom. Matica, ale aj ostatné verejnoprávne inštitúcie – na rozdiel od štátnej správy a samosprávy, nemajú inštitucionalizovaný systém kontroly ako takej. Je tu však naporúdzi východisko ukryté v medzinárodných smerniciach kontroly (INTOSAI – Medzinárodná organizácia združujúca najvyššie audítorské spoločnosti), ktoré ukazujú možnosti, ako vytvoriť v podmienkach MS ucelený systém vnútornej a vonkajšej kontroly hospodárenia tak, aby bola systematická, transparentná a s právom opatrenia nielen navrhovať, ale ich aj prijať a vyžadovať ich realizáciu. Z pozície najvyššieho kontrolného orgánu, akým je DV MS, však nejde len o hospodárenie s finančnými prostriedkami a účelné vynakladanie s nimi. DV MS dostal „do vienka“ zákonom o MS i jej stanovami dohliadať a dozerať, ako sa plnia uznesenia VZ MS, uznesenia prijaté orgánmi MS na všetkých stupňoch riadenia. Aj ako sa dodržiavajú, resp. porušujú stanovy MS ako základné pravidlá správania a zásady, ktoré usmerňujú činnosť MS v tom-ktorom období. O to sa v rámci kontroly, dohľadu a dozoru budem chcieť v budúcom volebnom období usilovať....

J. STEINER: MS bola založená ako vedecká ustanovizeň, vydavateľstvo, múzeum... Vo svojich radoch združovala predovšetkým inteligenciu, prostredníctvom ktorej uvedomovala národ a odrážala útoky neprajníkov. Vedecké pracoviská a vedecké odbory sú dlhodobo personálne a materiálne nedobudované, finančne poddimenzované. Za ostatných sedem rokov stratili svoju profesionálnu prestíž. Chýba komplexný program vedecko-výskumnej činnosti. Prevláda náhodnosť a improvizácia. Veda v Matici je popoluškou a živorí. Z rozpočtu MS sú na vedu určené len mizivé percentá, a aj to predovšetkým na mzdy. Dať vede v Matici postavenie, aké jej prináležalo a prináleží, musí byť jednou z priorít po valnom zhromaždení MS. Nie je prijateľné, aby tri štvrtiny výdavkov išli na platy a na prevádzku budov. Je to v úplnom rozpore s programovým heslom Ľudovíta Štúra: „Menej troviť, viacej tvoriť.“ Súčasná Matica však viacej troví, ako tvorí. A transparentnosť? Zverejňovať platy a odmeny vedúcich funkcionárov MS, skončiť s praxou, že funkcionári MS sú nominovaní do správnych a dozorných rád bez ohľadu na odbornosť, zverejňovať na webovej stránke MS zápisnice z výborov, predsedníctiev MS, ako aj zo zasadnutí dozorného výboru MS. Na vedúce funkcie v prijímať ľudí na základe výberového konania. Členmi výboru MS musia byť v prvom rade predstavitelia slovenskej vedy, kultúry a verejného života.

● Prečo ste sa rozhodli kandidovať na post predsedu DV Matice a aké by boli vaše konkrétne kroky v tejto funkcii v prípade úspešnej kandidatúry?

Š. MARTINKOVIČ: Vyrástol som v matičnom hnutí. Chcel by som, aby novozvolený dozorný výbor Matice slovenskej najbližšiemu matičnému snemu predložil koncepciu uceleného systému kontroly, a zároveň prispieť k zavedeniu tohto systému do praxe. To budú v prípade môjho zvolenia aj prvé kroky mojej riadiacej činnosti spoločne s novým kolektívom DV MS. V neposlednom rade – na základe doterajších pozitívnych skúseností budeme uplatňovať právo všeobecnej kontroly a budeme trvať na tom, aby MS mala zriadenú vnútornú kontrolu. Moje rozhodnutie bolo ovplyvnené aj tým, že nielen od starších matičiarov, ale aj z radov mladej matičnej generácie som získal nominácie a podporu zotrvať v tejto funkcii, čo považujem v prípade úspešnej voľby za veľký záväzok.

J. STEINER: Mojou ponukou je pozitívne ovplyvniť ďalšie smerovanie MS, prinavrátiť DV MS dôveru členov MS, dbať na spravodlivosť v rozhodovaní, objektivitu a v neposlednom rade pozdvihnúť odbornú finančno-ekonomickú spôsobilosť a nezávislosť. Nie je mi jedno, ako je MS negatívne vnímaná vo verejnosti, aké komplikované pomery vládnu v jej vnútri. Nie je však všetko zlé a negatívne. Pracujúce MO MS majú môj obdiv a úctu. Zasluhujú si však väčšiu pozornosť a výraznejšiu pomoc. V činnosti DV MS treba zmeniť jeho pracovné metódy, prijaté dokumenty nemôžu mať pre členov MS dôverný charakter. V prípade sporu musí mať každá zo strán právo zúčastniť sa na rokovaní. Treba vyžadovať od zodpovedných plnenie uznesení VZ MS, navrhovať kompetentným opatrenia a trvať na ich plnení. Informovať matičnú verejnosť o činnosti a stanoviskách DV MS prostredníctvom matičných médií. Organizovať aspoň dvakrát za štyri roky odborný seminár k činnosti DV MO MS, motivovať vedúcich riadiacich pracovníkov MS k intenzívnejšej kontrole na svojich úsekoch. Prísnejšie dohliadať na dodržiavanie stanov MS, vnútorných predpisov a zákonov všetkými organizačnými jednotkami a vedúcimi funkcionármi bez výnimky. Treba nám vypracovať efektívny systém kontroly, zásady nakladania s hnuteľným a nehnuteľným majetkom, so štátnymi a s neštátnymi finančnými prostriedkami.

ANALÝZA

Ochrana slovenskej pôdy dostala konečne ďalšiu významnú zákonnú oporu

Špekulanti s pôdou už ľahko nepochodia

Ján ČERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Novelu zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov schválili veľkou väčšinou poslanci slovenského parlamentu. Má priniesť zlepšenie prístupu pre malých a stredných farmárov k pôde i zabránenie špekuláciám pri automatickej obnove nájomného vzťahu. Umožní poľnohospodárom ľahší prístup k prenájmu poľnohospodárskej pôdy a zavádza tiež poriadok do evidencie nájomných vzťahov.

Za prijatie novely zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov hlasovalo až stodvadsaťtri poslancov NR SR. To znamená, že presadzoval nielen navrhovateľ – najmä poslanci národnej strany z vládnej koalície, ale bola prijateľná aj pre veľkú časť opozície. Zdá sa, že prichádza v najvyššom čase. Základná otázka ochrany pôdy má dva základné aspekty – ochrana pôdy ako kultúrneho dedičstva a ako výrobného nástroja a druhý aspekt je vlastníctvo pôdy. V našej spoločnosti rezonuje ochrana pôdy najmä v zmysle ochrany pôdy pred jej predajom zahraničným vlastníkom. Nástroje na jej ochranu sa doteraz ukazovali ako málo efektívne.

Slovenská pôda si pýta dôraznejšiu legislatívnu ochranu ako doteraz, keďže sa všelijakými špekulatívnymi spôsobmi a kanálmi vo veľkom dostávala do cudzích rúk.

■ NIELEN TÍ VEĽKÍ

V doterajšom právnom ukotvení vlastníctva pôdy zákony nahrávali veľkým podnikateľom. Zmenou zákona sa už na prvý pohľad umožní lepší prístup k pôde aj mladým začínajúcim roľníkom, ako aj malým gazdom. Je to dôležité aj preto, že vlastnícka štruktúra majiteľov pôdy u nás je dlhodobo nevyhovujúca. Približne dve tretiny pôdy v SR obhospodaruje asi tisícpäťsto farmárov, zvyšnú jednu tretinu má k dispozícii sedemnásťtisíc vlastníkov. Je tu teda jednoznačná dominancia väčších hospodárov, a preto je potrebné, aby sme podporovali menších a mladých podnikateľov v poľnohospodárstve. Zároveň, keďže sa čoraz viac ako absolútna priorita ukazuje potreba riešenia potravinovej nesebestačnosti, treba posilniť regionálnu produkciu potravín a posilniť kvalitu životného prostredia, ako sa aj usilovať o to, aby finančné prostriedky EÚ išli smerom od veľkých hráčov do rúk drobnejších poľnohospodárov. Pri poslednom vyhodnocovaní európskej poľnohospodárskej politiky sa totiž zistilo, že až osemdesiat percent finančných prostriedkov EÚ si prerozdelí dvadsať percent producentov. Najslabším článkom našej poľnohospodárskej politiky sú malí, ako aj mladí hospodári na pôde.

■ PREDNOSTNÉ PRÁVA

V procese prípravy rezortné ministerstvo komunikovalo so všetkými dotknutými samosprávami a organizáciami poľnohospodárov. Už na jar k návrhu novely boli viaceré okrúhle stoly. Návrh novely vychádza z Programového vyhlásenia vlády SR. Vytvára podmienky na prístup k pôde pre mladých a malých poľnohospodárov, pričom však zásadne nenarúša stabilitu podnikateľského prostredia doterajších nájomcov. Agrorezort upozorňuje, že veľké poľnohospodárske firmy a združenia majú prostredníctvom automatickej obnovy nájomných vzťahov takmer monopolné postavenie v užívaní pôdy, čo bráni dosiahnutiu cieľa v programovom vyhlásení vlády. Dostatočným nástrojom stability podnikateľského prostredia pre tieto podniky bude právo prednostného nájmu, ktoré sa novelou zdokonaľuje. Po diskusii v druhom čítaní v NR SR pribudla do návrhu novely päťročná výpovedná lehota nájomnej zmluvy, ktorá nájomcovi umožní dostatočne dobrú návratnosť svojej investície v prípade, že sa vlastník rozhodne ukončiť nájomný vzťah.

■ PÔDA STATOČNÝM

Poctivých poľnohospodárov, ktorí využívajú pôdu na tvorbu potravín a zvyšujú tak našu potravinovú bezpečnosť, Slovensko potrebuje ako soľ. Novela zákona nielenže umožní poľnohospodárom ľahší prístup k prenájmu poľnohospodárskej pôdy, ale zavádza tiež poriadok do evidencie nájomných vzťahov. Je zároveň ďalším krokom v zamedzení získavaniu tejto cennej pôdy špekulantmi na nepoľnohospodárske ciele. Novela vypúšťa doterajšiu automatickú obnovu nájomného vzťahu, keďže táto úprava spôsobovala nájomcom, ako aj prenajímateľom v praxi problémy. Tí museli sledovať lehoty trvania nájomných zmlúv, navzájom sa vyzývali na vrátenie a prevzatie pozemku. V nemalom rozsahu išlo o bežných ľudí bez právneho vzdelania. K ďalšiemu prenajatiu pozemkov dochádzalo bez toho, aby o zákonom ustanovenej povinnosti mala zmluvná strana vedomosť. Ďalším dôvodom, pre ktorý sa inštitút automatickej obnovy nájmu pozemkov vypúšťa, sú aj značné komplikácie, ktoré vznikali v súvislosti s poskytovaním priamych platieb na plochu, keď si nárok na túto podporu uplatňuje tak doterajší nájomca titulom automatickej obnovy nájomného vzťahu, ako i subjekt, s ktorým prenajímateľ uzatvoril novú nájomnú zmluvu.

■ DEFINÍCIE POZEMKOV

Novela zákona dopĺňa definíciu pozemku o pozemok, ktorý je v katastri nehnuteľností klasifikovaný ako zastavané plochy a nádvoria, pričom však slúži na poľnohospodárske ciele. Odstraňuje sa nejednotnosť výkladu aj definícia pojmu obvyklá výška nájomného. V spojitosti so spresnenou definíciou pozemku novela zákona rieši aj ďalší problém, ktorý sa vynáral pri určovaní výšky nájomného za pozemok slúžiaci na poľnohospodárske ciele. Návrh novely zákona zároveň spresňuje doterajšiu úpravu týkajúcu sa vzniku podnájomných vzťahov v prípadoch, ak nájomca užíva pozemky, kde sa zmluvný nájom skončil alebo sa má skončiť a pozemky sú neprístupné alebo ich nemožno racionálne užívať. Novela tiež jednoznačnejšie stanovuje povinnosť nájomcu viesť evidenciu pozemkov, ktoré vlastní a má prenajaté, ako aj povinnosť viesť a uchovávať evidenciu o dohodnutom a zaplatenom nájomnom. Informácie z takto evidovaných údajov budú pre potreby zavedenia väčšej prehľadnosti slúžiť na rozhodovanie okresných úradov napríklad v prípadoch určenia vydania rozhodnutia o vzniku podnájomného vzťahu, zverejňovanie zvyčajnej výšky nájomného, ako aj Pôdohospodárskej platobnej agentúry v súvislosti s prideľovaním dotácií.

■ NEDORIEŠENÝ REST

Zdá sa, že už si uvedomujeme hodnotu pôdy ako takej. Máme však ešte čo doháňať, aby sme si ju zachovali aj bez pôsobenia jej obhospodarovateľov, nákupcov, predajcov či nájomcov.

Hymnické piesne sú hrdý a nespochybniteľný slovenský národný klenot – III. časť

Horliť, pracovať, bojovať, žiť i umrieť!

Ľubica VOZÁROVÁ-STRÁŽAYOVÁ – Foto: archív SNN

Národné obrodenie v prvej polovici 19. storočia je spojené so skupinou mladých národovcov zväčša z bratislavského evanjelického lýcea, ktorých vodcom bol veľmi nadaný a národne uvedomelý mladý pedagóg pôsobiaci v lýceu – Ľudovít Štúr. Keďže vrchnosť ostro sledovala všetky národné prejavy, ktoré neboli v súlade s jej úsilím udržať si malé národy v monarchii pod nadvládou, mladíci museli hľadať spôsoby, ako sa tajne stretávať, preberať politickú situáciu a môcť sa tak pripravovať na prácu pre svoj národ a na boj za jeho slobodu.

Bratislavský Devín stal sa obľúbeným miestom stretnutí štúrovcov. Politické debaty si spestrovali prednesom národných básní a spevom vlasteneckých piesní. Do histórie sa zapísala vychádzka na hrad z 24. apríla 1836, keď sa stal tiež svedkom prijatia slovanských druhých mien účastníkmi dôkladne zorganizovanej schôdzky. V snahe predísť represáliám vládnej moci prichádzali mladíci v malých, nenápadných skupinkách po rôznych chodníčkoch a až samotný pochod na Devín bol hromadný.

■ ŠTÚROV TEXT

Po výstupe na najvyššie miesto kedysi slávneho hradu zaspievali si mladíci Děvín, milý Děvín, hrade osiralý. Nádherný, no presmutný text, ktorý dostali všetci len tesne pred začiatkom slávnosti, napísal samotný Štúr. Je odrazom slávnej minulosti tohto symbolu Veľkomoravskej ríše a zároveň smútku za ňou. Devínom sa niesol na nápev Štúrovej piesne Nitra, milá Nitra a potom sa už ujal slova Ľudovít Štúr, ktorý nielen veršami piesne, čo práve odznela, ale aj svojím prejavom obrátil pozornosť na našu slávnu minulosť v porovnaní s aktuálnym položením národa.

„My sme členovia nesmierne veľkej spoločnosti, spoločnosti slovanského národa, my sme živšie než otcovia naši pocítili potrebu prebúdzať sa k sebavedomiu, i kmeňa nášho slovenského i patričnosti našej k veľkému národu slovanskému. Nože sa teraz spoločne postarajme o to, aby nám nikdy nemohlo vyjsť z pamäti to, k čomu dnes sme sa povzbudzovali tu na rumoch zapadlej slávy otcov našich, čo sme si vzájomne sľubovali, za čo sme sa zaväzovali horliť, pracovať, bojovať, žiť i umrieť."

■ SPEV NA DEVÍNE

Pieseň mala niekoľko verzií, líšiacich sa viacerými veršami, obsahovo však boli všetky vyjadrením smútku nad časmi, keď bol slovenský národ na výslní svojej národnej existencie, a poukázaním na to, aký národ sme kedysi boli a kam nás tisícročná poroba inými národmi priviedla: Koruhve se chvěli v časech Svatopluka, / svalila je Němcú a Maďarú ruka!

V akej podobe sa spievala v ten pamätný deň, ktorý si na tomto historickom mieste každoročne dodnes pripomíname na celonárodných oslavách, nevieme. V roku 1838 publikoval pieseň Gašpar Fejérpataky-Belopotocký vo svojom Novom i starom vlasteneckom kalendári, inú jej verziu uverejnil samotný Ľudovít Štúr pod názvom Pomněnky z Děvína. Text je komponovaný ako vzájomný rozhovor s kedysi slávnou pevnosťou, dnes už zrúcaninou. „Děvín, milý Děvín, hrade osiralý, / Povežže nám, kedy Tvoje hradby stály? /

Moje hradby stály v časi Rostislava..."

Starobylý Devín je učebnica národnej hrdosti – miesto, kde slovenské hymnické piesne vznikali a majú aj domovské právo.

Doba je už iná, ako bola pred dvoma storočiami. Slováci môžu na Devín prichádzať slobodne dýchať atmosféru posvätného miesta národa a uctiť si našich slávnych predkov, vďaka ktorým národ pod Tatrami stále existuje.

Porážka veľkomoravských vojsk pohanskými hordami v júli 907 pri Bratislave vyvolala žiaľ v takmer neznámom vlastencovi Jurovi Zvestoňovi Bullovi a jeho mládežou obľúbené zhudobnené verše: „Bratislava, Bratislava, tam zapadla Slávov sláva" (Lipa, 1860) majú trpkú príchuť slovanskej porážky. Na rozdiel od oboch Štúrových piesní nemá formu príhovoru a v závere vyjadruje vieru: Od Uralu až hen ku Balkánu / Slávom krásne zore vzplanú.

■ NITRA, MILÁ NITRA

Mladí Slováci si na výlete na Devín spievali viaceré vlastenecké piesne, medzi nimi už spomenutú Štúrovu obľúbenú Nitra, milá Nitra, ktorú Štúr zanôtil po dlhom príhovore za spontánnej účasti ostatných. Tiež je spomienkou na dávne slávne časy, nie je však ešte komponovaná formou rozhovoru ako Děvín, milý Děvín, ale prihováraním sa Nitre a pripomínaním jej slávy: Nitra, milá Nitra, Ty vysoká Nitra / Kďeže sú tie časy, v kterých si ty kvitla ... / Ty si bola sídlo Krála Svatopluka, / Keď tu panovala, jeho mocná ruka ...

Zachovala sa v Štúrovom rukopise Písně ze Slovenska, psané v Praze ku vděčné památce a dodnes ju majú v repertoári spevácke zbory.

A práve v Nitre sa každoročne v lete koná festival pod symbolickým názvom Nitra, milá Nitra, pripomínajúci bohatým programom najstaršie tradície Slovákov. Popri oslavách Sviatku svätého Cyrila a svätého Metoda zahŕňa historický festival Pribinova Nitrawa a folklórnu Akademickú Nitru, všetko sprevádzané zaujímavými dobovými atrakciami. Venovaný je dávnej slávnej minulosti nášho národa z čias Pribinu, Svätopluka a Veľkej Moravy, minulosti, na ktorú máme právo ako národ byť veľmi hrdí. Štúrova obľúbená Nitra, milá Nitra žije tak v Slovákoch stále.

Zaujímavosťou je, že obe Štúrove hymnické piesne by po malej hudobnej úprave krásne zneli i na rovnaký nápev ako dnešná naša hymna.

Film Mečiar režisérky Terezy Nvotovej rozpačito prichádza do našich kín

Mufti účinkuje ďalej na politickej scéne

Alexander GOCZ – Foto: filmový plagát a internet

Slovenská filmová produkcia je rozkolísaná ako hojdačka v lunaparku. Pokiaľ tohtoročná jar priniesla film Únos, akoby „nenápadne“ nasmerovaný k búrlivej diskusii o tzv. „Mečiarových amnestiách“, tak neskoré leto patrilo celkom podarenému trileru Čiara. No a v jeseni prišiel aj samotný Mečiar. Popravde, okrem istými médiami démonizovaného mena neprináša nič objavné.

Mladá režisérka Tereza Nvotová pre médiá povedala, že nápad nakrútiť dokument o bývalom premiérovi Vladimírovi Mečiarovi, ktorý mal svojho „hviezdneho“ času aj prezývku „Veľký mufti“, dostala ešte v roku 2013, keď tento niekdajší predseda vlády oznámil svoj definitívny odchod na politický dôchodok. A prečo práve táto, pre časť spoločnosti kontroverzná téma? Režisérka tvrdí, že „jedným z dôvodov bol aj súčasný stav Slovenska, ktoré sa stále cíti byť frustrované z politiky, korupcie a politikov bez svedomia“.

Celovečernú dokumentárnu snímku mladej začínajúcej slovenskej režisérky zrejme čas odsunie do zabudnutia skôr, ako v pamätiach generácií vybledne obraz fenoménu, o ktorom vypovedá...

■ NAKRÚCANIE SA ZAČÍNA

Samotný film Mečiar iste nevznikol len preto, že sa režisérka pre médiá rozšafne odviazala: „Keď som mala desať, najčastejšie som sa s kamoškou hrávala na Winnetoua, E.T.-ho a Mečiara.“ Film vznikol v majoritnej slovenskej produkcii spoločnosti PubRes, ktorá má na konte napríklad úspešný film Učiteľka, a koprodukčnými spoločnosťami sú česká spoločnosť Negativ a HBO Europe. Na celkový rozpočet takmer štvrť milióna eur prispel necelými päťdesiatimi tisícmi Audiovizuálny fond a o niečo menej český Státní fond kinematografie. Producentka Zuzana Mistríková vyhlásila, že do projektu o Mečiarovi vstúpila preto, lebo vývoj všetkých postkomunistických krajín sprevádzajú podobné spoločenské fenomény. Ako aktérka dejinných udalostí z tých čias povedala: „Mňa priťahoval aj fakt, že som so zobrazovanou dobou osobne spojená a naozaj ma zaujímalo, ako Tereza – nezasiahnutá emocionalitou toho obdobia – uvidí to obdobie zo svojho pohľadu. A musím povedať, že výsledok je skvelý. Ide o politický dokument.“ Toľko charakteristika filmu zo strany priamo zainteresovanej producentky. K filmu alebo priamo vo filme sa k téme Mečiar však vyslovili viacerí protagonisti tej éry.

■ FILMÁRI V ELEKTRE

Tereza Nvotová na nakrúcanie dôležitých častí filmu získala aj súhlas samotného V. Mečiara. A to priamo v jeho rodinnom sídle – v legendárnej vile Elektra. Mladá filmárka pre médiá povedala, že presvedčiť ho nebolo veľmi zložité.

„Zistila som si číslo na kontaktnú osobu Vladimíra Mečiara, ktorej som zavolala a povedala jej svoj zámer. Neskôr sa mi už ozval sám Vladimír Mečiar. Dvakrát sme sa stretli a potom mi povolil natáčať,“ poznamenala. V dokumente okrem Mečiara vystupujú aj ďalšie známe mená slovenskej politiky.

„Zneužíval diskrétne informácie na vydieranie ľudí a manipuláciu s ľuďmi. Konšpiračným spôsobom budoval vo vnútri Verejnosti proti násiliu vlastný fanklub, z ktorého sa potom stalo Hnutie za demokratické Slovensko. Správal sa ako neriadená strela,“ spomína si expredseda revolučného hnutia VPN Fedor Gál. Politický marketér Fedor Flašík, ktorý sa podpísal pod viacero predvolebných kampaní HZDS, tvrdí, že Mečiara vnímal pozitívne.„Pre mňa vzbudzoval takú razantnosť, takú veľkosť, takú charizmu. Bol to človek, ktorý vie, čo chce, možno nevedel, ako to dosiahnuť, ale určite tušil.“

■ HĽADÁ SA DIVÁK

Dokument Mečiar mal premiéru v kinách vo štvrtok 12. októbra. Podľa tvorcov ide o dokument mapujúci danú dobu. V článkoch o filme sa okrem iného píše: „Ak o ňom dnes Tereza Nvotová nakrútila film tak preto, že sme sa s jeho stopou doteraz celkom nevyrovnali. Čas ukázal, že miláčik davov nebol presne tým, čo krehké demokratické zriadenie potrebovalo.“ Po filmárskej stránke ide o koláž dobových dokumentov z televízií, výpovede aktérov tak či onak zviazaných s daným obdobím a vyjadrenia hlavného protagonistu Vladimíra Mečiara v tak trochu nechcene štylizovanom prostredí Elektry a priľahlého okolia. Tie by mohli byť najzaujímavejšie, ak by, samozrejme, ostrieľaný politický matador povedal aj čosi viac, ako povedať chcel, vytvárajúc si s prehľadom nepriestrelnú stenu obrazu „politika na dôchodku“, ktorý to s národom a ľuďmi myslel dobre. Otázkou teraz zostáva najmä to, komu je film Mečiar primárne určený. Poslankyňa NR SR N. Grausová v tejto súvislosti podala trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestných činov extrémizmu. Nakoľko plagát k filmu zobrazuje V. Mečiara s gloriolou okolo hlavy ako Božské Srdce Ježišovo, ktoré je zobrazené v tvare štátneho znaku SR – dvojkríža v plameňoch na trojvrší. Súčasťou je aj biela holubica, ktorá symbolizuje tretiu Božskú osobu – Ducha Svätého. Zjavne sa jedná o rúhavé hanobenie Najsvätejšej Trojice, ale najmä Druhej Božskej Osoby a Ducha Svätého a vyvolávanie nenávisti k veriacim, Cirkvi a ich urážanie. Ako aj hanobenie štátneho symbolu, ako znaku štátnosti SR.

Riaditeľka Tatranskej galérie Dr. Anna Ondrušeková o Odkrytých hodnotách

Veľhory vyrazili na túry po svete

Zhováral sa Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Tatranskú galériu v Poprade oceňuje odborná verejnosť za novátorské expozičné počiny v atraktívnom dobovom prostredí adaptovanej priemyselnej architektúry bývalej parnej Elektrárne. Dostáva sa tiež do čoraz širšieho povedomia milovníkov umenia výstavnou dramaturgiou v súlade s najnovšími trendmi, príťažlivou realizáciou výstav, vedecko-výskumnými výstupmi a tiež akvizičnou činnosťou, ktorá v uplynulých týždňoch významne doplnila jej fundus, rozšírila zbierky a zatraktívnila stálu expozíciu. O galerijnej každodennosti i o sviatočných dňoch sme hovorili s riaditeľkou TG Dr. Annou ONDRUŠEKOVOU.

● Začiatkom roka ste pripravili výstavu Tatry v umení, ktorú prizdobili prívlastky unikátna. V čom bola a je jej jedinečnosť? Vari nielen v tom, že je ešte stále na turné...

Výnimočná a unikátna bola v tom, že sme na jej realizáciu oslovili takmer sedemdesiat inštitúcií zo štyroch krajín – Poľska, Čiech, Maďarska a Slovenska, z toho šesťdesiatpäť sa zapojilo rôznym spôsobom. Projekt stále trvá, expozícia je momentálne v Hradci nad Moravicí (ČR) v novo zrekonštruovaných priestoroch zámku. Dosiaľ ju videlo takmer štyridsaťtisíc návštevníkov a poputuje ďalej; začiatkom budúceho roka ju predstavíme v priestoroch Slovenského inštitútu vo Varšave. Sú v nej najstaršie zobrazenia Tatier od 18. storočia až po súčasných autorov. Jej súčasťou je aj vydanie publikácií. Prvú pod názvom Tatry v umení zo zbierok Tatranskej galérie sme už verejnosti predstavili. Na druhej – obsiahlej, stále pracujeme s kolegami z poľskej strany, už teraz má vyše päťsto strán a bude unikátnym reprezentatívnym vydaním k tejto téme vo štvorjazyčnej mutácii.

● Tatranská galéria v súlade so svojím štatútom sa špecializuje na umelecké diela s tatranskou tematikou, ktorých je v jej stálej expozícii i pod jej strechou okolo šesťsto. Málo sa však vie a hovorí o vašich ďalších „vysunutých“ expozíciách v tatranskej Vile Flóra a v Spišskej Starej Vsi. Ako sú koncipované tamojšie expozície?

Riaditeľka Tatranskej galérie Anna ONDRUŠEKOVÁ.

Do Vily Flóra sme sa opätovne vrátili po jej rekonštrukcii a okrem menšej stálej expozícii v podkroví, pravdaže tiež venovanej Tatrám, tam robievame aktuálne výstavy rôznym spôsobom súvisiace s horami, prírodou. Sme milo prekvapení, že návštevníci radi prídu tak na vernisáž, ako aj potom pozrieť si výstavy, je to vlastne jediný výstavný priestor v Tatrách. V slovenských veľhorách sme zrealizovali aj Kalváriu na Peknú vyhliadku, ktorú tvoria objekty súčasných sochárov zo Slovenska a z Poľska, momentálne ju rekonštruujeme. Sme radi, že sa táto lokalita stala obľúbeným miestom turistov a mnohí si ju cielene vyberajú ako cieľ svojich návštev či prechádzok tatranskou prírodou.

V Spišskej Starej Vsi máme pobočku – Galériu Ferdinanda Katonu, so stálou expozíciou vyše šesťdesiatich diel jedného zo zakladateľov krajinomaľby u nás a miestneho rodáka. Vymysleli sme zaujímavú kombináciu existencie tejto galérie. Hlavným donorom je Dr. Pavol Ovšonka, ktorý galériu vybudoval, a dielami sme prispeli viacerí priaznivci umenia zo Spiša a Zamaguria. Podarilo sa nám dať dohromady zaujímavú zbierku tohto autora a vydať rozsiahlu monografiu, ale aj denníky tohto umelca úzko spolupracujúceho s Ladislavom Medňanským.

● Po májovom uvedení stálej expozície Odkryté hodnoty prežila Tatranská galéria v závere minulého týždňa (20. októbra) ďalší významný – ani nie deň – ale medzník. Mohli by ste ho našim čitateľom krátko priblížiť?

Tatranská galéria v Poprade je príkladom, ako možno bývalej priemyselnej architektúre dať novú funkčnú náplň.

Naša verejnosť je málo informovaná o najdôležitejšom poslaní galérií, a to o akvizičnej činnosti. Nám sa v ostatnom období podarilo získať aj vďaka podpore nášho zriaďovateľa Prešovského samosprávneho kraja, Fondu na podporu umenia, ale aj naším prispením viac ako 250 diel v hodnote takmer stoštyridsaťtisíc eur. Mnohé z nich sú súčasťou novej stálej expozície. Verejnosti sme predstavili Bedeker – sprievodcu po stálej expozícii a depozite TG. Pozostáva z charakteristík najvýznamnejších autorov, prevažne slovenských a českých výtvarných umelcov, a z rozboru ich diel (osemdesiat autorov a vyše sto diel). Publikácia má encyklopedický charakter, je rozdelená do ôsmich kapitol podľa umeleckých žánrov.

● Čo si od vydania galerijného Bedekra sľubujete?

Bude vhodným sprievodcom po expozícii, ale aj dobrou učebnicou pre školy, ktoré sa venujú vyučovaniu umeleckých predmetov. V publikácii sú okrem životopisov umelcov charakteristiky ich tvorby aj rozbory konkrétnych diel a kvalitné reprodukcie. Na Bedekri pracoval kolektív autorov takmer dva roky, ide o záslužnú činnosť odborných pracovníkov inštitúcie a prizvaných externých pracovníkov.

V Novej Cvernovke v Bratislave vyhlásili 14. ročník Národnej ceny za dizajn

Krása vecí bezprostredne okolo nás

Maroš M. BANČEJ – Foto: internet

Každodenné veci, ktoré nás obklopujú, nezanechávajú zdanlivo nejaké podstatnejšie vnemy v našom vnútri. Ľudia s citlivejším estetickým vnímaním môžu konštatovať, že konkrétna lavička v meste, riešenie nábytku vo verejnom priestore či výrobok na pulte obchodu ich oslovuje, ale to je tak všetko. Aj napriek tomu však úloha dizajnu v našich končinách potešiteľne rastie a zisťujeme, že máme niekoľko skutočne špičkových dizajnérov. Lenže cestu estetickej gramotnosti, ktorá sa pred nami vinie, sme prešli možno zo štvrtiny.

Súťaž Národná cena za dizajn, ktorej v poradí štrnásty ročník sa v týchto dňoch uskutočnil, vyhlásilo už tradične Slovenské centrum dizajnu v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR. Súťaž sa zamerala opäť na produktový dizajn. Medzinárodná porota zložená z odborníkov z Českej republiky, Rakúska, Poľska, Nemecka a zo Slovenska, vybrala z celkového počtu 176 prihlásených prác na výstavu finalistov 66 diel, ktoré spĺňali podmienky jednotlivých kategórií a reprezentujú to najlepšie zo slovenského produktového dizajnu za uplynulé dva roky. O získanie ocenenia sa bolo možné uchádzať v kategóriách profesionálny dizajn, študentský dizajn a dizajn s pridanou hodnotou, pričom išlo o práce vytvorené od 1. januára 2015 do 31. decembra 2016.

Víťazné riešenie v kategórii profesionálny dizajn – lyže Forest Skis s hybridnou geometriou od autorov Viktora DEVEČKU a Bronislavy BRTÁŇOVEJ.

■ POTENCIÁL DIZAJNU

Medzinárodná porota súťaže zasadala 26. júla 2017 a ako sme v úvode spomínali, slávnostné vyhlásenie výsledkov prebehlo 13. októbra 2017 v priestoroch tzv. Novej cvernovky. Predsedom odbornej poroty bol Marián Lukáč, absolvent priemyselného dizajnu na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Kremnici a na Vysokej škole výtvarných umení (VŠVU) v Bratislave, držiteľ Národnej ceny za priemyselný dizajn z roku 2001. Ide o zakladajúceho člena grafických štúdií Komplot a Dynamo, ktorý v súčasnosti pôsobí ako hlavný dizajnér v nemeckej spoločnosti GHOST Bikes. Aktuálny ročník súťaže hodnotil takto: „Porota bola milo prekvapená počtom a záberom prihlásených prác. Záujem odbornej aj študentskej verejnosti by mohol pravdepodobne v budúcnosti znamenať rozšírenie, resp. prekategorizovanie cien. Myslíme ‚zjemnenie' kategórií pridaním ďalších, ako napríklad šperk, móda, nábytok, dopravný dizajn atď. Najpríjemnejšou správou boli práce z profesionálnej oblasti, odzrkadľujúce schopnosti a potenciál slovenských dizajnérov a výrobcov. Porotcovanie prebehlo hladko, bez vážnejších konfliktov, i keď rozdiely medzi porotcami zo ‚západu' a z ‚východu' vo vnímaní dobrého dizajnu boli citeľné."

■ OCENENÍ TVORCOVIA

Výsledky 14. ročníka Národnej ceny za dizajn sú nasledovné: V kategórii profesionálny dizajn získali prvú cenu autori Viktor Devečka a Bronislava Brtáňová za lyže Forest Skis, model LOTOR s hybridnou geometriou. Ide o asymetrické freerideové lyže „dve v jednej", ktoré jednoduchým prehodením ľavej a pravej lyže umožňujú prispôsobenie sa rôznym snehovým podmienkam a inému štýlu jazdy. Je to inovatívny koncept lyží, prvý svojho druhu na svete. Podstatou inovácie je, že lyže jazdia stále paralelne a ich prehodením je jazda buď hravá s využitím krátkeho oblúka, alebo agresívna rýchla s využitím dlhého oblúka a raceového štýlu jazdy. Lyže sú preto využiteľné v prašane alebo v rozbitom teréne, ako aj na tvrdom snehu. Výrobca je na trhu približne štyri roky; dôraz kladie na kombináciu high-tech materiálov známych z leteckého priemyslu, ekologickú skladbu a prístup, vysokú životnosť a kvalitu výroby.

Druhú cenu získalo multifunkčné digitálne pero O.pen od autorov Borisa Belana, Ferdinanda Chrenku a Milana Novosedliaka, pričom autorom logotypu je Emil Drličiak. O.pen je multifunkčné digitálne pero, ktoré umožňuje ovládať rôzne typy zariadení podporujúce Bluetooth, USB, HID a všetky štandardné hardvérové a softvérové produkty na trhu. Minimalistický dizajn v rozmeroch štandardného písacieho pera umožňuje ľahký prenos aj komunikáciu v akomkoľvek prostredí. Unikátnou technológiou prostredníctvom senzorických snímačov dokáže nahradiť doteraz používané klasické ovládacie zariadenia, ako počítačovú myš, tabletové pero, ale aj TV ovládač.

Tretie miesto v kategórii profesionálny dizajn si odniesol Jakub Pollág za kolekciu nápojového skla Bubbles. Táto kolekcia pre nemeckú sklárenň Nachtmann je inšpirovaná mydlovými bublinkami a ich krehkosťou. Vzniká tak sklo vizuálne zaujímavé a príjemné do ruky.

■ KAM ZA DIZAJNOM

Diela finalistov a víťazov Národnej ceny za dizajn 2017 sa budú odbornej a širokej verejnosti prezentovať až do 30. novembra 2017 na výstave v Galérii v podkroví Slovenského múzea dizajnu v Hurbanových kasárňach v Bratislave. Napriek tomu, že odborná porota už rozhodla o hlavných cenách, návštevníci výstavy majú ešte možnosť vybrať svojho favorita na udelenie Ceny verejnosti. Hlasovať sa oplatí, pretože na záver výstavy, ktorá potrvá do 30. novembra, organizátori vyžrebujú výhercov hodnotných balíčkov kníh od vydavateľstva Slovart. Autori ocenených projektov si prevzali diplom a certifikát o používaní označenia Národná cena za dizajn 2017 pri svojich výrobkoch, ďalej dostali od Úradu priemyselného vlastníctva SR bezplatné konzultácie k problematike patentov, úžitkových vzorov a dizajnov a ďalšie ceny od sponzorov Slovart a Kanovits Media. Celé podujatie tak ukázalo potešiteľný vzostup slovenského dizajnu.

Slovenské povesti Márie Ďuríčkovej

Mária Ďuríčková, Slovenské povesti Márie Ďuríčkovej, Vydavateľstvo MS, 2017

KNIHA TÝŽDŇA

Mária Ďuríčková sa narodila pred takmer sto rokmi (1919) vo Zvolenskej Slatine. V jej rodičovskom dome žili podľa starodávneho sedliackeho zvyku tri generácie: rodičia, deti a starí rodičia. Vyrastala blízko starej mamy, ktorá mala porozumenie pre potreby detskej duše, bola dobrá rozprávačka príbehov a nepriamo ju priviedla k záujmu o ľudovú slovesnosť. To sa neskôr zúročilo v knihách pre deti, kde povesti striedali modernejšie detské žánre – ako v známej rozprávkovej knižke Danka a Janka.

Vráťme sa však ku knihe Slovenské povesti Márie Ďuríčkovej, ktorú môžeme považovať za výnimočné dielo spisovateľky, ktorá patrí k najväčším majstrom slovenskej povesťovej literatúry. Kniha približuje výberovú kolekciu viac ako štyridsiatich tajuplných príbehov z dávnej minulosti našej vlasti. Dozviete sa, ako Bratislavu raz zachránil dunajský orol, inokedy rybár Zotmund, ba aj to, prečo sa rytier Roland obracia a prečo Čierna pani chodí po Michalskej veži. Spoznáte krutého Valdhera i čertov obraz na radnici, odhalíte tajomstvo Hradovej nad mestečkom Tisovec, zistíte, ako Turzo ukradol Benátčanom tajomstvo dobývania zlata, ako kráľ Matej predával koleso na zvolenskom jarmoku a cisár Jozef II. ukladal drevo v dechtickom kláštore. Prídete si na svoje aj ďalších nevšedných príbehoch. Spolu s vynikajúcimi ilustráciami Petra Uchnára ide o knihu, nad ktorou vážne porozmýšľajte, napríklad až sa ozvú Vianoce.

(mab)

MEDAILÓN

Pravdepodobne neexistuje kníhkupectvo, ktoré ponúka aj literatúru pre deti, kde by ste nenarazili na knihu s obálkou a vnútornými ilustráciami v charakteristickom rozšantenom duchu, s veľkou dávkou fantázie a oku lahodiacou farebnosťou. Spoločným menovateľom je v tomto prípade výtvarník, ilustrátor, ale aj hudobník a rozmýšľavý človek so silným vzťahom k Slovensku Martin KELLENBERGER.

Majster dobrej knižnej ilustrácie

Syn známeho výtvarníka Ľubomíra Kellenbergera sa narodil 11. októbra 1957 v Bratislave. Absolvoval katedru výtvarnej výchovy na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Trnave, v rokoch 1981 – 1992 pracoval ako výtvarný redaktor vo vydavateľstvách Tatran a Mladé letá, prednášal na výtvarnej katedre Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity a v súčasnosti sa venuje maľbe, kresbe, grafike, knižnej ilustrácii a animovanému filmu. Martin Kellenberger okrem úctyhodného ilustrátorského diela nezabúda ani na voľnú tvorbu. Od roku 1986 mal autorské výstavy v USA, Maďarsku, ČR, Rakúsku a vo Francúzsku. Na domácej pôde sú mu žičlivé galérie v mestách ako Bratislava či Modra, s ktorými je pevne zviazaný priam citovým putom, ale aj ďalšie mestá a mestečká po Slovensku, kde je jeho výstava vždy kultúrnym zážitkom pre všetkých milovníkov umenia a, samozrejme, deti. Sú to práve spomínané detské knihy, ktoré tento autor bravúrne „povyšuje" zo slovného aj na výtvarný zážitok. Autori všetkých vekových kategórií od Štefana Moravčíka po nastupujúcu generáciu tvorcov pre deti vedia, že meno Kellenberger je zárukou profesionálneho prístupu a zároveň milých výtvarných prekvapení, za ktoré získal množstvo cien, medzi iným aj Cenu Ľudovíta Fullu (2001). Martin Kellenberger v týchto dňoch oslávil životné jubileum – šesťdesiat rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme.

(mab)

HUMORESKA

Niekoľko úprimných slov o postupnom varení žaby

Na tomto mieste miestoprísažne vyhlasujem, že som nikdy žaby nevaril. Na druhej strane poznám zopár galganov z našej ulice, ktorí tieto užitočné obojživelníky nafukovali slamkou zastrčenou úbohej žabke do tých miest, o ktorých sa v slušnej spoločnosti nehovorí. Keďže však tí z nich, čo sa dožili dneška, sú už vo dôchodkovom veku, prípadne tesne pred ním, bude spomínaná činnosť zo strany žabích a iných aktivistov len veľmi ťažko stíhateľná.

Vrátim sa preto k vareniu žaby. V novinách, a to prosím nie na stránke s receptami, som sa dočítal, že variť žabu možno dvojakým spôsobom. Prvým je hodiť ju do vriacej vody, z ktorej však potvora vyskočí. Vraj... Druhým spôsobom je vodu pomaly zahrievať, a kým sa milá žabka spamätá, je uvarená. Ruku na srdce, priatelia. Najmä takí, ktorí máte kuchárske skúsenosti. Okrem slimákov tuším ani nepoznám živočícha, ktorý by sa varil zaživa. Či už prudko, alebo postupne. Okrem toho mám vážne pochybnosti, či by žaba z vriacej vody vyskočila. Živá sliepka – to áno! Ale žaba? Nemala by sa od čoho odraziť, a vôbec...

Takto som dumal, až ma jeden známy, nazvime ho Jano, uviedol na správnu mieru a prezradil mi, že je to metafora, prípadne podobenstvo. Vysvetlil mi to na vlastnom príklade. Ako áno, ako nie, Janko sa zaľúbil do rozkošného mladého dievčaťa. Opantaný láskou zanedbal zvyčajné bezpečnostné opatrenia a oženil sa s ňou. Spočiatku bolo všetko ako z románu pre pomalšie rozmýšľajúce ženy, takže hotový raj na zemi. No čoskoro začali mladomanželke prekážať pravidelné sobotné futbalové zápasy, ktoré chodil manžel hrávať s kamarátmi ešte z vysokej školy. Že, reku, ju neľúbi, keď nechce sobotu tráviť s ňou, ktorá futbal nemusí, ale hrkútanie manžela, napríklad v spálni, áno. A Janíčko sa podvolil. Potom prišla na rad partia, s ktorou chodieval na výlety po Malých Karpatoch, a napokon zopár posledných mohykánov, s ktorými hrával v country kapele na ukulele. To všetko pre pokoj v dome a Janko si myslel, že už má vyhrané. Z tohto pocitu ho vrátila na zem správa v mobile, v ktorej mu ženuška oznámila, že s takým nudným domasedom nebude strácať svoje najkrajšie roky a odišla od neho. S futbalistom dedinskej ligy, ktorý chodil robiť honca na poľovačky, a keď sa potúžil, zvykol v krčme hrať na hrebeni.

Po takomto názornom príklade som pomerne rýchlo pochopil, ako je to s postupným varením nešťastnej žaby vo vode. Ako keď sa v Čechách dúhoví chlapci a dievčatá zaprisahávali, že iba registrované partnerstvá, a už viac nič. Potom prišli manželstvá, nasledovali adopcie a bohvie, kam to povedie. A to som použil len ten najtransparentnejší príklad. V politike ostatných čias, v tom multikultúrnom raji okolo, ich je neúrekom. Aj preto som svojmu lekárovi na otázku – ako sa cítim, odpovedal: Ako žaba v hrnci.

Marek DANKO

NA OKRAJ

Platíme ťažkú daň za históriu. Za to, že sme boli krajina – okrem najnepriaznivejších čias druhej svetovej vojny – bez teritoriálnej, kultúrnej a politickej samostatnosti. To je neopísateľná zvláštnosť európskeho vývinu. V Európe nemáme štát, ktorý by sa bez takejto autonómie sformoval do jedného homogénneho celku. To je nesmierna zvláštnosť, ktorú vníma historik.

Z myšlienok Matúša Kučeru

Niekoho hnevá pojem starí Slováci. Neviem prečo, my sme si ho nevymysleli. Starí Slováci je pomocný vedecký termín podobne ako starí Maďari či starí Česi. Na tomto termíne sa dohodla veda, aby si vedci rozumeli, keď navzájom komunikujú. Národ, ktorý vznikol v 18. až 19. storočí, mal zväčša iné kvality ako národ, ktorý sa formoval v 8. – 9. storočí. Národ 19. a 20. storočia má ešte jeden vnútorný atribút, ktorý mali predchádzajúce národy len v malej miere – proces sebauvedomovania a sebazaradenia. Pocit sebauvedomenia, že ja patrím k tomuto spoločenstvu, to je podľa staršieho francúzskeho mysliteľa Renana každodenný plebiscit, ktorým sa občan zaraďuje. Nie sme ani dnes všetci Slováci, čo sme zapísaní ako Slováci. Niektorí sú len zapísaní ako Slováci a bojujú proti Slovákom, priznávajú len to, že sú Európania, hoci európsky národ neexistuje. Ďalší tvrdia, že sú Čechoslováci, hoci taký národ tiež nikdy nejestvoval, aj keď bol deklarovaný. Masaryk tým, že podľahol tlaku a v parlamente dal voľnú ruku skupinám, ktoré odhlasovali, že slovenský národ neexistuje, že je len národ československý, položil mínu pod Československú republiku.

●●●

Slová o starých Slovákoch sa dostali do prejavu premiéra a odrazu sa naše staré dejiny zvrátili na politický boj. Je to neúcta k dejinám národa.

●●●

Spojenie „holubičí národ“ vymysleli naši romantici. Vedeli sme bojovať tak ako iné národy so všetkými krutosťami doby, mali sme operatívnu pohyblivú armádu. Stačí si prečítať byzantských autorov Mauríkia, Jordana, cisára Leona alebo Prokopia, ktorý bol tajomníkom veľkého vojvodu Belizara... Ten opisuje našich predkov ako zdatných bojovníkov, ktorí sa dostali s veľkou armádou až pod múry Benátok. Okrem pešieho vojska mala táto armáda neuveriteľných tritisíc jazdcov. Byzantský autor napísal, že nás na našom území bolo toľko, ako by sme tu bolo rozosiati. Rimanom sa priestor Karpatskej kotliny nepodarilo romanizovať ani za päťsto rokov a naši predkovia ho slovanizovali za veľmi krátky čas.

●●●

Niekto pochybuje, či bol Svätopluk kráľom. Nestačí mu pápežská kúria, diplomatické centrum vtedajšieho sveta, aj pápežská listina mu je málo. Takýto človek sa sám vyraďuje z kategórie historikov. Žiadna európska národná historiografia nemôže brať vážne historika, ktorý spochybní pramennú základňu Lateránu. Termín kráľ sme prebrali tak ako iné národy podľa Karola Veľkého, ktorý bol mimoriadnou osobnosťou včasného stredoveku.

●●●

Svätoplukova ríša bola protiváhou Franskej ríše. Svätopluk okrem Slovenska, Moravy a Čiech, časti Poľska a polabských Slovanov na území dnešného Nemecka obsadil celú Panóniu až po Drávu a Alpy. Bratislava sa za jeho vlády stala strediskom bohatej oblasti. Na čele mesta stál Braslav, ktorý zanechal Bratislave meno. Nedávno bolo tisícsté výročie prvého zápisu o Bratislave – otcovia mesta nepovažovali za potrebné pripomenúť si túto udalosť!

Profesor Matúš KUČERA sa dožíva osemdesiatych piatych narodenín

Muž, čo dal národu veľký dar: hrdosť namiesto planej pýchy

Ján ČOMAJ – Foto: Emil SEMANCO

Päťdesiat rokov prednášal dejiny stredovekého Slovenska a Slovákov na bratislavskej a trnavskej univerzite. Už to je čo povedať. Napísal veľa zaujímavých a múdrych kníh o koreňoch, začiatkoch a osudoch nášho národa v búrkach času. Oveľa viac, pravdaže, bolo štúdií a článkov, lebo nielen cítil povinnosť čo najskôr oznámiť svetu svoj nový objav alebo dôkaz doterajších tvrdení o udalostiach, okolnostiach a činoch ľudí z čias nášho národného dospievania, ale istotne mal aj radosť z nového zistenia. Nadchýnal sa rovnako ako digger, čo dni a noci ďaleko od ľudí, možno aj zabudnutý, presýpal kopce hliny alebo ryžoval riečny piesok – a zrazu sa mu zablysne oslepujúci nuget. A hoci by bol ten kamienok drobný ako svätojánska muška, ligotal sa mu viac ako všetky hviezdy na oblohe!

Profesor Matúš KUČERA na uvedení jednej zo svojich kníh v niekdajšom Klube spisovateľov v Bratislave.Vľavo v pozadí autor životopisnej fresky o ňom spisovateľ Ján ČOMAJ.

A kto by zrátal jeho prednášky! Po celé roky boli predsa zmyslom jeho profesie.

Ak sa začiatkom tretieho tisícročia čosi v slovenskej historiografii očividne zmenilo, ak vychádzajú objavné knihy o nepoznaných alebo účelovo, teda falošne vykladaných úsekoch našej minulosti je to dôkaz, že neúplatní starí páni, Matúš Kučera medzi nimi, vychovali prekvapivo múdru a nekompromisnú generáciu historikov.

■ KNIEŽA MATÚŠ

Taký človek si predsa zaslúži, aby sa v rade jeho kníh ocitla aj knižka o ňom, povedal som si pred dvoma rokmi. Podarilo sa. Kniha je na svete. Vďačím všetkým, ktorí pomohli, že vám ju môžem ponúknuť. Matúšovi Kučerovi ďakujem predovšetkým. Za súhlas, za vzácnu ochotu vpúšťať ma do svojich komnát, aj za vynaložený čas. Nebolo ho málo. A ak pri jeho osemdesiatpäťke spomínam na stránkach Slovenských národných novín práve túto knihu, verte mi, že nič múdrejšie by som o ňom nevedel napísať, ako čo sa nám podarilo vložiť do knihy Knieža Matúš – tak sa volá životopisná kompozícia o našom vzácnom jubilantovi.

Hrdinom tejto knihy je teda profesor Matúš Kučera, vedec s troma doktorátmi a troma najvyššími štátnymi vyznamenaniami, nenapraviteľný zvedavec, učiteľ, publicista a spisovateľ literatúry faktu. Zaslúži si našu pozornosť. Ak už pre nič iné tak aspoň pre dve hodnoty – očistil slovenské dejiny od nánosu historikov Veľkej Čechie a ich pomocníkov v slovenských inštitúciách. Vychoval hrdú a vzdelanú družinu súčasných vedcov, pričom im vštepil úctu k dejinám, pokoru k vede, rešpekt pred dôkazom a lásku k národu. Nemohol inak: úcta k dejinám , pokora k vede, rešpekt k dôkazom a láska k národu sú jeho vlastné základné črty. Namiesto neraz naparenej, bezduchej pýchy priniesol nám dar hrdosti na vlastnú minulosť.

Desaťročia zdanlivo tichého pôsobenia za dejepiseckou katedrou neboli ani zďaleka také tiché, ako sa to na prvý pohľad zdá alebo ako by to človek v prípade pána profesora dejepisu predpokladal. Principiálny človek sa aj nechtiac dostáva v búrkach času a strete názorov do konfliktov. Matúš Kučera navyše vedel zvýšiť hlas, ak bránil historickú pravdu – a to v totalitných časoch nebolo slobodno, to býva životunebezpečné! Ak ho, obrazne povedané, niekto kopol do členka, kopol ho aj on, a obyčajne vyššie... Vytŕčal názormi, a to sa nenosilo.

PROFIL

Bol osihotený, pomaly nikto v tých rokoch nepracoval na starších dejinách Slovenska iba profesor Varsík, o generáciu starší a už odstavený. Pre jedných bol zlý, lebo pracoval s prameňmi a odmietal české účelové pohľady na minulosť, posvätené stranou. Pre tých, čo prišli potom a radi prijímali legendarizované dejiny nášho národa, bol málo slovenský...

■ STRHUJÚCI ROZPRÁVAČ

Profesor Kučera, našťastie, oplýva vzácny darom – rozprávačským umením. Ťažko vydolované historické skutočnosti vie vyrozprávať ľahko a mäkko ako zaujímavý príbeh. To je vo vede dar bohov. Práve rozprávačskou schopnosťou si v škole získaval poslucháčov a z poslucháčov zanietených nasledovníkov. A svojimi knihami vďačných čitateľov – veď istotne aj preto sa mnohé jeho diela dočkali v priebehu jedného-dvoch desaťročí troch i štyroch vydaní.

Boli roky, pravda, keď aj táto jeho vlastnosť bola tŕňom v oku vedúcich kádrov univerzity. Napríklad za celé tie roky na fakulte nedostal ani raz odmenu. Kučerovi? A načo? Nech si vypíše!

Tak písal. A neustúpil zo svojich tvrdení, lebo mal argumenty, ktorými aj v nevďačných časoch napokon presadil pravdu.

Zoznam Kučerových kníh je úctyhodný. Nečudo, že ho nevnímame len ako historika, ale aj ako spisovateľa literatúry faktu. Dokonca v druhej polovici minulého storočia patril medzi prvých, čo tento literárny druh u nás formovali. Ťažisko záujmu mal v dobách, keď sa z veľkej rodiny Slovanov oddelili budúce národy, v našom prípade Sloveni (kým sme neprijali pomenovanie, ktorým mužov označili naši západní susedia a ktoré nám už naveky prischlo – Slovák, Slováci). Pozná nás teda od kolísky, detailne od čias, keď si naši praotcovia vybudovali štátny útvar. Nevtieravo nás poúča, že to nebol štát hocijaký, ale bol v tom čase veľmocou, siahajúcou takmer od Baltu po Jadran. A reč, ktorou sa v ňom hovorilo, sa stala jedným zo štyroch liturgických jazykov svetového kresťanstva – s Jehovom i Trojjediným Bohom sa dalo komunikovať len hebrejsky, grécky, latinsky alebo staroslovensky. Niekedy aj to stačí, aby človek stratil príslovečný pocit našej malosti a bezvýznamnosti. Aby zdvihol hlavu a spomenul si hoci aj na výrok básnika Svatopluka Čecha: Malý ten, kdo má malý cíl.

Pre dôvernú znalosť tamtých čias mu mnohí hovoria aj „historik Veľkej Moravy“. Presvedčivú mozaiku veľkého dejinného obdobia budoval na znalosti našich, maďarských, viedenských, vatikánskych a európskych archívov, na objavoch starších slovenských archeológov (A. Kmeť, J. Eisner, Št. Janšák a i.), ale najmä na poznatkoch veľkej povojnovej generácie archeológov, historikov i jazykovedcov, akými boli Daniel Rapant, Branislav Varsik, Alexander Húščava, Ján Dekan, Ján Stanislav či Šimon Ondruš, aby sme spomenuli aspoň najznámejších. Sledoval našu minulosť od praslovanských koreňov. A keby len sledoval! On v jednej chvíli do našich dejín priamo zasiahol. Strhol ho vír na sklonku roku 1989 – ako ponovembrový poslanec parlamentu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky hlasoval za slovenskú štátnosť. Historik zasiahol do dejín.

■ HĽADAČSKÉ UMENIE

Ak si uvedomíme, že za každou takou knihou, akými sú Kučerove diela, nie je len literárna práca autora, ale najmä snorenie v diplomatároch, archívoch a knižniciach, triedenie a porovnávanie dôkazov, skladanie čo najvernejšej mozaiky z kamienkov zistení, je už aj to, čo teraz stručne spomeniem, úctyhodná bilancia. Pritom vymenujem len tituly Kučerových knižne vydaných dvadsiatich diel, nespomínajúc učebnicové práce, štúdie či skriptá: Veľkomoravská ríša v obrazoch (mal len tridsaťtri rokov); Slovensko po páde Veľkej Moravy; Pater patriae; Slovensko v dobách stredovekých; Veľká Morava – spoločnosť, kultúra, tradícia; Postavy veľkomoravskej histórie; Slovensko v obrazoch; Cesta dejinami – Slovensko na prahu novoveku; Cesta dejinami – Stredoveké Slovensko; Slovensko okolo roku tisíc; Kalendár Jána z Lefantoviec; Cesta dejinami – Novoveké Slovensko (2. vydanie vyšlo prednedávnom v Perfekte ako darček ku Kučerovej osemdesiatpäťke) s predslovom jeho žiaka univ. prof. Jozefa Baďuríka; Proglas: Konštantín Filozof; Slovenské dejiny I. – Od príchodu Slovanov do roku 1526; Bratislava a starí Slováci; Kráľ Svätopluk – výber z vedeckej a publicistickej tvorby pre odborné časopisy a kultúrnu tlač, ktorý zostavil Kučerov mladší kolega profesor Martin Hamza v spolupráci so Slovenským ústavom v Ríme a s Katedrou slovenských dejín Filozofickej fakulty UK: State a články k slovenskému stredoveku. Nasleduje veľkoryso komponovaná kniha vydavateľstva Perfekt Môj štát – moja vlasť, aj široko koncipovaný pohľad na dejiny dvoch slovanských národov Slováci a Chorváti a nedávna kniha esejí a historických glos, ktorými nás Matúš Kučera vovádza do zaujímavých období našich národných dejín – Dejiny sa píšu pre jestvujúcu generáciu z vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov.

Historik, na ktorého môžu byť aj Slováci hrdí...

■ POLEMIKY A KRITIKA

V tejto zatiaľ ostatnej knižke autor tvrdo reaguje na omyly či schválnosti časti slovenskej politickej reprezentácie a historiografie. Najmä však na darebácke interpretovanie našich dejín v súčasných médiách, na aspoň najväčšie bludy– lebo na všetky čas nedochodí a hlúposti je priveľa. Hovorí aj o veciach, o ktorých sa mlčí – či už naschvál alebo z nevedomosti. Vyznáva totiž onú starú rímsku múdrosť: Veritas nihil veretur nisi abscondi. Pravda sa ničoho nebojí okrem utajovania. Mnohé z jeho kníh zaznamenali dve i tri vydania, dokonca kniha Postavy Veľkomoravskej ríše vyšla v Perfekte doteraz v štyroch vydaniach – to už je v našej súčasnosti priam luxus.

Vďaka rozprávačskému umeniu pána profesora nebolo mi ťažko napísať knihu o človeku, čo si tróni na jednom z kniežacích stolcov slovenských dejepiscov. Stačilo mi len sedávať s ním. Hodiny. Dni. Týždeň. A znova týždeň. Počúvať. Počúvať. Potom sa už len pousilovať, aby – povedané s Danielom Hevierom – kočiar Kučerovho príbehu priveľmi nehrkotal.

Aj Kniha Knieža Matúš vychádza k osemdesiatym piatym narodeninám Matúša Kučeru, hoci pre už na Slovensku zvyčajný nedostatok peňazí na takýto cieľ – oneskorene. Ak za ňou siahnete, potešíte pána profesora oveľa viac ako čo aj najsrdečnejšou gratuláciou.

Prečo Francúzi, a nie Slováci práve teraz hrajú v kinách slávnu Krvavú paniu?

Brilantný kresliar Viktor Kubal

Emil SEMANCO – Foto a kresby: archív autora

Premietaním legendárneho celovečerného filmu Krvavá pani (La Dame sanglante) z roku 1980 v kine Lumière Fourmi v stredu 18. októbra a o deň neskôr v kine Pathé Bellecour si francúzski organizátori počas festivalu Lumière a Lyon pripomenuli brilantného kresliara a satirika Viktora KUBALA (1923 – 1997), od smrti ktorého uplynulo dvadsať rokov. A čo slovenská kinematografia?

Ako jedenásťročný našiel kdesi osem metrov prázdneho filmového pásu. Tušom naň nakreslil prechod tanku cez prekážku a štart lietadla... a vytvoril prvý slovenský animovaný film. Tento fragment doteraz archivuje Slovenský filmový ústav. Nie preto, že by bol námetovým alebo realizačným skvostom – veď neprevyšuje skúsenosť detského veku – ale je medzníkom, keď budúci zakladateľ a zrejme i ťažko prekonateľný tvorca slovenského animovaného filmu, karikaturista i režisér Viktor Kubal prvýkrát vyslovil aj uskutočnil túžbu, pri ktorej zotrval celý život.

Historickú legendu o Alžbete Bátoriovej prekreslil V. KUBAL po svojom do filmu Krvavá pani.

Inšpiratívny príbeh Juraja Jánošíka zobrazuje celovečerný film Zbojník Jurko.

■ SNÍČKY – KLÍČKY

Jeho životný film sa začal odvíjať 20. marca 1923 vo Svätom Jure. Odmalička rád kreslil, čo bola ak nie jediná, tak určite dominantná záľuba, ku ktorej sa veľmi skoro pridružil aj film. Už ako štvorročný pritláčal oko k štrbine drevenej steny na ktorejsi stodole, kde premietač krútil kľukou prístroja a premietal kúsky filmov. Boli rôzne tónované – doružova, domodra, dohneda – a chlapča na ne hľadelo s úžasom. V jeho vnímavej dušičke klíčilo odhodlanie raz tiež nakrúcať filmy.

„Ako desaťročný som už bol skúsený filmový divák. Nadchýnali ma najmä grotesky. Doma mi inak nevraveli iba kinár," spomínal neskôr.

Je zaujímavé, že v etude s tankom a lietadlom intuitívne uplatnil techniku, s ktorou sa preslávil kanadský filmový experimentátor Norman McLaren. Takmer zarovno s Kubalom – v roku 1932, ako deväťnásťročný na vysokej škole umeleckej v Glasgowe zmyl emulziu s tridsaťpäťmilimetrového filmového pásu a tušom naň urobil abstraktné kresby. To nikto pred týmito mladíkmi – starším a oveľa mladším – neskúsil a neurobil, lebo neverili, že na filme to môže zostať a pretrvať. Pretrvalo...

„Viem, že tieto filmy nás prežijú a prinesú šťastie a radosť deťom našich detí," povedal o McLarenovi filmový kritik Pete Seeger. Tie isté slová možno použiť aj na podstatnú časť diela Viktora Kubala.

■ ZAOCEÁNSKE VZORY

Rozhodnutie stať sa filmárom dozrievalo u neho v čase, keď zo zámoria až k nám doliehal obrovský komerčný úspech Walta Disneyho a bratov Fleisherovcov. Hoci sa mu v pamäti ako prvý zahniezdil kocúr Felix, jeho obdiv nepatril disneyovskej produkčnej továrni, ale Fleisherovcom, ktorí nepersonifikovali zvieratá, ale ako prví začali kresliť ľudské figúry. Vzorom sa mu stal Pepek námorník so svojím špenátom...

Ešte prv ako mu pod nosom začali pučať fúziky, získal skúsenosti vo filmovej škole Karola Plicku. Osvojil si profesiu trikára a ako štrnásťročný už mal vlastnú tridsaťpäťmilimetrovú kameru i trikový stôl. Potom šiel študovať na strednú stavebnú školu, lebo iba tam sa v tom čase vyučovalo kreslenie. A tým bol doslova posadnutý. V kreslení sa neskôr rok zdokonaľoval i na Slovenskej vysokej škole technickej.

Na svojom prvom pôsobisku v Ústave pre školský a osvetový film v roku 1942 nakrúcal čiernobielu snímku Únos, kde je inšpirácia americkou školou očividná na kresbe postáv i v komponovaní gagov. Film nedokončil. Ale už o rok otvoril srdcia divákov Studňou lásky – prvým slovenským animovaným filmom na motívy povesti z Trenčianskeho hradu, ktorú spopularizoval najmä spisovateľ Jožo Nižnánsky. Románom o Alžbete Bátoriovej inšpiroval aj druhý Kubalov celovečerný animovaný film Krvavá pani z roku 1980. Tým prvým bol Zbojník Jurko, ktorý vznikol o štyri roky skôr.

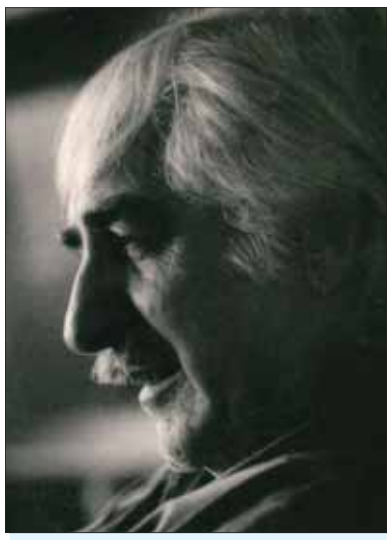

Viktor KUBAL: V karikatúre má byť iskra, ktorá zapáli výbušnú zmes v človeku...

■ STUDŇA LÁSKY

„Ako chlapec som často čítal Nižnanského, ktorého historické príbehy sa mi tak zapáčili, že som začal snívať o ich stvárnení," zveril sa umelec v roku 1987.

Studňa lásky je míľnik a skutočný začiatok dejín slovenského animovaného filmu. Má ešte mnohé detské choroby. Začínajúci animátor ho kuriózne nakreslil na celofán, ktorý získal v obchode na autosúčiastky, kde sa používal na okná kabrioletov. Vznikal spontánne, bez scenára, ale už je v ňom zrejmý autorský prístup, ktorý autor vyjadril takto: „Neusilujem sa o zvýraznenie výtvarnej zložky, ale o dobrý príbeh. S prácou som spokojný až vtedy, keď vymyslím dobrú pointu."

Do konca štyridsiatych rokov nakrútil ešte tri krátkometrážne dielka a potom akoby uťal. Film pre neho prestal nadlho existovať. Celú tvorivú energiu sústredil na časopiseckú kresbu a karikatúru. Najmä pri rozbehu Roháča bol v mnohých smeroch priekopníkom a často sám suploval úzke autorské zázemie.

■ CHRLIČ NÁPADOV

V roku 1965 sa predsa len zreálnili podmienky na tvorbu animovaných filmov. Vo filmových ateliéroch na Kolibe vzniklo oddelenie na tvorbu trikov k hraným filmom a sformovala sa aj skupina kresleného filmu pri Štúdiu krátkych filmov Bratislava na čele s Kubalom. Remeselnú prípravu budúcich tvorcov animovaných filmov neskôr prevzala aj Vysoká škola múzických umení, kde istý čas vyučoval kresbu. Od konca šesťdesiatych rokov už nebol osamelým bežcom. Pridali sa k nemu bratia Popovičovci, neskôr Jaroslava Havettová, Monika Trajterová a ďalší.

■ ZBOJNÍK JURKO

Málokto vie, že Cvik bola jeho školská prezývka. Tak mu vraveli rovesníci v Trnave, kde prežil podstatnú časť detstva, ale aj spolužiaci v Terchovej, kde tiež vychodil niekoľko tried. U tetky tu pravidelne trávieval prázdniny a jeho návštevy v kraji pod Rozsutcom boli časté aj vtedy, keď pracoval na filme Zbojník Jurko.

„Po Jánošíkovi som odjakživa túžil. V detstve sme sa naňho hrávali a táto legenda vo mne ostala... Kvôli nemu som každý týždeň cestoval do Terchovej, kde som si raz naskicoval potôčik, inokedy strom či skalu."

Dramaturg Rudolf Urc: „V tomto filme sa sústredilo všetko, čo tento zakladajúci tvorca kreslených filmov na Slovensku vstrebal – tu sa naplno rozvinuli všetky znaky jeho talentu, skúsenosť kresliča karikaturistu i širší register gagový, veľkolepá animátorská hra."

Národný, ľudový naturel, jeho skúsenosť, múdrosť a vtipnosť mu boli vždy blízke a sympatické.

„Dejiny môjho národa sú vo mne. Vyrastal som s nimi a podvedome sa vo mne usalašili. Rovnako podvedome po nich pri tvorbe každého filmu siahnem, aby som ich stvárnil."

■ POLEMICKÁ BÁTORIČKA

Potvrdil to aj Krvavou paňou (1980). Tento animovaný film vyvolal polemiku podobnú tej, ktorá doteraz sprevádza Jakubiskov veľkofilm Bathory. Z antihrdinky urobil ženu so zlomeným srdcom. Melodrámu povýšil na rozjímanie o jednom charaktere, lacný efekt nahradil úvahou o veľkej láske a jej tragických dimenziách. Tridsať rokov pred Jakubiskom.

Veľký, svetovo uznávaný „kinár" Viktor Kubal zomrel 24. apríla 1997 v Bratislave. Od jeho smrti uplynuli dve desaťročia. Dosť málo na to, aby sme zabúdali. Eštože sú tu Francúzi...

Alexander Dubček, symbol pošliapanej politickej jari, chýba už štvrťstoročie

Záhradník z metropoly spútanej strachom

Emil SEMANCO – Foto: archív autora

Slovák a medzinárodne uznávaný symbol vzdoru proti totalite, predstaviteľ socializmu s ľudskou tvárou zomrel 7. novembra 1992 v Prahe na následky autohavárie, ktorá sa stala 1. septembra 1992, keď Alexander Dubček cestoval do Prahy za poslaneckými povinnosťami. Tragická udalosť sa odohrala na diaľnici Praha – Bratislava neďaleko Humpolca. Pohreb mal 14. novembra 1992 v Bratislave.

Alexandra Dubčeka pochovali v Slávičom údolí. Na hrobe má portrétnu bustu od svojho priateľa akademického sochára Teodora Baníka. Jeho hrob je na cintoríne, ktorý sa, paradoxne, stal už navždy súčasťou študentského mestečka. Každoročne v období Dušičiek je miesto jeho posledného odpočinku obsiate horiacimi kahancami. Nezabúdame, aj keď neraz je zjavné, že by sme si mali pamätať viac...

■ SIVÁ MYŠKA

Na Mišíkovej ulici nad Bratislavou a súčasne pod Slavínom stávala vilka v štýle päťdesiatych rokov. V rozľahlej záhrade bolo vidieť z chodníka hustú zeleň a popri cestičke od bránky k verande domu vždy dominovali upravené kríky ruží. Mal ich vraj rád, aj jeho manželka pani Anna ich milovala. Dubček sa o ruže staral rád, krátilo mu to čas. Pri ich ošetrovaní ho strážili príslušníci ŠtB, voľne na očiach všetkým, arogantne sa prechádzajúc po celej ulici. Keď mu normalizačný režim dovolil pracovať v Západoslovenských štátnych lesoch v bratislavských Krasňanoch na pozícii mechanizátora, mal už na ruže menej času. Ráno chodieval dolu Hlbokou cestou k zastávke električky nenápadný pán s aktovkou v ruke, ktorý odzdravil každého, kto sa na neho hoci len pousmial. V tom čase už bol na celom svete známy a často hraný šansón speváčky Alice Dona Le jardinier de Bratislava Záhradník z Bratislavy.

■ VÝMENY KÁDROV

Prezidentom ČSSR a súčasne prvým tajomníkom Ústredného výboru Komunistickej strany Česko-Slovenska bol Antonín Novotný. Koncom roka 1967 sa ostro postavil proti snahám o liberalizáciu spoločnosti. V Martine na oslavách Matice slovenskej Novotný urážlivým správaním pobúril proti sebe a straníckemu vedeniu značnú časť slovenskej verejnosti. Prišla však jar 1968 a nástupom Alexandra Dubčeka do vedenia komunistov sa spustila výmena na najvýznamnejších pozíciách v strane a štátnom aparáte. Koncom marca 1968 abdikoval Novotný aj na funkciu prezidenta republiky a na jeho miesto bol zvolený armádny generál Ludvík Svoboda, 8. apríla bola vymenovaná nová vláda na čele s Oldřichom Černíkom a 18. apríla sa udiala zmena aj na poste predsedu Národného zhromaždenia, kde Bohuslava Laštovičku nahradil Josef Smrkovský.

■ NIE VEĽKÉHO BRATA

Ešte na začiatku apríla schválilo ÚV KSČ Akčný program KSČ, ktorý mal v ČSSR nastoliť socializmus s ľudskou tvárou. Dôležitou požiadavkou slovenských komunistov bolo upravenie postavenia Slovenska v republike, teda príprava federácie. Na českej strane sa však nestretla s veľkým pochopením nielen v straníckom vedení, ale ani vo verejnosti. Uznesením vlády bol zriadený výbor pod vedením predsedu vlády O. Černíka, ako aj komisia na riešenie odborných otázok federácie pod vedením podpredsedu vlády G. Husáka.

Vývoj v Česko-Slovensku však prehlboval vrásky na čele predstaviteľom okolitých krajín sovietskeho bloku. Predstava, že „kontrarevolúcia" a neželaný antisocialistický vývoj by sa preniesli aj do ich krajín, vyvolala už v marci 1968 prvé obavy.

■ PO DESAŤROČIACH

Niekoľko dní po začiatku zamatovej revolúcie – 23. novembra 1989 – na Námestí SNP prehovoril onen záhradník z Bratislavy, ováciami privítaný Alexander Dubček, ktorý vyzval na obrodu spoločnosti. Posledný raz súčasne na verejnosti vystúpil šéf KSČ Miloš Jakeš, ktorý odsúdil rozvracanie socializmu v ČSFR. Začalo sa obdobie „politicko-spoločenských premien". Najskôr ošiaľ, potom veľmi rýchlo začali nastupovať k moci tí, ktorí si iba vhodne a operatívne prezliekli kabáty. Alexander Dubček sa začal stávať nepohodlným. Bol totiž symbolom morálky a cti v politike. Podpredseda Federálneho zhromaždenia ČSFR Alexander Dubček zomrel krátko pred tým, ako mal ísť svedčiť v prelomovom súdnom procese v Rusku. Približne v tom istom čase zabili ďalších dvoch zahraničných politikov, ktorí prisľúbili účasť na tomto megaprocese.

Autonehoda sa stala v deň, keď poslanci Slovenskej národnej rady schválili znenie Ústavy SR. Na osemdesiatom ôsmom kilometri diaľnice D1 pri Humpolci v silnom daždi zišlo vládne BMW auto z cesty a po niekoľkých premetoch zostalo prevrátené v poli. Začínala sa jeseň roku 1992.

BESEDNICA

Neraz sa zamýšľam, či ideme ešte do kopca k nejakému bodu, ktorý spustí katarziu, alebo už sme na ňom, a tí z nás, čo majú „vedomie“ na vyššej vývojovej úrovni, začínajú spúšťať mechanizmy, ktoré by nás mali ochrániť od katastrofy globálnych rozmerov. Deje sa to aj na vedomej, ale aj na nevedomej úrovni, lebo človek v tiesni alebo v strese pravdepodobne vysiela okolo seba varovné signály a tie sa môžu sumovať s ostatnými a vytvárať akúsi protiváhu myšlienkam a činom politikov alebo nadnárodným korporáciám, ktorým ide len a len o zisk.

Ide im len o zisk

V dnešnej dobe materiálna a pseudovzorov dochádza zrejme k deformácii vo vývoji ľudstva, ku kumulácii prostriedkov, najmä peňažných a materiálnych. Ľudia – či už na vedomej, alebo podvedomej úrovni, cítia obrovskú neistotu a nestabilitu a týmto si chcú zabezpečiť aký-taký pocit bezpečia. V čase konvenčného zbrojenia by to možno aj stačilo, veď história je známa mnohými lokálnymi vojnovými konfliktmi, ale súčasný jadrový arzenál sa dotýka každého z nás. Doteraz mal preventívny a odstrašujúci účinok, ale stále pretrváva obava, že krehká stabilita vo svete by mohla z oblasti reálneho napätia či regionálneho konfliktu prerásť do globálnej skazy. A to nás trápi asi najviac, pretože vzdelanie detí, zamestnanie a zdravie si človek vie aspoň čiastočne regulovať, ale globálny konflikt je v rukách pár jedincov, ktorí sú niekedy nevyspytateľní.

V tejto súvislosti ma zaujal názor profesora fyziky, ktorý tvrdí, že teória chaosu sa uplatňuje v mnohých prírodných procesoch, je to však vždy deterministický chaos, teda má vysoký počet stupňov voľnosti. To umožňuje takú variabilitu, že sa zabezpečuje vývoj na skvalitnenie populácie alebo stavu systému, no iba do takej miery, aby nebola ohrozená podstata systému. Možno to definovať aj tak, že každý nový stav systému má určitú odchýlku od doterajšieho mediánu strednej hodnoty, pričom sa favorizujú úspešné odchýlky a likvidujú odchýlky neúspešné. To je princíp prirodzeného výberu. Stabilita systému sa zabezpečuje tak, že čím sú odchýlky viac vzdialené od mediánu, tým sú zriedkavejšie. Dá sa to uplatniť aj v sociálnych a politických systémoch, no tam je to trochu zrýchlené, revolúcia je napríklad krok, ktorý sa dá porovnať s katastrofickým scenárom. Dnes si nemôžeme dovoliť uvrhnúť celý svet do veľkých revolučných zmien, a tak odsúdiť dnešnú mladú generáciu do chaosu trvajúceho niekoľko desaťročí, pričom by došlo k veľkým stratám na životoch, v ekonomike a aj v životnej úrovni. Zrejme bude treba definovať obsah globálneho vzdelávania a zareagovať na aktuálne výzvy vo svete. Tento druh vzdelávania podnecuje na dosiahnutie zmeny, ktorá povedie k hlbšiemu porozumeniu rôznorodosti a nerovnosti vo svete.

Na záver dodávam, že vzdelávanie by malo akcelerovať človeka, dodať mu impulzy na aktivity, vzdelaný pasívny človek je dobrá kulisa, ale nie je aktér zmeny, pritom bez zmeny niet života. Aj medzicivilizačné problémy vyplývajú z toho, že naša civilizácia nemá zreteľný charakter a nemá ani osobnosti, ktoré by ho zvestovali. Najprv musí existovať presvedčenie o civilizačnom základe a potom možno robiť akúkoľvek politiku. Genetika dáva na to predpoklady a príležitosť.

Dušan PIRŠEL
Autor je psychológ, riaditeľ Inštitútu pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím.

Slovenská autonómia z roku 1938 v rozhovore s profesorkou Emíliou HRABOVEC

Dôležitá dejinná etapa na ceste k štátnosti

V matičnom týždenníku č. 41 sme publikovali rozsiahly rozhovor našej spolupracovníčky Evy Zelenayovej s profesorkou Emíliou HRABOVEC, v ktorom sa venovali vyhláseniu Slovenskej autonómie v roku 1938. Limitovaný rozsah novinovej strany nedovolil uverejniť niektoré dôležité pasáže, ktoré približujú širšie súvislosti tejto dôležitej etapy na ceste k slovenskej štátnosti. Publikované interview preto dopĺňame ďalšími dvoma otázkami...

● Čo znamenalo vyhlásenie Slovenskej autonómie v roku 1938? Bolo len ozvenou Mníchova?

... Ďalšia veľmi vážna skutočnosť v súvislosti s uskutočnením autonómie je to, že nešlo iba o politické samourčenie v užšom zmysle slova, teda o vytvorenie politicko-teritoriálne vymedzeného autonómneho územia, ale aj o samourčenie duchovné, kultúrne, o právo vyplniť autonómny priestor vlastnými slovenskými obsahmi, zakorenenými v slovenských dejinách, v kultúre a duchovnosti národa, v jeho kresťanskom dedičstve, a o slobodu odmietnuť tie domáce i zahraničné politické a ideologické vplyvy, ktoré – ako sa písalo v Piešťanskom manifeste z roku 1936 – „znamenajú rozvrat ľudskej spoločnosti a záhubu európskej civilizácie“.

V tomto duchu vnímali autonómiu Slovenska aj vo Vatikáne, kde ju považovali za prostriedok nielen na uspokojenie národných túžob Slovákov, ale aj za bariéru, ktorá zabráni tomu, aby na Slovensko prenikali cudzie, kresťanstvu a slovenskému kultúrnemu dedičstvu nepriateľské myšlienky a tendencie zvonka, najmä z pokročilo odkresťančenej západnej časti Československej republiky.

Apoštolský nuncius v Prahe Saverio Ritter v správe do Vatikánu o žilinských udalostiach podčiarkol, že Slovensko bude môcť teraz rozvíjať svoje duchovné tradície, „v čom bolo, žiaľ, za posledných dvadsať

Profesorka Emília HRABOVEC.

rokov závislosťou od Prahy silne hatené“. Keby sme tento odkaz preniesli do dnešnej situácie, znamenal by asi toľko, že ochranou zvrchovanosti Slovenskej republiky chceme chrániť slobodu nemusieť prijímať cudzie politicko-ideologické obsahy, ktoré sú nám zvonka nanucované. Rovnako ako v roku 1945 aj dnes platia slová pápeža Pia XII., že Európa bude môcť žiť slobodne a v mieri iba vtedy, keď jej národy budú žiť v harmonickom spoločenstve založenom na syntéze národno-vlasteneckého zmýšľania a vzájomnej solidarity, rešpektujúc Boží zákon i prirodzené práva jednotlivcov i národov vrátane malých, ktoré nebudú musieť prijímať, „že im je vnucovaný politický a kultúrny systém, ktorý veľká väčšina ich obyvateľstva rozhodne odmieta“.

● Aká vyspelá bola slovenská spoločnosť, svedčí aj fakt, že prvým aktom autonómnej slovenskej vlády bolo zrušenie činnosti komunistickej strany – o vyše päťdesiat rokov skôr, než bola komunistická ideológia vyhlásená za zločinecku. Ibaže namiesto toho, aby sa týmto politikom dostalo zadosťučinenie, zatracujeme ich rovnako ako komunistický režim. Nejde o retardáciu v zmysle národnom?

Jedna z príčin, pre ktorú je slovenské národné myslenie a emancipačné snaženie nielen v našom dnešnom slovenskom marazme, ale aj v širšom európskom rozmere často biľagované, tkvie práve v tom, že jeho historicky nosný prúd spočíval na kresťanskom základe a odmietal tak bezbrehý liberalizmus, ako i boľševizmus a komunizmus, teda tie protikresťanské ideológie, ktoré sú naopak už dlho nosné v európskom i americkom politickom myslení.

Keď sa Spojenci po roku 1945 rozhodli staviť na kartu obnovy Česko-Slovenska, nebolo to preto, lebo ich presvedčili Benešove argumenty o štátoprávnej kontinuite štátu, ktorý v roku 1939 zanikol, ale preto, lebo Česko-Slovensko lepšie vyhovovalo ich politickým a ideologickým záujmom než samostatné Slovensko.

V istom zmysle je akýmsi tajomstvom našich dejín, že práve náš dvojkríž vzbudzuje často takú nenávisť, pohoršenie, scandalum crucis. Slovensko-kanadský biskup Michal Rusnák v jubilejnom cyrilo-metodskom roku v septembri 1969 v homílii pre slovenských pútnikov v Bazilike sv. Klimenta v Ríme povedal, že dvojkríž je historickým poslaním, historickou misiou slovenského národa, znakom jeho „vyvolenosti“. Nie v zmysle moci a slávy, ale v zmysle vyvolenosti kríža, teda v poslaní žiť a ohlasovať kresťanskú vieru a nasledovať Krista v utrpení. Dvojkríž ako kvintesencia nášho bytia, ale aj ako znamenie, ktorému sa stavajú na odpor tí, ktorí odmietajú kríž, kresťanstvo, ním stvárnené európske dedičstvo, ním sformované európske národy.

Preto je náš dvojkríž a všetko to, čo predstavuje, ustavičným terčom útokov, preto tie snahy naštepiť nám do historickej pamäti presvedčenie, že nemáme dejiny hodné úcty, preto nimi máme opovrhovať a dištancovať sa od nich. Podobné manipulatívne pokusy vidíme v Európe aj vo vzťahu k iným národom, resp. ku kresťanským dejinám vôbec. Západ sa otvára cudzím hodnotám, ale nemiluje už seba samého, vo svojich dejinách vidí iba všetko zavrhnutiahodné a deštrukčné, ale nič, čo bolo veľké a čisté. Pápež Benedikt XVI. to nazval „patologickou“ nenávisťou Európy k sebe samej. Od tej je už iba krok k sebadeštrukcii. Práve preto však máme povinnosť vracať sa k prameňom našich dejín, ktoré nám ukážu cestu.

(red)

Výhrady čitateľa publikujeme, aj keď s nimi celkom nesúhlasíme

Glorifikujete Slovenský štát a Jozefa Tisa

Lukáš PLEVKO

POLEMIKA

V Slovenských národných novinách č.17/2017 z 29. apríla 2017 ste publikovali článok Zložité hľadanie historickej objektivity. Autor v ňom píše o zložitosti určenia jednoznačného stanoviska na kontroverznú popravu Jozefa Tisa. Bohužiaľ, tento článok nenapĺňa to, čo jeho nadpis. Titulok totiž hovorí o objektivite a tej je, bohužiaľ, v tomto článku príliš málo. Najmä za medzititulkom Politické pozadie sa autor dopustil niekoľkých chýb, pri ktorých zavádza čitateľa, vytvára klamlivý dojem glorifikácie Jozefa Tisa a otvorene a neobjektívne zhadzuje tak prvú ČSR, ako aj vládu druhej ČSR. Na prospech objektivity publicistiky a skvalitnenia vašej tlače by som sa takýchto chýb vyvaroval. Tak isto celková kvalita a objektivita vašich novín sa radikálne v poslednej dobe znížila. Ako úprimný čitateľ vašich novín a veľký fanúšik kvalitnej publicistiky dúfam, že ide len o dočasný jav, lebo vaše noviny som si veľmi obľúbil a bol by som veľmi nerád, keby som ich musel prestať kupovať pre takéto maličkosti, ktoré sa dajú tak ľahko odstrániť. Veľmi nerád by som sa pozeral, ako sa noviny vydávané takou jedinečnou inštitúciou, akou Matica slovenská určite je, prepadli na úroveň konšpirácií a propagandy, na ktorej sa nachádza časopis Zem a Vek.

Jozef TISO v mladosti.

Dva rozdielne pohľady na trnavské Národné matičné slávnosti

Ozveny z Partizánskeho a zo Sebechlieb

Nedávne vydarené Národné matičné slávnosti v Trnave stále živo rezonujú v matičnej verejnosti – medzi bratmi a setrami, ale aj medzi ich návštevníkmi. Pochopiteľne, názory sa rôznia. Kým vo všeobecnosti prevládajú na podujatie pozitívne odozvy, nájdu sa i takí, čo videli aj zádrhy či nedostatky. Informujú nás o nich nie preto, aby ublížili organizátorom alebo myšlienke či samotnej akcii, ale preto, aby sa chyby nabudúce odstránili, neopakovali...

List od Ing. Márie Dominovej s podnetmi na zlepšenie prišiel v minulých dňoch z Prievidze, odkiaľ smeroval do Trnavy autobus matičiarov s ich „šéfkou“ Evkou Nahálkovou a obľúbeným sprievodcom pánom Milošom Kapsiarom. Pisateľka uznáva, že organizátori museli vyvinúť obdivuhodnú prácu na zabezpečenie štvordňového podujatia, do čoho zapojili vyše tisíc matičiarov a nadšencov. Ale „vlastný gól“ si strelili tým, že veľkú časť programu osláv – najmä vystúpenia folklórnych skupín, rušil jarmočný hurhaj, lebo v čase konania slávnosti bol v Trnave jarmok. Najmä na pódiu City Arény, umiestnené medzi kolotočmi, kde vystupoval aj súbor Jeseň,

Národné matičné slávnosti v Trnave vo všeobecnosti sprevádzali pochvalné reakcie a dobré referencie.

dôkladne pripravené pásmo, šité na mieru tejto slávnosti, rušila kolotočiarska hudobná produkcia. Aj vďačný povzbudzujúci potlesk za skvelú reprezentáciu Partizánskeho v nej zanikol...“

Iný názor nám sprostredkovala Eva Kempová, predsedníčka MO MS v Sebechleboch, odkiaľ prišli matičiari do Trnavy s folklórnou skupinou Geľovianka, ktorá je od roku 1990 kolektívny člen MS.

„Chcem sa Vám zo srdca úprimne poďakovať za možnosť účinkovať na NMS v Trnave,“ píše táto matičná činovníčka. „Podujatie bolo z Vašej strany pripravené na vysokej úrovni, ktoré nám účinkujúcim vytvorilo výborné podmienky na účinkovanie. Bola zabezpečená nielen doprava, ale aj výborné podmienky na vystúpenie (ozvučenie, pódium). Starostlivosť o účinkujúcich mala nadštandardnú úroveň, myslím šatne, stravovanie... Prístup samotného riaditeľa D MS a delegátov hodnotíme vysoko pozitívne. Vystúpili sme dvakrát – v sobotu 9. septembra a možnosť účinkovania bola pre nás príležitosťou predviesť sa a zviditeľniť. Matičného ducha bolo cítiť všade (plagáty v meste, prezentácia šatnice MS, výstavky, galaprogram). Ešte raz Vám veľmi pekne ďakujeme a ako matičiari sa aj v budúcnosti tešíme na spoluprácu na ďalších matičných podujatiach.“

Nuž, koľko ľudí, toľko chutí.

Pripravil Emil SEMANCO

Padinskí naivisti zo Srbska prvý raz vystavujú pod Zoborom

Domov ako odkaz v Nitre

Veronika BILICOVÁ, Dom Matice slovenskej v Nitre

Obdivovatelia insitného umenia si môžu prísť na svoje v priestoroch Domu Matice slovenskej v Nitre. Začiatkom októbra tu otvorili výstavu dolnozemských Slovákov z Padiny Juraja LAVROŠA (1963) a Vladimíra GALASA (1983), ktorí predlžujú líniu týchto už povestných tvorcov umenia inštinktu vo Vojvodine. Organizátori dali výberu z ich tvorby, na ktorom predstavujú štyridsať obrazov, názov Domov ako odkaz, aby tým reflektovali významné výročia, ktoré si v roku 2017 na Slovensku pripomíname – päťsto rokov reformácie, vyše dvesto rokov od začiatkov osídľovania Dolnej zeme a sedemdesiat rokov od návratu dolnozemských Slovákov do vlasti svojich predkov.

Obaja autori žánrovo a štýlovo rozširujú menoslov tvorcov už povestnej kovačickej školy a „maľujúcich sedliakov“, čo sa navyše od päťdesiatych rokov minulého storočia združujú na pôde tamojšej Galérie insitného umenia. Obaja si svoje charakteristické výjavy hľadajú a nachádzajú v jednej z najslovenskejších dedín v Srbsku – v Padine, ktorá v bezprostrednom susedstve Kovačice je tiež intenzívne poznačená týmto fenoménom. Umelecký svet ho registruje, rešpektuje, uznáva a vysoko cení už vyše pol storočia, keď sa „kovačickí sedliaci“ stali na prvej spoločnej zahraničnej výstave v Londýne senzáciou. Odvtedy nasledovala jedna svetová metropola za druhou...

Padinskí umelci Juraj LAVROŠ (vľavo) a Vladimír GALAS s rodinnými príslušníkmi na vernisáži svojej výstavy Domov ako odkaz v nitrianskom Dome Matice slovenskej.

Inšpiratívne vyžarovanie zakladateľov tejto „umeleckej značky“ je prítomné u oboch autorov. Tak Juraj Lavroš, ako aj Vladimír Galas zachytávajú archetyp a atmosféru osád, ktoré sformovali pracovití Slováci, čo osídlili túto úrodnú zem po roku 1800, ktorú mnohí poznajú z osobného zážitku s dielami tamojších zakladateľských osobností ako sriemsku či banátsku kroniku prírodného kalendárneho kolobehu, roľníckych prác, obyčají a vahadlových studní, mletej kukurice a zrelých dýň, rozľahlých nížinných úrodných polí, starých chalúp, pozývajúcich kostolíkov a prívetivého ľudu. U oboch maľujúcich samoukov sú prítomné zvýrazňujúce aspekty plodnosti a pozitívneho vzťahu k úrode, pôde, rodnej zemi či symbiózy spolužitia človeka so zvieratami. Spájajúcim prvkom vystavovaných diel je všadeprítomný pokoj ako návrat k harmonizujúcej rovnováhe. Výstava tohto vidieckeho umeleckého fenoménu ponúka návštevníkom štyridsať diel s možnosťou ich kúpy. Výstava trvá do konca októbra.

Dobšinského rozprávky prednášali v Drienčanoch dvanásty raz

Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas...

Už dvanásty raz sa v dlhoročnom kňazskom pôsobisku Pavla Dobšinského v Drienčanoch pri Rimavskej Sobote uskutočnila súťaž Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas, ktorej cieľom je popularizovať slovenské rozprávky aj ich najznámejšieho zberateľa. Organizátorom podujatia je Gemersko-malohontské osvetové stredisko (GMOS), obec Drienčany, Evanjelická cirkev augsburského vyznania Drienčany a Dom matice slovenskej v Rimavskej Sobote.

V tohto roku sa na súťaži zúčastnilo vyše štyridsať prednášajúcich zo všetkých krajov Slovenska. Organizátori pripravili aj besedu so spisovateľom Branislavom Jobusom.

Pavol Dobšinský prišiel do Drienčan v roku 1861 a ako evanjelický farár pôsobil tu dvadsaťštyri rokov až do svojej smrti v roku 1885. Hrob tohto spisovateľa štúrovskej generácie, folkloristu a vytrvalého zberateľa ľudovej slovesnosti sa nachádza neďaleko fary, v ktorej žil a tvoril. V zrekonštruovanej fare je

i múzeum slovenskej rozprávky, ktoré pripomína najslávnejšieho obyvateľa Drienčan, a tiež spomínaná súťaž.

V Nových Zámkoch odštartoval Mesiac slovenskej kultúry

Folklórne popoludnie s Matičiarikom

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Séria podujatí v rámci Mesiaca slovenskej kultúry, ktorý od 1. októbra až do 8. novembra v Nových Zámkoch organizuje Miestny odbor Matice slovenskej, sa začala spomienkovou slávnosťou na počesť Antona Bernoláka, o ktorej sme v SNN informovali. Ďalším podujatím bolo Folklórne popoludnie, ktoré sa uskutočnilo 14. októbra v priestoroch novozámockej Matice slovenskej. Podujatie otvorila organizačná vedúca DFS Matičiarik PaedDr. Jana Garajová slovami: „Práve sme prišli z Bajča, kde sme boli pozdraviť seniorov vo veľmi peknom miestnom kultúrnom dome. Boli sme ním a a tmosférou príjemne prekvapení a program, ktorý sme tam predviedli, predvedieme aj vám. Myslím si, že sa vám bude páčiť. Pripravili sme tiež menšiu výstavu krojov, ktoré si môžete pozrieť. Máme šťastie, že sú dobrodinci, ktorí nám zopár originálnych krojov venovali, a ja si myslím, že to padlo naozaj na úrodnú pôdu, lebo naše deti majú rady kroje, rady v nich vystupujú, rady sa do nich obliekajú. A to je ten naozaj správny prístup k folklóru...“

Detský a mládežnícky folklórny súbor Matičiarik je skvelým reprezentantom nielen Matice slovenskej, ale aj mesta Nové Zámky.

V programe detského a mládežníckeho Matičiarika sa predstavila mladšia muzika a tanečníčky zo strednej skupiny. Príjemným spestrením programu bola ukážka talentov, kde sa predviedol najmenší dorast súboru prevažne spevom. Členka DFS Matičiarik Mirka Maťašovská pripravila školu tanca, do ktorej sa aktívne zapojili malí i tí väčší. Na podujatí nechýbal ani primátor mesta Nové Zámky Otokar Klein a mladých folkloristov pozdravila aj poslankyňa NSK a MsZ Helena Bohátová.

Vyhlásenie Kongresu slovenskej inteligencie

Mať svoj vlastný suverénny štát je prirodzenou túžbou každého národa. Slováci ho dosiahli v rokoch 1992/1993. Od roku 1998 sme však svedkami postupného okliešťovania štátnej suverenity SR. Začalo sa ekonomickým a mediálnym výpredajom Slovenska. Po vstupe SR do EÚ sa ešte zrýchlilo. Navyše, naša republika je oproti pôvodným členským štátom po viacerých stránkach diskriminovaná.

V ostatných mesiacoch sledujeme rozpory v rámci tzv. Vyšehradskej štvorky i snahy predstaviteľov SR za každú cenu byť súčasťou tzv. jadra EÚ bez toho, aby bolo občanom jasne vysvetlené, o čo ide, akú cenu má za to SR zaplatiť a čo to bude pre jej občanov znamenať. EÚ dnes smeruje k vytvoreniu tzv. superštátu (federalizácii). V praxi to má znamenať vytvorenie jedného európskeho prokurátora, bankovej a finančnej únie, daňovej harmonizácie či spoločnej azylovej politiky.

KSI, ktorý sa pričinil o vznik Slovenskej republiky, proti ďalšiemu odbúravaniu štátnej suverenity čo najdôraznejšie protestuje. Odôvodnene sa obávame, že tak ako sa za tzv. euroatlantickým spojenectvom skrýva podriadenie Európy záujmom USA, podobne tzv. jadro bude len iným názvom pre akýsi nemecko-francúzsky protektorát nad malými národmi, tentoraz pod demokratickou nálepkou.

Vstup do tzv. jadra by po ekonomickej stránke znamenal prehĺbenie kolonizácie Slovenska. Priniesol by ďalšie obmedzovanie slobody slova, ako aj vnútenie legislatívy vyzdvihujúcej morálne zvrátenosti (tzv. agenda LGBTI). Bez pochýb by obsahoval aj prijatie imigračnej politiky EÚ, ktorej fatálne následky sú už dnes v západnej Európe zrejmé. Je to útlak väčšinového, domáceho obyvateľstva, diskriminácia kresťanov, teroristické útoky a život v neustálom strachu.

Badáme, že za riadenou migráciou je nový pokus o islamizáciu Európy, s ktorou má i naša krajina bohaté tragické skúsenosti. Slovenský národ je odnepamäti spojený s kresťanstvom. Otvorenie dverí islamizácii, ako aj rozplynutie Slovenska v rámci akéhosi európskeho superštátu by išlo nielen proti zmyslu slovenských dejín, ale bolo by zradou národa a národných záujmov.

Súčasne s politikou tzv. jadra odmietame aj šírenie americkej propagandy a nenávistnej protiruskej politiky, ktorú dnes EÚ podľa želaní Washingtonu vedie. Úlohou i záujmom SR je udržiavanie dobrých vzťahov so svojimi susedmi a veľmocami, no predovšetkým jej prežitie ako štátu slovenského národa, dôstojný život jej obyvateľov a trvalo udržateľný rozvoj.

V Bratislave 6. 10. 2017
(na 79. výročie vyhlásenia autonómie Slovenska)

MATIČNÉ DEPEŠE

K storočnici ČSR

Slovenské emancipačné a štátoprávne snahy v 20. storočí bol názov vedeckej konferencie, ktorú k stému výročiu založenia Česko-Slovenskej republiky a dvadsiatemu piatemu výročiu vzniku Slovenskej republiky v priestoroch NR SR na Námestí Alexandra Dubčeka 1 usporiadali 25. a 26. septembra Matica slovenská, Slovenský historický ústav a Historický odbor MS. K zameraniu a téme konferencie vystúpili dve desiatky slovenských vedcov a historikov, medzi nimi Ivan Mrva, Róbert Letz, Martin Lacko, Peter Mulík, Roman Michelko, Ján Cuper, ktorých čitatelia SNN poznajú aj zo stránok matičného týždenníka. Úvodný referát Vznik Česko-Slovenska, jeho miesto a význam v slovenských dejinách predniesol poslanec NR SR Anton Hrnko.

Hold Revesovi

Slovenská katolícka misia v Paríži, Únia slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska, Slovenský ústav v Ríme a Teologická fakulta Trnavskej univerzity pripravili 20. októbra podvečer v aule Aloisianum v sídle Teologickej fakulty Trnavskej univerzity uvedenie memoárov Živého ma nedostanete: Spomienky Františka Revesa, ktoré pri príležitosti blahorečenia Titusa Zemana na vydanie pripravil rektor Slovenskej katolíckej misie vo Francúzsku Imrich Tóth. Na podujatí s príhovormi vystúpili prof. Ján Ďurica (TeF TU), Emília Hrabovec (SMBF UK), Jozef M. Rydlo (Lausanne), Imrich Tóth (Paríž).

Seminár v Nadlaku

Na VIII. seminári slovenských dolnozemských pedagógov v rumunskom Nadlaku 13. – 15. októbra t. r. sa jeho účastníci spoločne s odborníkmi ŠPU venovali najmä voliteľnému predmetu Slováci vo svete pre stredné školy v SR a príprave podkladov, učebnice a metodických a didaktických materiálov na tento predmet. V budúcnosti by sa slovenskí stredoškoláci v dvojhodinovej dotácii (šesťdesiatšesť vyučovacích hodín) učili dejiny, kultúru a súčasnosť našich krajanov. Na seminári slávnostne odovzdali aj Ceny Samuela Tešedíka 2017. Za výnimočnú a dlhoročnú pedagogickú činnosť ich dostali slovenskí učitelia z Maďarska, Rumunska, Srbska a Chorvátska.

Hra s mesiacom

Východoslovenská galéria v Košiciach pripravila 19. októbra t. r. ďalšiu kurátorskú komentovanú prehliadku výstavou. Tentoraz takto v galerijných priestoroch na Hlavnej ulici prezentovali tvorbu Alexandra Eckerdta, košického autora, iniciátora tvorivej skupiny Roveň a kľúčového člena občianskeho hnutia VPN v Košiciach, ktorý vstúpil na výtvarnú scénu koncom päťdesiatych rokov. Výstavu s názvom Hra s mesiacom pripravili k dvadsiatemu piatemu výročiu umelcovho úmrtia.

Fujarová škola

Druhý kurz tvorivých dielní Dušana Holíka vo fujarovej škole sa od štvrtka 19. októbra do nedele 22. októbra uskutočnil v osade Kyslinky pod Poľanou. V minulom roku sa všetci záujemcovia o toto štvorročné cyklické vzdelávanie naučili vyrábať pastierske píšťaly, na budúci rok by mali zvládnuť techniky zdobenia a o rok neskôr táto zaujímavá škola vrcholí dielňami, kde by účastníci mali zvládnuť aj výrobu koncertnej zdobenej fujary.

Marián TKÁČ
predseda
Matice slovenskej

Sloboda a strach

Sloboda a strach sú v nepriamej úmere. Čím viac slobody, tým menej strachu. A naopak, čím menej slobody, tým strachu viac. Naše dejiny vydávajú svedectvo. V časoch neslobody akéhokoľvek druhu – národnej, jazykovej, sociálnej či náboženskej, opantal našich predkov strach. Strach z nedostatku možností postarať sa o seba a svoju rodinu. Strach z väzení. Strach o budúcnosť národa a jeho charakter. Slobody, o ktorej snívali naši velikáni, sme mali tak málo, že sa z našich žíl vytrácala odvaha. Naši predkovia sa uzatvárali do seba, do svojich dolín, iní utekali do sveta. Len nemnohí spomedzi nás sa nebáli, a tí sú našimi hrdinami, našimi vzormi (aspoň na papieri): Štúr, Hurban, Radlinský, Vajanský, Hlinka...

A čo teraz? Prečo nás od prvej návštevy v roku 1990 opakovane vyzýval pápež Ján Pavol II., aby sme sa nebáli? A čo po takmer štvrťstoročí vo vlastnom štáte: máme slobodu a nebojíme sa? Môžeme slobodne rozprávať o všetkých zákutiach našich dejín? Neobzeráme sa, keď chceme povedať niečo, čo nie je v oficiálnej línii? Neodkladáme mobily, ak si chceme otvoriť srdce? Čo s našou slobodou v Európe, v štáte a jeho orgánoch, v parlamente, v jednotlivých politických stranách?

Vo voľbách sa prejavuje sloboda a strach možno väčšmi ako inokedy. Kedyže mohli naši predkovia voliť slobodne? Uhorské voľby, ktoré gniavili náš národ, boli nepochybne svetovou raritou. Mohli sa na nich zúčastniť iba šľachtici, majetní ľudia a ľudia s vyšším vzdelaním – sedem percent obyvateľov. Ženy voliť nemohli vôbec. Volilo sa tak, že každý musel vysloviť nahlas meno kandidáta, za ktorého hlasuje, neslobodne. Vydieralo sa, korumpovalo, podvádzalo, zastrašovalo. A čo časy po februári 1948? A čo dnes?

Zase sa blížia voľby. Nechce sa mi ani len pomyslieť na to, že by sme sa ako spoločnosť ocitli v uhorských či komunistických časoch. Som presvedčený, že nad často nezmyselným strachom zvíťazí ozajstná sloboda. Že viac ako o naše osobné záujmy pôjde nám o budúcnosť národa a jeho charakter.

Alebo stále platia verše Janka Kráľa? „Hej, sloboda, krásne meno — svetu na závade! Bračekovci naši drahí, vrahovia sú všade: jeden prosto, druhý zboka, tretí v stranu inú chcejú zničiť našu drahú slovenskú rodinu.“

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
·tasr·

Pohostinnú náruč tu nachádzajú Slováci z celého sveta

Za babku v Penzióne nad Bankou

Text a foto: Štefan KECEROVSKÝ

Penzión nad Bankou v Košiciach sa nachádza v srdci historického jadra Košíc na Kováčskej ulici č. 63 a dá sa povedať, že „za babku“ tu nájde na dlhší čas strechu nad hlavou vedenie Matice slovenskej. Jej predstaviteľom sú majitelia penziónu ochotní poskytovať sponzorsky ubytovanie aj v nasledujúcich rokoch. Robia tak ako nezištní vlastenci, ktorí k našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizni Matici slovenskej majú pozitívny vzťah. Ako zdôraznila šarmantná hotelierka Lucia Vašková, je to prejav uznania tejto inštitúcii, lebo „Matica slovenská sa nemalým dielom zaslúžila o vznik našej krásnej Slovenskej republiky“. Nie je to teda dajaký momentálny rozmar pre funkcionársku elitu, táto ústretovosť pretrváva už trinásť rokov a bez nej by sa sotva dali uskutočniť desiatky krajských matičných festivalov a podujatí, ktoré v metropole východu organizuje najmä MO MS v Košiciach-Myslave.

Majiteľom pohostinného penziónu je úprimný národovec Ing. Jozef Vaško, ktorý tu osobne uvítal mnohé delegácie zahraničných Slovákov z USA, Kanady , ale aj Austrálie. Zariadenie v roku 1997 navštívil aj bývalý predseda NR SR a prezident SR Ivan Gašparovič s vtedajším podpredsedom parlamentu Jánom Ľuptákom a generalitou Armády SR. Bolo to počas inaugurácie rektora VLA v Košiciach.

Penzión má tri luxusné apartmány, tucet netuctových dvojlôžkových izieb, dve jednolôžkové a jednu izbu pre štyroch ubytovaných so samozrejmou výbavou a WI-FI pripojením a veľké vlastné parkovisko. V reštaurácii sa varia výborné slovenské jedlá a podľa gusta a chutí fajnšmekrov aj jedlá z diviny. K Dómu sv. Alžbety alebo k Štátnemu divadlu s hrajúcou fontánou je odtiaľ na skok – ani nie päť minúť chôdze. V penzióne je sauna a krytý bazén v a pre náročných hostí aj jazda na koňoch, čo je pomerne ojedinelá služba, vyhliadkové lety nad Košicami a okolím v lietadle majiteľa. Penzión nad Bankou sa už teraz teší na všetkých, čo opäť zavítajú do tohto exkluzívneho ubytovacieho a stravovacieho zariadenia v samom srdci majestátnych Košíc.

Služby pohostinného Penziónu nad Bankou v Košiciach využívajú Slováci z celého sveta.

Matičiari a členovia Spolku M. R. Štefánika v Lučenci na poctu spisovateľke

Náučným Timraviným chodníkom

Janka BERÁNEKOVÁ, MO Matice slovenskej a Spolok M. R. Štefánika v Lučenci

Novohradské osvetové stredisko v Lučenci spolu s obcou Polichno vyhlásili pri príležitosti 150. výročia narodenia svojej významnej rodáčky spisovateľky národnej umelkyne Boženy Slančíkovej-Timravy, ktorá sa významnou mierou pričinila o zviditeľnenie regiónu Novohrad na literárnej mape Slovenska, Rok Timravy.

Členovia výboru MO MS a Spolku M. R. Štefánika v Lučenci venovali Božene Slančíkovej-Timrave tradičnú jesennú exkurziu. Vlani v jej rodnej obci Polichno otvorili Timravin náučný chodník. Dospelí účastníci vychádzky aj žiaci patronátnej školy sa najprv stretli pri spisovateľkinej soche pred budovou gymnázia, ktoré nesie od roku 1949 jej meno. Pripomenuli si význam a jej miesto v slovenskej literatúre , za čo jej vďačí Novohrad, a položili venček k jej soche. Autobusom sa odviezli do Polichna, kde už čakal starosta obce Pavel Kyseľ, v sprievode ktorého si prezreli rodný dom Timravy, kam tiež umiestnili venček v mene všetkých zúčastnených organizácií. Dozvedeli sa tu rôzne zaujímavosti zo života rodiny Slančíkovcov. V príjemnom slnečnom počasí prešli po Timravinom náučnom chodníku až k studničke, podľa ktorej si dala umelecké meno. Na jednotlivých stanovištiach chodníka sa ešte bližšie oboznámili s jej životom a tvorbou. Na jej ďalšom pôsobisku v Ábelovej si vypočuli zaujímavý výklad pracovníčky OcÚ Nadeždy Knapekovej. Potom sa vrátili do Polichna, kde sa zúčastnili na vyhlásení víťazov súťaže v pečení ovocných koláčov, ktorú organizuje MO MS v Polichne. Posedeli si v príjemnej spoločnosti, pochutili si na „babguľáši“ i koláčikoch. Cítili sa skutočne príjemne, za čo si zaslúžia uznanie organizátori i miestni obyvatelia. Ako povedala jedna z účastníčok podujatia, zažili atmosféru pravej slovenskej pohostinnosti. Podujatie uskutočnili s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja.

Pomník Boženy Slančíkovej-Timravy v Lučenci.

AKO SI PREDPLATIŤ
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

PRIPOMÍNAME SI

28. októbra

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil maliar a sochár Vladimír Kompánek (1927 – 2011)

– historik prof. Matúš Kučera, objavovateľ života Slovákov v stredoveku, sa dožíva osemdesiatich piatich rokov

29. októbra

– štyristopäťdesiatpäť rokov, čo Turci vyplienili a vypálili Očovú (1562)

30. októbra

– päťdesiat rokov, čo na pléne ÚV KSČ vystúpil A. Dubček s kritikou komunistickej politiky; od A. Novotného si vyslúžil obvinenie zo sektárstva a nacionalizmu (1967)

– dabingová režisérka Etela Balogová-Harantová má okrúhle narodeniny

– slovenský šachový veľmajster Ľubomír Ftáčnik oslávi šesťdesiat rokov

31. októbra

– päťsté výročie, čo Martin Luther zverejnil deväťdesiatpäť svojich reformačných téz; sviatok slovenských evanjelikov

– v roku 1942 umrel aktívny novinár medzi Slovákmi v Amerike Ivan Bielek (1886 – 1942); 75. výročie

1. novembra

– sedemstodvadsať rokov, čo kráľ Ondrej III. povolil bratislavským lodníkom medzinárodnú dopravu (1297)

– štyristotridsať rokov Gregoriánskeho kalendára u nás (1587)

2. novembra

– pred sedemsto dvadsiatimi rokmi kráľ Ondrej III. daroval manželke Agnesi Bratislavskú stolicu (1297)

– speváčka Eva Kostolányivá by mala sedemdesiatpäť rokov; umrela tridsaťtriročná (1942 – 1975)

3. novembra

– pred tristo deväťdesiatimi piatimi rokmi Lučenec prepadli tlupy zbojníkov, vyrabovali mesto, stotridsať mešťanov zabili a radnica im vyplatila tritisíc zlatých, ak mesto nevypália (1622)

– dvestodeväťdesiatpäť rokov dolnozemského slovenského mesta Sarvaš v Maďarsku; založili ho v roku 1722 po ústupe Turkov rodiny z Novohradu a Gemera

– výrazný zjav slovenskej prózy Viera Švenková má životné jubileum

4. novembra

– pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi vyzvala Matica slovenská vlastencov, aby vstúpili do tohto národného zväzku a podporili činnosť MS (1862)

5. novembra

– pred sto rokmi ukončil M. R. Štefánik misiu medzi krajanmi v USA, do Európy s ním odišlo tisícšesťdesiatpäť slovenských dobrovoľníkov (1917)

– stopäť rokov od smrti publicistu a tajomníka Muzeálnej slovenskej spoločnosti Andreja Sokolíka (1849 – 1912)

6. novembra

– pred dvesto štyridsiatimi piatimi rokmi sa šestnásť spišských miest ktoré patrili tristošesťdesiat rokov ako záloha Poľsku, vrátilo na Slovensko a stalo sa súčasťou Rakúsko-Uhorska (1772)

7. novembra

– dvadsaťpäť rokov od smrti Alexandra Dubčeka (1921 – 1992), skonal na následky podozrivej autohavárie

8. novembra

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi prišiel do Levoče prvý vlak (1872)

– dvadsaťpäť rokov Trnavskej univerzity (1992)

9. novembra

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi požiadala Slovenská liga v Amerike prezidenta Masaryka, aby Pittsburskú dohodu včlenil do Ústavy ČSR (1922)

10. novembra

– pred päťdesiatimi rokmi prišiel do Bratislavy prvý elektrovlak (1967)

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.